

# HRVATSKI VOJNIK



Broj 561 • 21. rujna 2018. • Izlazi od 1991. • www.hrvatski-vojnik.hr

CIJENA 10 KUNA

EUR 2,10  
CAD 3,00  
AUD 3,30  
USA 2,00  
CHF 3,50  
SLO EUR 1,80  
SEK 17,00  
NOK 17,00  
DKK 15,50  
GBP 1,30

## 27. OBLJETNICA HRVATSKE RATNE MORNARICE

OBNOVOM  
VOJARNE "PULA"  
HRVATSKA VOJSKA  
VRAĆA SE I U ISTRU

SVEĆANO  
POSTROJAVANJE SATNIJE  
MORNARIČKO-DESANTNOG  
PJEŠAŠTVA

## STO GODINA POLJSKOG RATNOG ZRAKOPLOVSTVA

Poljski piloti dali su velik obol pobjedi Saveznika u Drugom svjetskom ratu, a ratno je zrakoplovstvo i za željezne zavjese ostalo snažno. Ulazak u NATO značio je i postupan prelazak na zapadnu tehnologiju, no nabava najmodernijeg aviona tek se očekuje... [str. 28]



BROJ 561 | 2018

# SADRŽAJ



Nakladnik: MINISTARSTVO OBRANE REPUBLIKE HRVATSKE / SAMOSTALNA SLUŽBA ZA ODNOSE S JAVNOŠĆU I IZDAVAŠTVO / ODJEL HRVATSKIH VOJNIH GLASILA I IZDAVAŠTVA

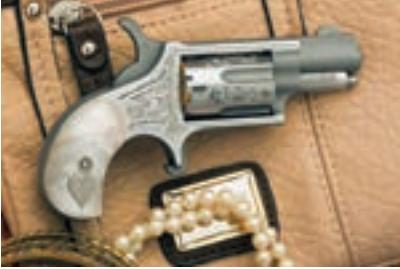
Glavni urednik: Željko Stipanović (zeljko.stipanovic@mohr.hr), Zamjenica glavnog urednika: Vesna Pintarić (vpintar@mohr.hr)

Urednici i novinari: Domagoj Vlahović (domagoj.vlahovic@gmail.com), Lada Puljizević (ladapuljizevic@yahoo.com), Petra Kostanjšak (petra.kostanjsak@mohr.hr), Iva Gugo, Martina Butorac

Lektura / korektura: Gordana Jelavić (gjelavic50@gmail.com), Andrea Pavlić, Prijevod: Dubravka Marić (dmaric@mohr.hr), Fotograf: Tomislav Brandt, Josip Kopi, Mladen Čobanović

Grafička redakcija: Zvonimir Frank (urednik), (zfrank@mohr.hr), Ante Perković, Predrag Belušić, Marketing: Mila Badrić Gelo, tel: 3784-243; fax: 3784-322, Tisk: Znanje d.o.o., Mandićeva 2, Zagreb

Adresa uredništva: Odjel hrvatskih vojnih glasila i izdavaštva, Ilica 256b, 10000 Zagreb, e-mail: [hvvojnik@mohr.hr](mailto:hvvojnik@mohr.hr)



## MINIJATURNI PIŠTOLJI I REVOLVERI

Unatoč nizu nedostataka malog ručnog oružja, a pogotovo nedovoljnoj zaustavnoj moći, do danas ne jenjava interes tržišta za njim...  
[str. 34]



## MORH I OSRH

### 27. OBLJETNICA HRVATSKE RATNE MORNARICE

Hrvatski mornari nastavljaju slavnu tradiciju svojih predaka [4]

### PLOČE

Svečano postrojavanje Satnije mornaričko-desantnog pješaštva [6]

### LETAČKO-MEDICINSKI TIMOVI

Spona o kojoj otočani ovise [8]

### MORH

Obnovom vojarne "Pula" Hrvatska vojska vraća se i u Istru [10]

### HRZ

"Krila Oluje" na NATO Daysu u Češkoj [12]

### GOSPIĆ

25. obljetnica operacije Medački džep [14]

### GALERIJA ZVONIMIR

Posljednji let Osvetnika Vukovara hrvatskog viteza Miroslava Perisa [17]

### MEĐUNARODNO NATJECANJE

Trostruko zadovoljstvo ZzP-a [18]

### OSRH

Čast i ponos, odgovornost i dužnost [21]

### KULA NORINSKA

Trajni spomen poginulim braniteljima [22]

### DOMOVINSKI RAT

Šibenska bitka - bitka koja je odredila tijek Domovinskog rata [24]

### PREDSTAVLJAMO

Vojni *dream team* na utrci Highlander Velebit [26]

### VOJNA POVIJEST

Godina kneza Branimira [40]

Naslovnicu snimio Tomislav BRANDT

[www.hrvatski-vojnik.hr](http://www.hrvatski-vojnik.hr)



U članstvu Europskog udruženja vojnih novinara (EMPA)  
Rukopise, fotografije i ostali materijal ne vraćamo. Copyright HRVATSKI VOJNIK, 2018.  
Novinarski prilozi objavljeni u Hrvatskom vojniku nisu službeni stav Ministarstva obrane RH.



Pratite nas i na  
društvenim mrežama





27. OBLJETNICA HRVATSKE RATNE MORNARICE

# HRVATSKI MORNARCI SLAVNU TRADICI



Središnja svečanost obilježavanja 27. obljetnice Hrvatske ratne mornarice održana je 14. rujna u Pločama, a događaju su u gradskoj luci nazočili predsjednica RH i vrhovna zapovjednica OSRH Kolinda Grabar-Kitarović, izaslanik predsjednika Vlade RH potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević, izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora Branko Bačić, izaslanik ministra hrvatskih branitelja i državni tajnik Ivan Vukić, ministar zdravstva Milan Kujundžić, načelnik GS OSRH general zborna Mirko Šundov, pomoćnici i savjetnici ministra i zapovjednici grana i postrojbi OSRH, zapovjednik HRM-a komodor Ivo Raffanelli, župan Dubrovačko-neretvanske županije Nikola Dobroslavić, gradonačelnik Ploča Mišo Krstičević i drugi uzvanici.

Nakon pregleda svečanog postroja čestitke na

obljetnici mornarima je uputila predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović. Istaknula je kako Hrvatska ratna mornarica ponosno nastavlja dugu tradiciju hrvatskog pomorstva te kako su Hrvati cijelu svoju povijest polagali u razvoj mornarice, a na našem moru branili su se odavna hrvatski interesi. Predsjednica je podsjetila zatim na slavne dane 1991., kad su pripadnici HRM-a pokazali hrabrost i neslomljiv duh te je osobitu zahvalu uputila hrvatskim braniteljima, pripadnicima HRM-a koji su za hrvatsku slobodu položili svoje živote. Podsjetila je također kako su obrambene vojne operacije vođene na tom prostoru tijekom rujna 1991. potvridle odlučnost tadašnjeg vodstva da ne dopusti okupaciju hrvatskog priobalja i otoka i pomogle u naoružavanju i obrani ostalih hrvatskih područja te istaknula kako je zajedništvo

u Domovinskom ratu bilo temelj stvaranja hrvatske države.

Govoreći o izgradnji sustava domovinske sigurnosti, Predsjednica je istaknula kako je to ulaganje u našu sigurnu budućnost. Rekla je kako će Hrvatska biti i dalje snažno posvećena međunarodnoj suradnji na Sredozemlju, nastavljajući pridonositi svojim sudjelovanjem u operacijama i misijama na moru pod okriljem NATO-a, UN-a i EU-a.

Ministar obrane Damir Krstičević uputio je pripadnicima HRM-a čestitke na obljetnici u ime predsjednika Vlade, ističući posebno zadovoljstvo što nakon Sinja i Vukovara hrvatski vojnik ponovno živi i radi u Pločama, u vojarni koja od danas nosi ime po slavnoj 116. brigadi Hrvatske vojske. Istaknuo je kako će sve vojarne, sva vježbališta i dvorane nositi imena po onima koji su nas svojim domoljubljem i primjerom vodili do pobjeda, jer Domovinski rat temelj je Hrvatske, a naša je obveza čuvati uspomenu na njih.

Ministar je naglasio i dobru povezanost i sinergiju lokalne zajednice i naroda s vojskom u Pločama. Istaknuo je kako hrvatski vojnik proizlazi iz naroda i njemu služi te tom prigodom podsjetio kako je vojska, među ostalim, pomogla u uređenju gradske plaže u Pločama dajući doprinos razvoju tog grada.

"Danas u međunarodnim mirovnim misijama, operacijama i vojnim vježbama u kojima sudjeluje širom svijeta, HRM dokazuje svoju izvrsnost," rekao je zapovjednik HRM-a komodor Ivo Raffanelli



Vesna PINTARIĆ, snimio Tomislav BRANDT

# RI NASTAVLJAJU JU SVOJIH PREDAKA



## NAJVJEĆA SU VRIJEDNOST I KLJUČ HRVATSKE VOJSKE I HRVATSKE RATNE MORNARICE LJUDI, NJIHOVA MOTIVIRANOST, STRUČNOST, SPOSOBNOST I DOMOLJUBLJE,... ISTAKNUO JE MINISTAR OBRANE DAMIR KRSTIČEVIĆ

Govoreći o Hrvatskoj ratnoj mornarici, istaknuo je kako su u proračunu Ministarstva obrane osigurana finansijska sredstva za modernizaciju raketnih topovnjača, a nabavljeni su i druga moderna sredstva čime se jačaju njezine sposobnosti. Istaknuo je kako su ipak najveća vrijednost i ključ Hrvatske vojske i Hrvatske ratne mornarice ljudi, njihova motiviranost, stručnost, sposobnost i domoljublje. Rekao je i kako je bitan segment razvoja Hrvatske ratne mornarice novi studij Vojno pomorstvo, organiziran u suradnji sa Sveučilištem u Splitu, koji će biti rasadnik nove generacije pomorskih časnika. Ministar je podsjetio i kako je početkom rujna ispraćena raketna topovnjača "Vukovar" u misiju potpore miru Sea Guardian. To je prvi put da brod Hrvatske ratne mornarice sudjeluje u NATO-ovoj operaciji potpore miru, što pokazuje čvrstu predanost Republike Hrvatske zajedničkim naporima saveznika u osiguranju sigurnosti na moru. Ministar Krstičević na kraju je rekao kako sve spomenuto pokazuje koliko je znanja uloženo u daljnju izgradnju i jačanje Hrvatske ratne mornarice, koja je izrasla u relevantnu snagu sposobnu odgovoriti na sve zadaće koje se pred nju postave. Pozvao je pripadnike HRM-a da i nadalje najljepšim morem na svijetu ponosno pronoze hrvatsku trobojnicu.

Čestitke na obljetnici uputio je i general zbora Mirko Šundov, koji se s posebnim plijetetom prisjetio svih poginulih, preminulih i nestalih branitelja.

Osvrnuo se i na dugu povijest i višestoljetnu tradiciju Hrvatske ratne mornarice, bez koje povijest hrvatskog naroda ne bi bila cijelovita, ali i na događaje iz nedavne prošlosti i prvih brodova koji su ušli u sastav Hrvatske ratne mornarice, otetih i zarobljenih Jugoslavenskoj ratnoj mornarici iz brodogradilišta Greben na Korčuli. "Tijekom Domovinskog rata Hrvatska ratna mornarica istaknula se u brojnim akcijama," naglasio je general Šundov, "od boja u Splitskom kanalu 14. i 15. studenog 1991., preko sudjelovanja u svim operacijama izvođenim u zahvalu obalnog ruba (oslobađanje južnog Jadranu i operacija Maslenica) do konačnog oslobađanja RH u operacijama Bljesak i Oluja." Posebno je istaknuo značaj i ulogu Odreda mornaričkog pješaštva i topničkih bitnica s naših otoka i obale tijekom operacije Maslenica. "Hrvatska se može ponositi svojom pomorskom tradicijom, svojom brodogradnjom koja je stvorila najzahtjevija plovila poput fregata, topovnjača, ophodnih brodova, podmornica, ali najviše se može ponositi svojim ljudima. Upravo ste vi oni koji nastavljaju slavnu tradiciju svojih predača," naglasio je general Šundov.

"Danas kad se svijet suočava s novim krizama i sigurnosnim izazovima i rizicima, pripadnici Hrvatske ratne mornarice usvojili su kroz sustav izobrazbe i obuke nova znanja i vještine i uspješno se prilagodili novim zadaćama i novim potrebama," rekao je načelnik. Istaknuo je kako sudjelovanjem u EU-ovoj operaciji Atalanta s AVPD timom i stožernim osobljem, sudjelovanjem u operaciji EU NAVFOR MED Sophia te od početka rujna u NATO-ovoj operaciji potpore miru Sea Guardian na Sredozemlju dokazuju spremnost mornara u očuvanju svjetskog mira.

Načelnik je rekao kako su pred HRM-om novi izazovi, ali i izrazio uvjerenje da će se svim izazovima uspješno suprotstaviti svojim vještina, znanjem i profesionalnošću.

Komodor Ivo Raffanelli, uputivši pripadnicima HRM-a čestitke na obljetnici, podsje-

tio je na vrijeme ustrojavanja mornarice u teškim vremenima Domovinskog rata, posebno u Pločama i dolini Neretve, gdje su 14. rujna 1991. hrvatski branitelji proveli akciju Zelena tabla – Male Bare u kojoj je oslobođena prva neprijateljska vojarna u Domovinskom ratu i vraćene velike količine oružanja i vojne opreme. Rekao je kako su pomorske i mornaričko-desantne snage HRM-a tijekom Domovinskog rata dale svoj doprinos snagama Hrvatske vojske u provedbi operacija oslobađanja krajnjeg juga, Maslenica, Bljesak i Oluja, pa i prilikom dje-lovanja u Slavoniji, sve do konačnog oslobođenja Republike Hrvatske 1995. godine.

"Završetkom Domovinskog rata, u cilju što kvalitetnije provedbe zadaća, Hrvatska ratna mornarica pripremala se za buduće misije i zadaće, a sustav obuke i izobrazbe mornaričkog osoblja stalno se prilagođavao novim sigurnosnim izazovima. Danas u međunarodnim mirovnim misijama, operacijama i vojnim vježbama u kojima sudjeluje širom svijeta, HRM dokazuje svoju izvrsnost," rekao je komodor Raffanelli. Istaknuo je i niz poduzetih aktivnosti vezanih uz uvjete života i rada pripadnika HRM-a, poput uvođenja integrirane tehničke zaštite vojarne "Admiral flote Sveti Letica-Barba", a uskoro to počinje i u vojnoskladišnom kompleksu "Tatinje" i u raketnoj bazi "Žrnovnica"; projekte izgradnje tehničke radionice u vojarni "Vargarola"; smještajnih kapaciteta u vojarni "Admiral flote Sveti Letica-Barba" u Splitu i vojarni "116. brigade Hrvatske vojske" u Pločama.

Na kraju obraćanja zapovjednik HRM-a istaknuo je kako nijedno od postignuća ne bi bilo izvedivo bez onog što je najvrednije u HRM-u, a to su ljudi, te će se i nadalje ulagati u njihovu obuku, usavršavanje i vježbe, a uz vojničke zadaće, HRM će i nadalje biti aktivan i u zajednici, prije svega u akcijama zaštite i čišćenja okoliša, posebno jadranskog podmorja. Na svečanosti su ujedno uručene i odluke o promaknućima, pohvalama i nagradama te pehar pobjedniku regate kutera, pomorskoj bazi "Split". Dan uoči središnje svečanosti izaslanik predsjednice RH i vrhovne zapovjednice OSRH i njezin savjetnik za obranu i nacionalnu sigurnost Vlado Galić, izaslanik potpredsjednika Vlade i ministra obrane i državni tajnik MORH-a Tomislav Ivčić, savjetnik ministra obrane Ivica Ušlejberka, načelnik Glavnog stožera OSRH general zbora Mirko Šundov i izaslanstvo HRM-a na čelu sa zapovjednikom komodorom Ivom Raffanellijem položili su vijenac u more za sve poginule hrvatske mornare. Vjenac je položen i svijeće upaljene i na gradskom trgu, kod spomen-obilježja hrvatskim braniteljima poginulim u Domovinskom ratu, a u crkvi Kraljice Neba i Zemlje vojni ordinarij mons. Jure Bogdan predvodio je misu za poginule branitelje.

Za gradiće je u večernjim satima održan koncert *Mi smo hrvatski mornari* u izvođenju Klape "Sveti Juraj", Orkestra HRM-a i Mješovitog pjevačkog zbora HRM-a, a tijekom dana brodovi HRM-a na vezu u pločanskoj luci bili su otvoreni za obilazak. ■


**PLOČE**

U sklopu ovogodišnjeg obilježavanja Dana Hrvatske ratne mornarice, održana je 14. rujna u nekadašnjoj vojarni "Neretva" u Pločama ceremonija preimenovanja u vojarnu "116. brigade Hrvatske vojske", u kojoj je potom svečano postrojena Satnja mornaričko-desantnog pješaštva koja će ondje biti smještena.

Nakon što je prvi zapovjednik 116. brigade HV-a umirovljeni brigadni general Nedjeljko Obradović ukratko podsjetio na ratni put te postrojbe, svečano je otkrivena ploča s novim imenom vojarne. Uz prvog zapovjednika generala Obradovića, otkrili su je i njegovi nasljednici brigadni general Ivan Beneta te brigadir Joško Dragović, a potom je vojarnu blagoslovio vojni ordinarij mons. Jure Bogdan. Prijavak ispred svečanog postroja Satnije mornaričko-desantnog pješaštva predao je predsjednici i vrhovnoj zapovjednici OSRH Kolindi Grabar-Kitarović zapovjednik postrojbe satnik Branimir Todorić.

Pripadnicima Satnije tom su prigodom predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović, potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević, načelnik Glav-



**Predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović, potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević, načelnik GS OSRH general zbora Mirko Šundov i zapovjednik HRM-a komodor Ivo Raffanelli uručili su pripadnicima Satnije beretke kao simbol pripadnosti postrojbi**

**"SVEČANIM ČINOM URUČENJA BERETKI U NOVOIMENOVANOJ VOJARNI '116. BRIGADE HRVATSKE VOJSKE' POSTALI STE DIO OBITELJI HRVATSKE RATNE MORNARICE I NASLJEDNICI SLAVNE HRVATSKE POMORSKE TRADICIJE – TRADICIJE OČUVANE I U NAJTEŽIM DANIMA DOMOVINSKOG RATA," ISTAKNUO JE MINISTAR OBRANE DAMIR KRSTIČEVIC UPUĆUJUĆI ČESTITKE HRVATSKIM MARINCIMA, PIPADNICIMA NOVOUSTROJENE SATNJE MORNARIČKO-DESANTNOG PJEŠAŠTVA...**



# SVEČANO POSTROJAVA MORNARIČKO-DESANTNOG PJEŠAŠTVA

nog stožera OSRH general zbora Mirko Šundov i zapovjednik HRM-a komodor Ivo Raffanelli uručili beretke kao simbol pripadnosti postrojbi.

Predsjednica je zahvalila svim mornarima i pripadnicima HRM-a na doprinisu u Domovinskom ratu te istaknula važnost povratka Hrvatske vojske u Ploče, luku čija će važnost u budućnosti biti sve veća. Rekla je kako je činom povratka HV-a na to područje ispravljena pogrešna odluka jer Ploče su za HRM gravitacijsko središte, a grad će prosperirati u gospodarskom, ekonomskom i demografskom smislu.

Upućujući čestitke hrvatskim mornarima u prigodi njihove obljetnice, ministar Krstičević s osobitim je zadovoljstvom čestitao hrvatskim marincima, pripadnicima novoustrojene Satnije mornaričko-desantnog pješaštva. "Svečanim činom uručenja beretki u vojarni '116. brigade Hrvatske vojske' postali ste dio obitelji Hrvatske ratne mornarice i nasljednici slavne hrvatske pomorske tradicije – tradicije očuvane i u najtežim danima Domovinskog rata," istaknuo je ministar.

Dodao je kako se Hrvatska vojska vraća u gradaove, bliže svojem narodu. Ponovno je u Sinju, Vukovaru i Pločama, a očekuje nas i njezin povratak u Varaždin i Pulu. Istaknuo je kako nam taj novi operativni raspored omogućuje pravodobnu

reakciju na potencijalne sigurnosne izazove, prijetnje i rizike, kao i djelovanje u uvjetima pomoći stanovništvu i civilnim institucijama.

Ministar Krstičević naglasio je kako imenovanjem vojarne po legendarnoj 116. brigadi Hrvatske vojske odajemo počast i zahvalnost svim njezinim pripadnicima, koji su dali golem doprinos u obrani naše domovine. Podsjetio je kako je njezinu ustrojavanju prethodila operacija Zelena tabla – Male bare, gdje su hrvatski branitelji s tog područja zaplijenili vrijedno naoružanje i opremu koji su poslije korišteni za obranu i oslobođenje okupiranih područja širom Lijepe Naše. Preimenovanje vojarni nastavak je tradicije koju je početkom svojeg mandata počela ova Vlada u nastojanju da Hrvatsku vojsku prožme simbolima i vrijednostima Domovinskog rata i na taj način oda poštovanje ratnim postrojbama i ljudima zaslužnim za obranu Republike Hrvatske i stvaranje Hrvatske vojske.

Ministar je istaknuo kako je Satnija mornaričko-de-

santnog pješaštva i vojarna "116. brigade Hrvatske vojske" izvor novih sposobnosti Hrvatske ratne mornarice te kako smo sustavnim ulaganjem u modernizaciju i opremanje HRM-a zadržali prisutnost na Jadranskom moru. Usto, ministar je naglasio kako razina sposobnosti HRM-a ovisi prije svega o stručnom osoblju te novim mladim časnicima koji će se obrazovati na studiju Vojno pomorstvo. "Uz obrazovane, marljive, požrtvovne i istinske domoljube uvjeren sam kako Hrvatska ratna mornarica ima zajamčenu budućnost," istaknuo je na kraju ministar.

General zbora Mirko Šundov posebno je pozdravio hrvatske branitelje pripadnike 116. brigade HV-a, čije će ime nositi vojarna, na čelu s prvim zapovjednikom umirovljenim brigadnim generalom Nedjeljkom Obradovićem, kao i članove obitelji poginulih, umrlih i nestalih sudionika Domovinskog rata. "Imenovanje vojarni imenima naših brigada mali je, ali značajan čin kojim Ministarstvo obrane i Glavni stožer Oružanih snaga žele dati počast svim pripadnicima



Svečano otkrivanje  
ploče s novim imenom  
vojarne "116. brigade  
hrvatske vojske"

HRVATSKI  
VOJNIK

broj 561 / 21. rujna 2018.

7

Vesna PINTARIĆ, snimio Tomislav BRANDT



brigada i svim hrabrim braniteljima, ali i ostaviti trajan podsjetnik na doba stvaranja slobodne i neovisne Hrvatske u kojem su oni sudjelovali i ostavili neizbrisiv trag," rekao je general Šundov. Dodao je kako čin imenovanja vojarne ostaje trajan spomen na ratnu brigadu Hrvatske vojske koja će vječno biti upisana u hrvatsku povijest.

"Razvoj sposobnosti mornaričkog desantnog pješaštva i njihov raspored u Ploče dodatno pridonosi sigurnosti u tom području kao i pomoći civilnim institucijama," istaknuo je na kraju načelnik GS OSRH. Zapovjednik HRM-a rekao je kako je ustrojavanje Satnije mornaričko-desantnog pješaštva odgovor na sigurnosne izazove, a obnovljena je i sposobnost Hrvatske ratne mornarice koja je ugašena prije osamnaest godina.

Podsjetio je kako je za vrijeme Domovinskog rata nositelj te sposobnosti, do njegina gašenja, bila 53. bojna MDP-a, koja je sudjelovala u svim operacijama na jugu Hrvatske i zadarskom području. Dodao je

kako su pripadnici te postrojbe koji su u djelatnom sastavu HRM-a aktivno sudjelovali u ustrojavanju i obuci pripadnika Satnije MDP-a te su u izradu i provedbu obuke unijeli iskustva stećena u obrani domovine.

Komodor Raffanelli napomenuo je kako su za provedbu mornaričko-desantnog djelovanja na otocima i obalnom rubu, osobito u situacijama neposredne ugroze, potrebne posebno opremljene, obučene i uvježbane snage koje raspolažu vrlo visokim stupnjem mobilnosti, autonomnosti i fleksibilnosti. Istaknuo je kako se u obalnim zemljama, prije svega onima s razvedenom obalom, razvoju i održavanju te sposobnosti posvećuje posebna pozornost. Komodor Raffanelli dodao je i kako će snage MDP-a pružati potporu civilnim institucijama i stanovništvu u slučaju elementarnih nepogoda i tehničko-tehnoloških nesreća te u operacijama traganja i spašavanja na moru, obalnom rubu i otocima te kako je oživljavanje i vraćanje u funkciju vojarne i mornaričko-desantnih

sposobnosti od općeg zajedničkog interesa – u prilog podizanju sigurnosti, ali i razvoju lokalne sredine. Gradonačelnik Ploča Mišo Krstičević i župan Dubrovačko-neretvanske županije Nikola Dobroslavić u prigodnim su obraćanjima izrazili zadovoljstvo zbog povratka Hrvatske vojske na to područje te istaknuli kako je posrijedi velik dan za grad i županiju.

Visoki su uzvanični potom obišli smještajne objekte u kojima će boraviti pripadnici postrojbe. U sklopu svečanosti prikazana je i metodska-pokazna vježba postrojbe koja će u idućem razdoblju izvršavati postavljene zadaće kao Satnija mornaričko-desantnog pješaštva.

Satnija mornaričko-desantnog pješaštva bit će u sastavu Flotile Hrvatske ratne mornarice, brojiti će ukupno 158 pripadnika OSRH, a razvijat će sposobnosti provedbe ograničenih desantnih operacija, zaštitu i osiguranje vojnih lokacija, pomoći civilnom stanovništvu u katastrofama, a bila bi i osnova za razvoj i podizanje pričuvnih snaga. ■

## LETAČKO-MEDICINSKI TIMOVI

**Doktori medicine i medicinske sestre, odnosno medicinski tehničari iz postrojbi Hrvatske vojske sastavni su dio letačko-medicinskog tima koji, uz posadu 91. zrakoplovne baze, tijekom cijele godine dežura na otoku Krku i hitnim zračnim medicinskim prijevozom zbrinjava hitne pacijente s otoka Cresa, Lošinja i Raba i iz Gospića te ih prevozi do helidroma Delta u Rijeci. Svrha letačko-medicinskih timova jest da su dostupni stanovnicima naših otoka koji bi u hitnim slučajevima teško došli do gravitirajućeg KBC-a Rijeka u zlatnom satu potrebnom za njihovo zbrinjavanje...**



# SPONA O KOJOJ OTOKU

"Mi smo žila kucavica naših otoka. Ljudima mijenjamo sudbine u slučaju neke nesreće. Mi smo spona o kojoj otočani ovise – ubrzavamo, transport, ubrzavamo njihovo zbrinjavanje i hospitalizaciju," slikovito opisuju članovi tima hitne medicinske pomoći iz sastava Oružanih snaga Republike Hrvatske smješteni u Zračnoj luci Rijeka na otoku Krku. Doktori medicine i medicinske sestre, odnosno medicinski tehničari iz postrojbi Hrvatske vojske sastavni su dio letačko-medicinskog tima koji, uz posadu 91. zrakoplovne baze, tijekom cijele godine dežura na otoku Krku i hitnim zračnim medicinskim prijevozom zbrinjava hitne pacijente s otoka Cresa, Lošinja i Raba i iz Gospića te ih prevozi do helidroma Delta u Rijeci.

"Liječnik je ujedno medicinski zapovjednik u timu. Pilot odlučuje o sigurnosti letenja prilikom proved-

be zadaće, a liječnik je odgovoran za preuzetog pacijenta i moguće promjene njegova zdravstvenog statusa tijekom leta. Može predložiti potrebu pratinje u vidu roditelja, bračnog druga, policije ili civilnog tima hitne pomoći. Može tražiti hitno prizemljenje zbog komplikacija stanja pacijenta ili let do 100 m nadmorske visine ako je riječ o rođiocu s dekompresijskim simptomima," kaže brigadni general Boris Zdilar, savjetnik načelnika Glavnog stožera OSRH za zdravstvo.

U Zračnoj luci Rijeka na otoku Krku u mjesec dana izmijeni se osam timova, po dva medicinska tima tjedno, a na dežurstvo se odlazi sukladno aktivnostima unutar postrojbe. "Smjene su po 12 sati, dnevne i noćne. Stalno smo u stanju pripravnosti jer moramo biti u zraku u roku od 15 minuta nakon što primimo poziv. Kad se zatraži hitan

medicinski let, prvo reagira zrakoplovni tim, odnosno letačko osoblje koje čini pilot, kopilot i zrakoplovni tehničar. Oni provjeravaju imaju li odobrenje za let i jesu li vremenski uvjeti dobri. Potom medicinski tim postavlja pitanja o pacijentu. Nekad se dogodi i da dobijemo dodatni poziv pa idemo na više intervencija. Kad sletimo, liječnik razgovara s liječnikom iz hitne o stanju pacijenta, dok ga tehničar priprema za transport. Čim je pacijent u helikopteru, pratimo vitalne funkcije, ordiniramo terapiju, uzimamo anamnezu, pišemo medicinsku dokumentaciju," objašnjava načelo rada natporučnica Tena Damjanović, liječnica i članica medicinskog tima. Na toj je aktivnosti vojno-zdravstvena ekipa angažirana od 1. svibnja 2016. i ta se odluka, slažu se članovi tima, pokazala iznimno dobrom. "Svrha letačko-medicinskih timova

jest da smo dostupni stanovnicima naših otoka koji bi teško u hitnim slučajevima došli do gravitirajućeg KBC-a Rijeka u zlatnom satu potrebnom za zbrinjavanje hitnih slučajeva. Važno je da svaki građanin Republike Hrvatske ima jednako pravo na brz transport do bolnice," smatra druga liječnica, natporučnica Ema Ormanec. Od angažmana vojno-zdravstvene ekipe u dvije i pol godine zbrinuta su čak 892 pacijenta, a svi se slažu kako je teško izdvajati neki poseban slučaj. "Ta 892 pacijenta nose 892 priče. Važno je da sve imaju pozitivan ishod. Prema našoj statistici, sve smo ih održali na životu. Ipak, poseban je bio slučaj nedonoščeta s otoka Raba, rođenog u travnju u 23. tijednu trudnoće. Dječak se rodio u kupao-nici, reanimirali smo ga i predan je u bolnicu živ ponajprije zbog nas, a i danas dobro napreduje. Drugi naš



# OČANI OVISE

najmladi pacijent bila je djevojčica rođena u helikopteru na blagdan Velične Gospe," priječa se natporučnica Valentina Malović, medicinska tehničarka.

Najčešće se zaprimaju pacijenti s moždanim ili srčanim udarom, trudnice s prijevremenim trudovima, utopljenici, djeca s ozljedama glave, traume iz prometnih nesreća...

"Navikli smo na otežane uvjete. Bitno je da smo kao tim uigrani te da pacijenti, koji zaista trebaju vrlo hitnu medicinsku pomoći, tu pomoći i dobiju. Ni na koji drugi način ne bi je mogli dobiti da mi nismo tu," zaključuje natporučnica Damjanović.

Uz domicilno stanovništvo, pacijenti su tijekom turističke sezone i stranci. Komunikacija sa strancima je, slažu se svi uz smijeh, posebna priča.

"Već smo naučili – u lipnju i rujnu pacijenti su nam najčešće Britanci, u srpnju Česi, Madari, Francuzi, a kolovoz je rezerviran za Talijane. Kad pacijenti ne razumiju engleski, moramo biti jako kreativni pa se kod dobivanja informacija često služimo mobitelima," kaže Va-

lentina Malović te dodaje kako je najvažnije u 20-ak minuta, koliko traje let od otoka do KBC-a Rijeka, napraviti maksimum.

Prije ulaska u sustav i dolaska na dežurstvo u Zračnu luku Rijeka, objašnjava natporučnica Damjanović, vojni liječnici prolaze pripravnički staž.

"Svi smo ga obavljali u KB-u Sveti Duh, dio u KBC-u Sestre milosrdnice, u Zavodu za hitnu medicinu te u vojnim ambulantama. Dosta smo vremena proveli na ginekologiji na Svetom Duhu, u radaonici, kako bismo se što bolje pripremili za moguće porode u helikopteru jer su nam trudnice ovde česti pacijenti. Dragocjeno nam je bilo i vrijeme provedeno na pedijatriji, gdje smo učili vještine pristupa mlađim pacijentima. Idemo i na napredne tečajeve hitne medicine koji imaju međunarodne certifikate. Liječnici koji su dulje u sustavu imali su priliku ići u misije i surađivati s vojskama drugih zemalja tako da imaju i to dragocjeno iskustvo, a pohađali su i tečajeve u inozemstvu," kaže natporučnica Damjanović. ■

Martina BUTORAC, snimio Tomislav BRANDT

brigadni general **Boris Zdilar**, savjetnik načelnika Glavnog stožera OSRH za zdravstvo

"Ukupno u sustavu imamo 90 liječnika: doktora medicine i doktora specijalista različitih struka. Nepotpuno nam je još 20 mesta za liječnike, ali trenutačno je na dragovoljnem vojnom ospozobljavanju 14 novih kolegica i kolega, kandidata za časnike zdravstvene službe. Liječnika u početku očekuje mjesto u nekoj od postrojbi HKoV-a, a vojni liječnik prati i podupire sve aktivnosti svoje postrojbe, obuku, vježbe, borbene i sportske aktivnosti, svečanosti, pomoći civilnoj zajednici itd. Osim zadaća u helikopterima, sudjeluju u mirovnim misijama i operacijama, ali obučavaju se i u civilnim zdravstvenim ustanovama, odlaze na tečajeve, seminare i kongrese kao i ostali njihovi kolege. Svi vojni liječnici s licencijom za samostalan rad imaju dodatak za deficitarnu struku u iznosu od 100 % na osnovnu plaću. Usto imaju i ostale dodatke – na čin, na ustrojbeno mjesto kao zapovjednici desetina ili vodova te 15 % gardijski dodatak i beneficirani radni staž za one raspoređene u brigadama HKoV-a i postrojbama specijalnih namjena (gdje imaju dodatak u visini od 20 %). Osim toga, tu je naknada za stanovanje, naknada putnih troškova i ostala prava kao pripadnika OSRH. Pruža im se i mogućnost dobivanja specijalizacije prema potrebama OSRH i osobnom izboru raspoloživih mjeseta. Posebna je pogodnost da počinju s činom natporučnika, za razliku od ostalih časnika, a pomaknuta im je dobna granica za odlazak u mirovinu te dobna granica za ulazak u sustav, sve u cilju smanjenja nedostatka liječnika – problema prisutnog u svim europskim zemljama. Treba istaknuti da smo među najboljim članicama NATO-a u privlačenju mladih liječnika, što prije pet godina nije bio slučaj. Status liječnika u OSRH nije loš, no mogao bi biti i bolji. Većina mladih liječnika ambiciozna je i razmišlja o mogućnostima stručnog napredovanja još i prije upisa na fakultet. Nakon ulaska u vojni sustav potrebno im je određeno vrijeme za prilagodbu. Ponuda specijalizacija civilnih zdravstvenih ustanova nešto je s čim se ne možemo natjecati, no zato možemo ponuditi međunarodne tečajeve i misije te usavršavanje za zrakoplovne liječnike, medicinu ronjenja ili medicinski dio NBKO-a.

MORH

**Projekt adaptacije vojarne "Pula" i ulaganje u nju jedan je od prioriteta u idućem razdoblju. Prema najavama potpredsjednika Vlade i ministra obrane Damira Krstičevića, u iduće bi dvije godine ona ponovno trebala biti stavljeni u funkciju i u nju vraćena Hrvatska vojska. Proteklih mjesec dana užurbano se čisti i saniraju se posljedice dugotrajne nekorištenosti... Tako se, nakon povratka postrojbi Hrvatske vojske u Sinj, Vukovar, Ploče i Varaždin, Hrvatska vojska vraća i u Istru...**



# OBNOVOM VOJARNE "PULA" HRVATSKA VOJSKA VRAĆA

Nekadašnja vojarna "Pula" – koja je obuhvaćala vojni dio pulsko zračne luke te od 2012. kad je napuštena imala status neperspektivne vojne lokacije – u iduće bi dvije godine prema najavama potpredsjednika Vlade i ministra obrane Damira Krstičevića ponovno trebala biti stavljeni u funkciju i u nju vraćena Hrvatska vojska. Rezultat je to nastojanja MORH-a i jedan od prioriteta u idućem razdoblju da se operativnim razmještajem

Hrvatske vojske pokrije i područje Istre, ali i da se nekadašnjim vojnim nekretninama koje su trenutačno nefunkcionalne i propadaju, vratiti prvotna namjena. Ta je aktivnost i u kontekstu povećanja sigurnosti i zaštite stanovništva zbog promjena sigurnosnog okružja, ali ima za cilj i poboljšanje kvalitete života, rada i obuke pripadnika OSRH te promicanje vojnog poziva. Ujedno, to je i pozitivan doprinos lokalnoj zajednici,

ne samo u smislu sigurnosti nego i jačanja gospodarstva, a pridonijet će i čvršćoj povezanosti s Oružanim snagama. Vojaru je ministar Krstičević obišao u pratnji načelnika GS OSRH generala zbora Mirka Šundova te najbližih suradnika. Održani su i razgovori s predstvincima gradskih i županijskih vlasti, županom Istarske županije Valterom Flegom, gradonačelnikom Grada Pule Borisom Milićem te na-

čelnicima općina Medulin Goranom Bućem i Ližnjem Markom Ravniciem u cilju dogovora oko suradnje i partnerstva Hrvatske vojske, lokalne zajednice i županije. Izražena je dobra volja objiu strana za ostvarenje buduće suradnje na dobrobit sigurnosti građana i prosperiteta lokalne zajednice te je iskazana puna potpora lokalne zajednice planu za povratak Hrvatske vojske u vojarnu "Pula". Projekt adaptacije vojarne "Pula" i



Vojarna "Pula" nalazi se na južnom dijelu Istre, četiri kilometra sjeveroistočno od grada Pule. Velik dio radova na obnovi vojarne i uređenju okoliša izvodit će pripadnici Hrvatske vojske.



Vesna PINTARIĆ, snimio Tomislav BRANDT



**Prošle godine realiziran je povratak pripadnika Hrvatske vojske u vojarnu "126. brigade HV" u Sinju i dolazak Hrvatske vojske u herojski grad Vukovar. Ove se godine na Dan Hrvatske ratne mornarice otvara vojarna u Pločama, gdje će biti smještena Satnija mornaričko-desantnog kve elitne postrojbe na jug Hrvatske, razvoj mornaričkog pješaštva označava novu važnu i modernu sposobnost Hrvatske vojske. Takoder, 7. gardijske brigade, vraćaju se u Varaždin gdje je u tijeku obnova vojarne. Sljedeći je projekt od strateške važnosti vraćanje Hrvatske vojske u Istru. Riječ je o nastavku tradicije nazočnoodprinos u Domovinskom ratu, kad su se 119. i 154. brigada, kao i brojni Istrijani u drugim postrojbama, borili za slobodu domovine.**

# ČA SE I U ISTRU

ulaganje u nju jedan je od prioriteta u idućem razdoblju. Proteklih mjesec dana užurbano se čisti i saniraju se posljedice dugotrajne nekorištenosti. Površina vojarne iznosi 2 389 306 m<sup>2</sup>, a dok je bila u funkciji imala je smještajne kapacitete za oko 750 dјelatnika (480 spašavonika i 270 ureda). Zadnjih nekoliko godina dijelom je poslužila tek za smještaj protuzrakoplovnih postrojbi tijekom vojne vježbe Štit koja se svake godine održava na poligonu "Rt Kamenjak".

Za razmještaj u vojarni "Pula", kad u njoj budu stvoreni svi uvjeti, predviđeno je Opslužništvo vojarne Zapovjedništva za potporu koje bi se izmjestilo s dosadašnje lokacije u luci Vargarola, zatim razvojna jezgra 4. pričuvne pješačke pukovnije HKoV-a te Središte za besposadne zrakoplovne sustave Središnjice za obavještajno djelovanje, koje bi ujedno bilo i najbrojnije (oko sto djeplatnih vojnih osoba). Osim smještajnih i radnih prostora, trebalo bi adaptirati i novi ulaz



Foto: Vlada RH

**Na sjednici Vlade RH održanoj 13. rujna u Puli potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević navadio je novi strateški projekt Ministarstva obrane: povratak postrojbi Hrvatske vojske u Pulu u sinergiji s lokalnom zajednicom. Naime, Vlada RH donijela je zaključak o iskazivanju namjere da Republika Hrvatska daruje Općini Ližnjan dio nekretnina i zemljišta kojima je dosad raspolagalo Ministarstvo obrane RH, a koji čine dio vojnog letjelišta "Pula". Preostali dio vojnog letjelišta u Puli koristit će Oružane snage Republike Hrvatske.**

u vojarnu, kuhinju, nekoliko skladišta, sportsku dvoranu i sanitarnе prostore, površine oko 90 000 m<sup>2</sup>.

Preostali prostor vojarne bit će darovan Općini Ližnjan, a točna površina odredit će se parcelacijom. Prema snimljenom stanju, objekt u kojem je predviđeno zapovjedništvo postrojbi koje bi se nalazile u vojarni u najboljem je stanju i zahtjeva minimalno ulaganje za stavljanje u funkciju. Objekt za smještaj Središta za besposadne zrakoplovne sustave, odnosno škole za obučavanje u tom funkcionalnom području, kao i kuhinja i restoran, zahtjeva nešto veća ulaganja, a s uređenjem skladišta i hangara za smještaj specijalnih vozila i ostalih lansirnih uređaja ukupna ulaganja u vojarnu iznosila bi oko 20 milijuna kuna. Prema projektu, dinamika obnove izvodila bi se kroz tri faze. U prvoj planiranoj fazi do kraja godine trebalo bi u vojarnu smjestiti Opslužništvo, uređiti okoliš i zapovjedni objekt. Tijekom 2019. slijedilo bi preseljenje dijela spomenutih ustrojstvenih cjelina te obnova dvaju dodatnih objekata, a 2020. i uređenje preostalih objekata i preseljenje Središta BZS-a.

## SREDIŠTE ZA BESPOSADNE ZRAKOPLOVNE SUSTAVE

Nakon adaptacije vojarna je planirana kao jedna od mogućih lokacija razmještaja Središta za besposadne zrakoplovne sustave. Ta nova postrojba koristila bi manji dio vojarne, gdje se trenutačno nalaze hangari i drugi objekti koje će MORH uređiti za potrebe funkcioniranja Središta.

Naime, Oružane snage Republike Hrvatske pristupile su ove godine planiranju i ustrojavanju te nove sastavnice, a inicijativa za ustrojavanje Središta za besposadne zrakoplovne sustave proizšla je iz potrebe za razvojem novih sposobnosti u procesima preustroja Oružanih snaga i uspostave jedinstvenog sustava domovinske sigurnosti.

Misija Središta, u okolnostima u kojima besposadni sustavi mogu biti upotrijebljeni, uglavnom je fokusirana na prikupljanje podataka u okružju s ciljem pružanja potpore vojnim i civilnim strukturama. U okviru planiranih zadaća besposadni sustavi imali bi sposobnosti izvidanja i motrenja u dnevnim i noćnim uvjetima, pronalaska, prepoznavanja, identifikacije te praćenja pokretnih i nepokretnih ciljeva.

Potpore civilnim strukturama uglavnom bi bila usmjerenja na nadzor granice, otkrivanje ilegalnog izlova ribe, sprečavanje ilegalnih migracija, kao i pružanje potpore pri nadzoru i sprečavanju požara. Potpora Oružanim snagama odnosila bi se na izvršavanje tradicionalnih vojnih zadaća. Donošenjem odluke o rasporedu postrojbe te njezinim stavljanjem u operativnu uporabu bila bi definirana i lokacija i vrijeme razmještaja u vojarni, koja bi dotad trebala biti stavljena u funkciju i imati uvjete za nesmetan rad. Planira se da Središte postane funkcionalno i operativno do kraja 2020. godine.

Tako će uz vojarne u Vukovaru, Sinju, Varaždinu i Pločama, gdje su i prije tradicionalno bile raspoređene vojne postrojbe, i vojarna u Puli ponovno biti stavljena u funkciju i u nju vraćeni pripadnici OSRH. Oživljavanje vojarni i razmještanje u njih pripadnika OSRH u cilju je ne samo podizanja sigurnosti nego i doprinosa razvoju lokalnih sredina. Sigurnost i razvoj dio su iste priče i treba ih povezati, što je u konačnici od općeg zajedničkog interesa, rekao je prilikom obilaska pulskih vojarni ministar obrane Damir Krstičević. ■

# “KRILA OLUJE” NA N...



Devetnaesto izdanje NATO Daysa Ostrava i ujedno deveti dani Češkog ratnog zrakoplovstva održani su od 13. do 17. rujna u Zračnoj luci "Leoš Janáček" u Ostravi. Prvi je put na toj poznatoj manifestaciji sudjelovala i Republika Hrvatska. Letačke vještine vojnih pilota HRZ-a dvama su nastupima prezentirali piloti akrobatske grupe "Krila Oluje". Za razliku od brojnih manifestacija na kojima "Krila Oluje" sudjeluju, a koje su u pravilu isključivo fokusirane na zrakoplovstvo, NATO Days nastoji pokriti znatno širi spektar sposobnosti iz područja obrane i sigurnosti. Iako je zbog atraktivnosti letačkog programa i same lokacije održavanja zrakoplovstvo i dalje bilo u prvom planu, tijekom devet sati neprekidnog programa publika je mogla uživati i u velikom broju različitih demonstracija koje su se odvijale na zemaljskim poligonima – od demonstracije hvatanja bjegunaca, zaštite konvoja štićenih osoba, spašavanja talaca iz autobusa, zaštite od zasjede, zaštite i obrane kritične infrastrukture – do dresure službenih konja, vatrogasnih pokaznih vježbi, demonstracije mogućnosti tenkova i oklopnih vozila...

Iako je zbog atraktivnosti letačkog programa i same lokacije održavanja zrakoplovstvo i dalje bilo u prvom planu, tijekom devet sati neprekidnog programa publika je mogla uživati i u velikom broju različitih demonstracija koje su se odvijale na zemaljskim poligonima – od demonstracije hvatanja bjegunaca, zaštite konvoja štićenih osoba, spašavanja talaca iz autobusa, zaštite od zasjede, zaštite i obrane kritične infrastrukture – do dresure službenih konja, vatrogasnih pokaznih vježbi, demonstracije mogućnosti tenkova i oklopnih vozila...

službenih konja, vatrogasnih pokaznih vježbi, demonstracije mogućnosti tenkova i oklopnih vozila itd. Koliko su organizatori uspjeli u viziji i provedbi najbolje govor i podatak da je NATO Days jedna od najnagrađivanih zrakoplovnih manifestacija u Europi kad su u pitanju nagrade koje organizatorima dodjeljuje European Airshow Council. Da to nije samo stajalište struke potvrđuje i broj gledatelja i sudionika. Na ovogodišnjem se izdanju okupilo više od 100 vojnih zrakoplova iz sastava 20 članica i zemalja partnera NATO-a, a dvodnevni program pratilo je više od 220 000 gledatelja. Organizatori su od 2014. uveli praksu organizacije NATO Daysa s određenom

zemljom partnerom pa je tako nakon Poljske (2014.), Švedske (2015.), Njemačke (2016.) i Slovačke (2017.), za ovogodišnjeg odabran SAD. Premijerno sudjelovanje "Krila Oluje" i općenito sudjelovanje RH na toj manifestaciji bilo je, uz SAD kao zemlju partnera, naglašavano u svim objavama za medije. Tako je razgovor s voditeljem "Krila Oluje" satnikom Darkom Belančićem objavljen u središnjem večernjem dnevniku na nacionalnoj televiziji. Istodobno se, kad je u pitanju broj međunarodnih nastupa, Češka svrstala uz Mađarsku kao zemlju u kojoj su "Krila Oluje" dosad zaobilježila najveći broj međunarodnih nastupa – čak osam. Dosa-

dašnje su nastupe u Češkoj "Krila Oluje" zabilježila na zrakoplovnoj manifestaciji CIAF (Czech International Air Fest). Posebno će u sjećanju ostati nastupi na CIAF-u 2012 i CIAF-u 2014, za koje su "Krila Oluje" osvojila na gradu za najbolje letačke programe. Nastup na CIAF-u 2012 iskoristio je i za snimanje jedne od epizoda dokumentarne serije *Let iznad Hrvatske*, posvećene upravo akrogrupi "Krila Oluje". Ovogodišnji je nastup "Krila Oluje" u Češkoj prekinuo i sasvim slučajnu tradiciju. Naime, svako od dosadašnjih sudjelovanja u Češkoj pokazalo se kao zadnji nastup za dotadašnjeg vođu grupe. Ipak, unatoč činjenici da je njezin drugi najdugovječniji

Damir BARIŠIĆ, foto: arhiva "Krila Oluje" i NATO Days Ostrava

# NATO DAYS-u U ČEŠKOJ



vođa i da je u Ostravi dostigao i preskočio jubilarni četrdeseti nastup u toj ulozi (Barišić 86, Franjić 35, Vrđuka 20), vjerujemo da će satnik Belančić još niz godina predvoditi "Krila Oluje".

Iako je proteklih godina često bilo problema zbog vremenskih uvjeta, ovogodišnji su bili iznimno povoljni te su sudionici mogli izvoditi pune programe. Uz akrogrupu "Team Iskry" iz Poljske te "Krila Oluje", najviše su pažnje u letačkom programu privlačile demonstracije demopiloti i njihovih lovačkih aviona Rafale (Francuska), Eurofighter Typhoon (Ujedinjeno Kraljevstvo i Španjolska), F-16 (Danska, Poljska i Belgija), F/A-18 (Finska), te švedskih Gripen, Viggen i Draken. U letačkom programu nastupio je i demopilot slovenskog PC-9M, kojeg je



hrvatska publiku ove godine mogla vidjeti na varaždinskom aeromitingu. Nagradu za najbolji letački program mitinga organizatori su, u godini obilježavanja stote obljetnice češkog zrakoplovstva, dodijelili češkom demopilotu na Gripenu. Dva slovačka aviona MiG-29 sudjelovala su pak samo s preletom, a posebno su atraktivni bili tematski preleti formacija pod nazivom *Historical Flypast*, koji je obuhvatio sve prijašnje i sadašnje zrakoplove iz sastava češkog zrakoplovstva, te *Nordic Flypast*, koji je okupio spomenute lovačke zrakoplove iz sastava finskog, švedskog i danskog RZ-a. Letačke demonstracije helikoptera (češki Mi-2, Mi-24/35, Enstrom 480 i W-3A te njemački Lynx), odvijale

su se u ranim jutarnjim satima prije službenih ceremonija otvaranja programa za svaki od dvaju dana manifestacije. Među brojnim izloženim zrakoplovima, kao i na izložbenim standovima, na statickom dijelu prikaza veličinom su se isticali predstavnici američkog zrakoplovstva: strateški bombarder B-52, transporter C-17 i tanker KC-135.

Piloti "Krila Oluje" zaključili su nastupima u Ostravi još jednu vrlo uspješnu međunarodnu sezonu, tijekom koje ih je izvan RH uživo gledalo gotovo pola milijuna ljudi (Slovenija, Poljska, Češka), a ujedno su ostvarili i jubilarni 50. međunarodni nastup. ■





**"Operacija Medački džep bila je nastavak povratka okupiranih hrvatskih teritorija. U organizacijskom smislu ova je operacija pokazala da je Hrvatska vojska dosegla razinu organiziranosti i opremljenosti koja omogućuje izvođenje složenih vojnih akcija i operacija, a u strateškom smislu ima sposobnosti da sama može oslobođiti okupirani teritorij,"** podsjetio je ministar Krstičević te istaknuo kako je ovom operacijom osnažena vjera u pobjednički karakter Hrvatske vojske, sačuvan Velebit i nastavljeno daljnje oslobođanje zemlje...

U Gospicu je 9. rujna svečano i dostojanstveno obilježena 25. obljetnica operacije Medački džep u nazočnosti visokih vojnih i civilnih dužnosnika među kojima su bili izaslanik predsjednika Vlade RH Damir Krstičević, potpredsjednik Vlade i ministar obrane, izaslanik Predsjednice RH i vrhovne zapovjednice OSRH Ante Deur, savjetnik za branitelje, izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora saborski zastupnik Marijan Kustić, načelnik GS OSRH general zboru Mirko Šundov, izaslanik ministra hrvatskih branitelja Ivan Vukić, župan Ličko-senjske županije Darko Milinović, gradonačelnici Gospicu, Otočca i Udbine te hrvatski branitelji sudionici operacije i članovi obitelji poginulih. Obilježavanje je počelo budnicom gradskim ulicama u izvo-



# 25.

đenju Orkestra OS-a te misom za sve poginule, nestale i umrle hrvatske branitelje u katedrali Navještenja Blažene Djevice Marije koju je predvodio vojni ordinarij mons. Jure Bogdan. Nakon mise na Spomenik hrvatskim braniteljima u središtu grada položen je zajednički vijenac obitelji poginulih sudionika VRO Medački džep te zajednički vijenac u ime Republike Hrvatske. Gospičkim ulicama potom su u mi-

mohodu prošli postroji ratnih zastava postrojbi iz Domovinskog rata, vatrogasaca, hrvatskih branitelja, povijesnih postrojbi i visoki državni i vojni uzvanici te je u kinu "Corso" održana svečana akademija uz podsjećanje na tijek operacije, a prikazan je i film "Pobjednici" o VRO Medački džep autora Nenada Šestića. U prigodnom obraćanju izaslanik premijera, potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević

Vesna PINTARIĆ, snimio Tomislav BRANDT



# OBLJETNICA OPERACIJE MEDAČKI DŽEP

zahvalio je svim hrvatskim braniteljima i pripadnicima Ministarstva unutarnjih poslova na uspješno provedenoj operaciji, posebno braniteljima s prostora Like, a s posebnom zahvalnošću prisjetio se onih koji su za našu slobodu položili svoje živote. Istaknuo je zadovoljstvo što hrvatski branitelji čuvaju uspomene i vrijednosti Domovinskog rata podsjetivši kako je u spomen na poginule i na inicijativu veterana 9. gardijske brigade podignuto spomen-obilježje u Ljubovu koje nosi naziv "Pobjednik". "Operacija Medački džep nakon prethodno uspješno provedene operacije Maslenica bila je nastavak po-

## GOSPIĆ

Operacija Medački džep poduzeta je zbog neizdrživa stanja na bojištu u kojem se Gospić nalazio u poloukušenju i bio izložen stalnim napadima neprijateljskog topništva te vrlo složene situacije obrane na Velebitu. Bila je to napadna operacija ograničenog karaktera, taktičke razine, s ciljem sprečavanja napada na grad i okolicu te osiguravanja uvjeta za potpunu kontrolu važnih točaka na Velebitu. Počela je u svitanje 9. rujna 1993. zajedničkim djelovanjem Hrvatske vojske i specijalne policije Ministarstva unutarnjih poslova RH.

Zapovjedno mjesto bilo je u vojarni "Eugen Kvaternik" u Gospiću, a izdvojeno zapovjedno mjesto u Bilaju. Postrojbe za napad prikriveno su dovedene na polazne položaje, a početak napada hrvatskih snaga obilježila je jaka topnička priprema po točno definiranim vojnim ciljevima među kojima je precizno pogodeno zapovjedno mjesto 2. bataljuna 9. gračačke brigade i njegovo središte veze u Medku te je na svim smjerovima napada probijena neprijateljska obrana.

U samo nekoliko sati hrvatske snage osloboidle su oko 225 km kvadratnih okupiranoga teritorija tzv. Medačkog džepa koji je obuhvaćao



Na Spomenik hrvatskim braniteljima u središtu grada položen je zajednički vijenac obitelji poginulih sudionika VRO Medački džep te zajednički vijenac u ime Republike Hrvatske

tri sela Počitelj, Čitluk i Divoselo, odakle je srpsko topništvo razaralo Gospic. Uspješno izvedenom operacijom, otklonjen je dio topničke ugroze grada Gospića, skraćena je crta bojišta i dobivena bitka za Velebit te je trajno onemogućena težnja agresora da izbjanjenjem na jadransku obalu razdvoji Hrvatsku na dva dijela.

Sljedećih dana, od 10. do 14. rujna, hrvatske snage odbrile su protuudar neprijateljskih snaga te su učvrstile dostignute položaje. No Vijeće sigurnosti UN-a zatražilo je povlačenje Hrvatske vojske na položaje uspostavljene prije 9. rujna 1993., što je ona i učinila te su to područje zaposjeli pripadnici Kanadskog bataljuna Unprofora.

U vojno-redarstvenoj operaciji Medački džep u napadnim i obrambenim djelovanjima na hrvatskoj strani sudjelovali su pripadnici 9. gardijske brigade te skupnih snaga 19 specijalnih jedinica policije MUP-a RH, kao i pripadnici domobranih bojni Gospic i Lovinac, 263. Izvidničke satnije ZP-a Gospic, 71. bojne Vojne policije Rijeka i 111. brigade.

Tijekom borbenih djelovanja pa do povlačenja hrvatskih snaga, od 9. do 17. rujna 1993., poginulo je šest pripadnika Hrvatske vojske i sedam pripadnika postrojbi specijalne policije MUP-a, a 53 su ranjena.

"Ova je operacija pokazala da je Hrvatska vojska spremna za Oluju," rekao je izaslanik Predsjednice i savjetnik za branitelje Ante Deur te istaknuo kako emocije tog vremena treba prenosi na buduće naraštaje

vratka okupiranih hrvatskih teritorija. Uspješno planirana i provedena operacija rezultirala je otklanjanjem i potpunim neutraliziranjem topničke ugroze grada Gospića i oslobođenja ovog teritorija Republike Hrvatske. U organizacijskom smislu ova je operacija pokazala da je Hrvatska vojska dosegnula razinu organiziranosti i opremljenosti koja omogućuje izvođenje složenih vojnih akcija i operacija, a u strateškom smislu ima sposobnosti da sama može oslobođiti okupirani teritorij," podsjetio je ministar Krstičević te istaknuo kako je ovom operacijom osnažena vjera u pobjedički karakter Hrvatske vojske, sačuvan Velebit i nastavljeno daljnje oslobođanje zemlje.

"Tajna svih pobjeda bili su ljudi - čovjek je i tada i danas bio temelj pobjedničke Hrvatske vojske. Tu snagu i strast vidim i danas," kazao je ministar ističući važnost očuvanja identiteta, tradicije i uspomene na Domovinski rat te prenošenja sadašnjim i budućim naraštajima hrvatskih vojnika u naslijede pobjednički duh i požrtvovnost hrvatskih branitelja. Vojarna u Gospiću preimenovana je u čast i spomen na slavnu ratnu 9. brigadu Hrvatske vojske, legendarne Vukove, a tradiciju 9. brigade danas nastavlja bojna Vukova u sastavu Gardijske mehanizirane brigade.

Ministar je podsjetio i na velik angažman i pomoć vojske na ovom području tijekom proteklih zimskih mjeseci u otklanjanju posljedica snježnog nevremena te istaknuo na kraju kako vojska neće napusti ovaj grad ni ovo područje.

Izaslanik Predsjednice i savjetnik za branitelje Ante Deur prenio je braniteljima poštovanje Predsjednice te im zahvalio na snazi i vjeri s kojom su branili i oslobođali domovinu. Ova je operacija pokazala da je Hrvatska vojska spremna za Oluju, kazao je te istaknuo kako emocije tog vremena treba prenosi na buduće naraštaje.

Marijan Kustić izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora kazao je kako se ove obljetnice Hrvatska ne treba sramiti jer branili smo svoje, a borba za domovinu bila je časna i uzvišena zadaća. "Naši poginuli branitelji dali su nam budućnost," kazao je, "te uvijek trebamo svjedočiti o njihovu domoljublju i žrtvi."

Josip Dragičević, sin poginulog branitelja u operaciji, podsjetio je kako su djeca poginulih branitelja odrastala s osjećajem tuge ali i ponosa jer su potomci najhrabrijih hrvatskih vitezova, onih koji su omogućili da živimo u slobodnoj Hrvatskoj te kazao kako je obveza svih nas čuvanje domovine za koju su ginuli njihovi očevi i majke.

U sklopu obilježavanja ove važne obljetnice održan je i letački program akrogrupe "Krila Oluje" te su visoki dužnosnici na središnjem gradskom trgu obišli taktičko-tehnički zbor naoružanja i opreme. ■



Domagoj VLAHOVIĆ, snimio Mladen ČOBANOVIĆ

GALERIJA ZVONIMIR

# POSLJEDNJI LET OSVETNIKA VUKOVARA HRVATSKOG VITEZA MIROSLAVA PERISA

Prije 25 godina, 14. rujna 1993., pilot Miroslav Peris je na Plesu u svoj MiG-21bis, koji je nosio ime Osvetnik Vukovara, i kao desni pratitelj vođe Ivana Šelaka krenuo u borbenu zadaću. Cilj je bio na Banovini. Zadaća je uspješno izvršena, no jedan se pilot nikad nije vratio. Na povratku je pogoden neprijateljskim protuzračnim projektilom iznad sela Stipana u općini Gvozd i oboren.

Pogrešno bi bilo priču o Miroslavu Perisu gledati isključivo kroz posljednje poglavje, makar ono pokazuje ono najbolje što je imao u sebi: hrabrost, domoljublje i žrtvu. Njegov kratki život (poginuo je u 33. godini) zauzima velik dio povijesti hrvatskih zrakoplovaca i Hrvatskog ratnog zrakoplovstva, koje je stvarao zajedno s kolegama. "Ministarstvo obrane, Hrvatska vojska i Hrvatsko ratno zrakoplovstvo ne dopuštaju da ugasne sjećanje na one koji su nam utrli put. Danas živimo Hrvatsku i HRZ isto kao što smo ih živjeli u Domovinskom ratu," istaknuo je izaslanik ministra obrane i zamjenik zapovjednika HRZ-a brigadir Michael Križanec 14. rujna u Galeriji "Zvonimir", otvarajući izložbu kojom se želi podsjetiti na lik i djelo Miroslava Perisa te njegov znacaj i ulogu u stvaranju samostalne i suverene Hrvatske. "Pilot borbenog aviona MiG-21 pukovnik Miroslav Peris neustrašiv je, nesebičan i hrabar, istinski domoljub. U vrtlogu rata stavio se na raspolažanje domovini kao jedan od najiskusnijih pilota Prve lovačke eskadrile HRZ-a. Čini nam se da smo suspregnuli bol, no sjećanja su još živa u našim pričama i životima," rekao je brigadir Križanec te dodaо kako je izložba potvrda da

**U MORH-ovoј Galeriji "Zvonimir" otvorena je do 5. listopada izložba posvećena pilotu Prve lovačke eskadrile HRZ-a pukovniku Miroslavu Perisu, poginulom prije 25 godina na borbenoj zadaći, ali koji, kako kažu njegovi suborci, "(...) još leti s nama kroz sliku, priču i živo sjećanje..."**

vitez i heroj Domovinskog rata: "(...) još leti s nama kroz sliku, priču i živo sjećanje svojih suboraca". Izložba se održava pod pokroviteljstvom potpredsjednika Vlade i ministra obrane Damira Krstičevića i uz potporu Hrvatskog ratnog zrakoplovstva, a u organizaciji Inicijative za očuvanje hrvatske zrakoplovne baštine. Bit će otvorena do 5. listopada.

Uz obitelj našeg poginulog borbenog pilota te predstavnike MORH-a i HRZ-a i Inicijative, na otvorenju smo sreli velik broj pilota koji su poput Perisa stvarali povijest našeg lovačkog zrakoplovstva, te one kojima se ponosimo danas, kad smo nadomak ključne modernizacije koja će mu osigurati budućnost. Imali su priliku sjetiti se poginulog kolege, ali ne samo iz priča i sjećanja, nego i zahvaljujući konkretnim izložcima. Naime, uz pomoć Perisove obitelji, MORH-a, pa i redakcije Hrvatskog vojnika, entuzijasti Inicijative za očuvanje hrvatske zrakoplovne baštine napravili su izvanredan posao. Da, tu su ostaci Osvetnika Vukovara, ali i mnogi drugi predmeti povezani s Perisom koji priopovijedaju o ljubavi prema zračnom prostoru i slobodi koju pruža letenje, vojničkoj i pilotskoj, ali i ljudskoj izvrsnosti, no i svakodnevnom životu čovjeka u odori. Priču koja se odnosi na mnoge i mnoge hrvatske branitelje i vojnike, koja je često teška i mučna, ali uvijek časna. Tu su i fotografije koje obuhvaćaju velik dio Perisove životne i vojničke biografije, poredane kronološki tako da se vrlo lako slijede. Impresionirao nas je i zemljovid koji pokazuje akcije od 14. rujna 1993., te popratni pokušaj rekonstrukcije događaja tog kognog dana. Ukratko, izložba je nepogrešivo pogodila cilj, kao što je to uvijek činio i elitni pilot hrvatski vitez Miroslav Peris. ■



Zagrebačkom otvorenju izložbe o Miroslavu Perisu povodom 25. obljetnice njegove pogibije tog je dana prethodio svečani program u Karlovcu. Među ostalim, u Osnovnoj školi Banja, koju je Peris pohađao, postavljeno je spomenobilje, a njemu u čast karlovačkim je nebom preletio MiG-21 Hrvatskog ratnog zrakoplovstva.



## MEĐUNARODNO NATJECANJE

Na proglašenju pobjednika skupnik Ivica Budić nije izgledao umorno, kao ni ostali članovi pobjedničke desetine Zapovjedništva za potporu kojoj je bio na čelu. Međutim, hodnja pod desetak kilograma opreme 6. rujna na vojnem poligonu "Gakovo" bila je duga više od 15 kilometara te s fizički i psihički zahtjevnim radnim točkama. A trebalo je, uz vlastitu navigaciju s pomoću zemljovidova i kompasa, stazu proći što brže jer konkurenčija nije bila nimalo bezazlena. Na međunarodnom natjecanju

smo osvojili prvo mjesto," rekao nam je skupnik Budić, dodavši da ekipa i nije imala previše vremena za pripremu, tek nekoliko dana. "Tako je s nama logističarima. Imamo puno zadaća i često vježbamo individualno nakon posla," dodao je.

Unatoč domaćem i poznatom terenu, nitko se uoči utrke nije odvažio prognozirati sigurnu hrvatsku pobjedu. Svi su vojnici izgledali kao da su u izvrsnoj formi, a na prošlogodišnjem natjecanju u Sloveniji pobjedu je odnijela češka desetina. Zapravo, *Logistics Super Squad* po-

staje tradicionalno natjecanje. Prvo je održano 2016., također u Sloveniji, i na njemu su slovenske desetine trijumfalno odnijele prvo i treće mjesto. Hrvatska će se prihvati organizacije i iduće godine, a ZzP je pokazao da mu to dobro ide. "Koristili smo iskustva s Natjecanja za najspremnijeg pripadnika OSRH koje smo 2016. organizirali na ovom poligonu i vjerujem da će iduće godine doći desetine iz još više vojski. Ima tu puno posla, tijekom dana i cijele noći, ne samo oko staze i natjecanja nego i oko smještaja, prehrane i svega ostalog, no

# Trostruko zad

**NA TREĆEM MEĐUNARODNOM NATJECANJU LOGISTIČKIH DESETINA, ODRŽANOM NA VOJNOM POLIGONU "GAKOVU", SUDJELOVALI SU PРИПАДНИЦИ LOGISTIČKIH POSTROJBИ IZ ŠEST ZЕMALJA, A ПОБЈЕДУ SU ODNIJЕLI PРИПАДНИЦИ ЗАПОВЈЕДНИШТVA ZA POTPORU HRVATSKE VOJSKE**

logističkih desetina (*Logistics Super Squad Competition 2018*) sudjelovali su prorbeni pripadnici vojski još pet zemalja (Austrija, Češka, Mađarska, SAD, Slovenija), vješti u svojim logističkim strukama, ali i klasičnim vojničkim vještinama. Svi sposobljeni i da djeluju kao jedan u uigranom timu, jer, kao i u stvarnim uvjetima, desetina je uspješna koliko je uspješan njezin *najslabiji* pripadnik. Pripremljeni su i izdržljivi na razini puno višoj od one koju traže provjere tjelesne spremnosti. Da situacija bude dodatno otežana, prethodnog je dana padala jakna kiša koja je blatinjavim učinila zahtjevan šumski teren u Gakovu, a potom je jako sunce na stazi s tla podignulo neugodnu vlagu koja je prožela odore i opremu natjecatelja. Ukratko, natjecanje je bilo pravo vojničko, i umnogome je podsjećalo na druga koja su se zadnjih godina intenzivirala unutar Hrvatske vojske.

Desetinu iz ZzP-a činili su pripadnici Bojne za opskrbu i Bojne za opću logističku potporu. "Već i samo zapovijedanje mi je čast, koja je postala još veća nakon što





Domagoj VLAHOVIĆ, snimio Tomislav BRANDT

"logistika i postoji da sve to omogući vojsci," rekao nam je nedugo nakon starta voditelj natjecanja časnički na-mjesnik Željko Butorac. Pobjednik se nije službeno znao ni nakon što su sve desetine prošle kroz cilj. Naime, kako bi se izbjegla gužva na radnim točkama, ekipe su startale u razmacima od po deset minuta. Pogreške na tim točkama (pogrešno bacena bomba, promašen metak, pogrešno zategnut vijak...), kao i promašaj

dolaska na neku od nadzornih točaka, donosili su kaznene minute koje su se tek na cilju zbrajale na vrijeme kroz koje su desetine prošle stazu. I na sve to, još se pribrajala sasvim posebna, tzv. najukusnija radna točka. Naime, osim sedmorice koji su činili terenski dio ekipe, svaka je vojska na Gakovu, u blizini cilja, imala još dvojicu pripadnika koji su kuhalili tipična nacionalna vojnička jela. I oni su za svoje gastro-nomske vještine dobivali bodove koji

Prije natjecanja sudionici su posjetili Daruvar te obišli Julijev park i dvorac grofa Antuna Jankovića, gdje je održano predavanje Domovinski rat u Daruvaru. Češki i mađarski vojnici u tom su se gradu susreli s pripadnicima mađarske i češke nacionalne manjine. Sudionici natjecanja posjetili su zatim i Državnu ergelu u Lipiku. Na dan natjecanja održan je bilateralni sastanak hrvatskog i mađarskog izaslanstva, predviđenih zapovjednikom ZzP-a general-bojnikom Mladenom Fuzulom i zapovjednikom Logističkog središta mađarskog OS-a brigadnim generalom Istvánom Baráthom.

# Natjecanje ZzP-a



## ZzP-a



### Radne točke

- Precizno gađanje iz pištolja HS 2000
- Bacanje bombe u cilj
- Navigacija
- Prolazak kroz kontaminirano zemljište i prva pomoć
- Unošenje koordinata na zemljovid i izrada rute
- Podizanje šatora M-70 (dva krila, prednja i stražnja strana)
- Logistička popuna (prelazak pješačkih prepreka sa sanducima streljiva)
- Otklanjanje neispravnosti na strojnici Browning
- Kuhanje jela
- Nailazak na onesposobljeni kamion.

## MEĐUNARODNO NATJECANJE



su se pribrajali rezultatu momaka s terena.

Hrvatima su najveća prijetnja u pohodu na prvo mjesto bili prošlogodišnji pobjednici Česi, koji su izgledom podsjećali na specijalce, kao i Slovenci, pobjednici iz 2016. i drugoplasirani 2017. No, želja za pobjedom, spremnost i vještina pripadnika ZzP-a bila je golema. Konačno, na prethodnim su dvama natjecanjima (2016. drugi, a 2017. treći), bili blizu vrha. Na radnim točkama koje smo imali priliku vidjeti orilo se od bodrenja, savjeta, ponekad i prigovora te povišenih tonova, sve kroz vidljive pokušaje da se bude što brži, a da se tražene zadaće ipak kvalitetno i precizno izvrše. U takvom je društvu i treće mjesto, iza Hrvata i Čeha, bilo uspjeh za Slovence. "Naravno da smo zadovoljni. Dali smo sve od sebe na zahtjevnoj, ali kvalitetno postavljenoj stazi. Najteže su nam bile prepreke, mislim da smo ondje svi trebali davati najviše, a na rezultat su utjecale i male pogreške," rekao nam je na proglašenju zapovjednik slovenske desetine nadnarednik Klemen Strmšek. Okušao bi se i iduće godine, ali već zna da će i tad biti teško protiv Čeha i Hrvata: "Vaši su momci izvanredni, kapa

dolje, pripremljeni su i u svakom su trenutku znali što rade."

Zapovjednik ZzP-a general-bojnik Mladen Fuzul, koji je svečano zatvorio natjecanje u društvu predstavnika vojski zemalja sudionica, MUP-a i Grada Grubišnog Polja, nije krio ponos: "Zadovoljstvo je trostruko: zbog uspješne organizacije, korisne međunarodne suradnje te pobjede naše desetine. Pokazalo se da su natjecatelji izvrsni ne samo u logističkom nego i u vojničkom dijelu natjecanja i sve se vidjelo kroz veliku izdržljivost i preciznost izvršavanja zadaća." General Fuzul istaknuo je na kraju da je natjecanje izvrsna osnova za razvoj buduće suradnje partnerskih i savezničkih zemalja, kao i prilika za stvaranje jačih veza među logističkim postrojbama zemalja sudionica.

Pobjeda ZzP-ove desetine u međunarodnoj konkurenciji dobiva dodatnu težinu podsjetimo li da je ostvarena u godini spremnosti i aktivnosti hrvatskog vojnika. Na natjecanju se vidjelo kakve rezultate mogu postići pripadnici koji itekako rade na toj spremnosti i aktivnosti, bez obzira na to kakve su im specijalnosti i uobičajene zadaće. Prijе svega, oni su hrvatski vojnici. ■



## O okusima se (ne) raspravlja

Ne znamo zašto, ali radnu točku Kuhanje jela svi su uzvanici i gosti promatrali sa širokim osmijehom na licu. Naravno, nakon utrke bilo je prilike za kušanje sadržaja kotlića oko kojih su tri sata radila po dva izdvojena pripadnika nacionalnih desetina. Iako se o ukusima ne raspravlja, a međunarodni žiri nije znao čije jelo kuša i koliko bodova daje kojem dvojcu, kuhanje je sastavni dio logistike svih vojski svijeta, stoga je i razumljivo postojanje radne točke u kojoj je bodovanje subjektivno. Na koncu, trijumfirao je slavonski čobanac u izvedbi ZzP-a, no svakako valja spomenuti i izvanrednu američku inačicu gulaša, ljuto-slatki beef stew, kao i češke knedle punjene borovnicama i svježim sirom.



**Dio pobjedničke desetine u društvu zapovjednika ZzP-a general-bojnika Mladena Fuzula**

U sastavu pobjedničke Logističke desetine ZzP-a bili su pripadnici Bojne za opću logističku potporu i Bojne za opskrbu: skupnici Ivica Budić i Zlatan Mikac, pozornici Tihomir Jambreković, Vedran Mavračić i Andrija Katana, razvodnik Saša Culji te vojnici Filip Ivan Balen, David Blatančić i Matej Podgornik.



Domagoj VLAHOVIĆ, snimio Tomislav BRANDT

# ČAST I PONOS, ODGOVORNOST I DUŽNOST

**"Postrojba je u proteklom razdoblju doživjela napredak u svim segmentima i postigla sjajne rezultate, a od novog zapovjednika te svih pri-padnika očekujem kontinuitet u tom napretku," rekao je tijekom svečane primopredaje dužnosti zapovjednika bojne Tigrovi zapovjednik GMBR-a brigadni general Tihomir Kundid**

Simboličnom primopredajom za-stave pred postrojenim djetalnicima postrojbe, 7. je rujna u vojarni "Pukovnik Predrag Matanović" u Petrinji bojnik Mario Mlinarić sve-čano predao dužnost zapovjednika 1. mehanizirane bojne Tigrovi Gardijske mehanizirane brigade Hrvatske kopnene vojske bojniku Krešimiru Kršiniću.

Uz pripadnike Bojne, sljednice slavne ratne 1. gardijske brigade Tigrovi, svečanosti su nazočili i zapovjednik GMBR-a brigadni general Tihomir Kundid, predstavnici udruga ratnih veterana gardijskih brigada Tigrovi i Gromovi, pred-stavnici HIDRA-e, Ministarstva unutarnjih poslova, Grada Petrinje i drugi. Svečanost je bila i prilika da se evociraju uspomene na povijest Tigrova, najviše na poginule i umrle pripadnike te da se podsjeti na sva dostignuća današnje bojne koja je jedna od elitnih gar-dijskih postrojbi HKoV-a.

Nakon što je predao zastavu Boj-ne novom zapovjedniku, general Kundid u prigodnom je obraća-nju istaknuo da je bojnik Mlina-

rić u dvjema godinama na čelu postrojbe radio časno, s velikim entuzijazmom i predano.

U tom je razdoblju postrojba doživjela napredak u svim segmen-tima i postigla sjajne rezultate u svim zadaćama i ocjenjivanjima. Poručivši novom zapovjedniku i Tigrovima da očekuje kontinuitet u tom napretku, general ih je podsjetio na činjenicu da nose ime i beretu obilježene sjajnom poviješću i domoljubljem, stoga se ne smiju zadovoljavati pro-sječnošću, nego uvijek težiti iz-vrsnosti.

"Teško je opisati trenutačne dojmove i osjećaje časti, ponosa i odgovornosti, no najviše osjećaj dužnosti prema herojima čije ime nosimo, legendama Domovinskog rata, poginulim pripadnicima i svim prethodnicima čijim stopa-ma pokušavamo koračati," rekao je novi zapovjednik bojnik Kršinić. Naglasio je da se Tigrovima uvijek povjeravaju najsloženije zadaće, a postrojba je tu da na njih odgo-vori, dodavši da ništa ne bi bilo moguće bez požrtvovnosti pripad-

nika. "Siguran sam da ćemo se svi zajedno uspješno suočiti s budućim izazovima," zaključio je.

Bojnik Krešimir Kršinić već je više godina istaknuti časnik u Tigrovi-ma gdje je obnašao niz zapovjed-nih funkcija, a sjećamo se njegova doprinosa u više međunarodnih misija, vježbi i ocjenjivanja koje su ugled Tigrova proširile i izvan granica Hrvatske. Sudjelovao je i u procesu uvođenja u postrojbu nje-zina najprepoznatljivijeg borbenog sredstva, borbenog oklopнog vozila Patria. Iako zbog dobrog poznava-nja Tigrova Kršinić jamči kontinuitet, general Kundid istaknuo je uvjerenje da promjena na čelu postrojbe znači i nove vizije i ideje, a bojnik ima sve potrebno znanje i iskustvo

da postane uspješan zapovjednik. Bojnik Mlinarić, koji se upućuje na školovanje, zapovjedanje Tigrovima doživio je kao čast, ponos i privile-giju, a postrojba je tijekom dvije godine provela mnoge vježbowne i obučne događaje te u više navrata pomagala civilnom stanovništvu u slučajevima poplava i požara.

Kao velike uspjehe postrojbe ozna-čio je sudjelovanje u NATO-ovoj ini-cijativi ojačane prednje prisutnosti u Litvi, kao i pokazanu spremnost u vježbi Udar 17. Zahvalivši svim pripadnicima na časnom i požrtvov-nom radu, Mlinarić im je poručio da nastave istim žarom, daju potporu novom zapovjedniku i još više po-dignuti razinu postrojbe dostignutu u prethodnom razdoblju. ■



Bojnik Mario Mlinarić svečano je predao dužnost zapovjednika 1. mehanizirane bojne Tigrovi bojniku Krešimiru Kršiniću

**KULA NORINSKA**

U općini Kula Norinska u Dubrovačko-neretvanskoj županiji otvoreno je 14. rujna spomen-obilježje trojici poginulih branitelja, pripadnika 116. brigade HV-a, 3. gardijske brigade, odnosno 4. gardijske brigade: Ivici Pruscu-Jumi, Niki Jerkoviću-Primi i Mariju Nikoliću-Kišu. Spomen-obilježje otkrio je sin poginulog branitelja Ante Jerković. Otkrivanju su nazočili izaslanik Predsjednice RH potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević, izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora Branko Bačić, izaslanik predsjednika Vlade župan Dubrovačko-neretvanske županije Nikola Dobroslavić, načelnik Općine Kula Norinska Nikola Krstičević, predsjednik UVDR-a 1991 "Krvavac" Hrvoje Vučković te ostali visoki civilni i vojni uzvanici.

Poginuli branitelj Ivica Prusac (1969.), rodom iz Metkovića, u obranu se uključio u prosincu 1991. kao pripadnik 116. brigade HV-a, a poginuo je 30. svibnja 1992. u borbama kod Županje kao pripadnik 3. gardijske brigade. Nikola Jerković (1961.) iz Metkovića u Hrvatsku vojsku uključio se u prosincu 1991. kao pripadnik 1. bojne 116. brigade, a poginuo je kao pripadnik 4. gardijske brigade 10. rujna 1992. na južnom bojištu. Mario Nikolić (1964.) iz Metkovića bio je dragovljac 1. satnije ZNG-a, a poginuo je 29. siječnja 1993. u Paljuvu u operaciji Maslenica kao pripadnik 4. gardijske brigade. Ministar Krstičević u prigodnom je obraćanju istaknuo kako Hrvatska ovim pokazuje da ne za-



**"SVOJE MJESTO U HRVATSKOJ POVIJESTI POSEBNO SU ZASLUŽILI POGINULI I NESTALI HRVATSKI BRANITELJI, ONI KOJI SU STVARANJU, OBRANI I OPSTOJNOSTI HRVATSKE DRŽAVE DALI NAJVEĆI MOGUĆI DOPRINOS. MINISTARSTVO OBRANE I NADALJE ĆE PROMICATI VRIJEDNOSTI DOMOVINSKOG RATA U SPOMEN NA SVE KOJIH VIŠE NEMA, A KAO PODSJETNIK ONIMA KOJI MOŽDA NE ZNAJU ILI SU ZABORAVILI TKO SU BILI HRVATSKI BRANITELJI," REKAO JE MINISTAR KRSTIČEVIC**

# TRAJNI SPOMEN- POGINULIM BRANITELJIMA



Spomen-obilježje otkrio je Ante Jerković, sin poginulog branitelja

boravlja svoje žrtve te im iskazuje dužnu počast i trajnu zahvalnost. "Izgradnju spomen-obilježja na Bagalovićima inicirala je Općina Kula Norinska zajedno s Udrugom veterana Domovinskog rata 1991 'Krvavac', a sredstva je osiguralo Ministarstvo hrvatskih branitelja," rekao je ministar te naglasio kako tim činom hrvatska Vlada pokazuje dosljednost u očuvanju i promicanju vrijednosti Domovinskog rata te ističe zasluge naših ratnih heroja i ratnih postrojbi.

"Svaki od tih događaja koji su obilježili dane ponosa i slave i kojih se iz godine u godinu prisjećamo ima svoje mjesto u našoj vojnoj i sveukupnoj nacionalnoj povijesti. Svoje mjesto u toj povijesti posebno su zaslužili poginuli i nestali hrvatski branitelji, oni koji su stvaranju, obrani i opstojnosti hrvatske države dali najveći mogući doprinos. Ministarstvo obrane i nadalje će promicati vrijednosti Domovinskog rata u spomen na sve koji više nema, u slavu svima u kojima i

Vesna PINTARIĆ, snimio Tomislav BRANDT



# EN RANITELJIMA

danu kuću srce hrvatskih ratnika, a kao podsjetnik onima koji možda ne znaju ili su zaboravili tko su bili hrvatski branitelji. To je naša dužnost, ali i naš trajni zalog – zbog očuvanja naše prošlosti i za našu bolju budućnost,” rekao je ministar Krstičević te dodao na kraju kako nas žrtva naših poginulih obvezuje, ali i povezuje, te kako ćemo je pamtititi, sjećati se i podsjećati – da se nikad ne ponovi i nikad ne zaboravi! Izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora istaknuo je kako je u ko-

lektivnom sjećanju hrvatskog naroda Domovinski rat zapisan kao najslavniji dio hrvatske povijesti. “Najbolji među nama dali su život za svoju domovinu,” naglasio je Branko Bačić.

Župan Dobroslavić istaknuo je da naše junake moramo pamtititi, vladati se njihovim primjerom i graditi Hrvatsku onako kako su je oni branili, srcem i neizmernom hrabrošću.

Državni tajnik u Ministarstvu hrvatskih branitelja i izaslanik mini-

stra Ivan Vukić naglasio je kako se našim istinskim herojima uvijek treba iskazivati zahvalnost, a Domovinski rat iznjedrio je upravo takve velike ljude.

Nikola Krstičević podsjetio je kako je vrijeme Domovinskog rata najponosniji dio hrvatske povijesti, a trojica junaka kojima je otkriveno spomen-obilježe među najboljim su i najhrabrijim sinovima hrvatskog naroda. “I njima moramo zahvaliti što danas imamo slobodnu Hrvatsku,” rekao je.

Hrvoje Vučković na kraju je poručio kako ovi hrvatski heroji 1991. nisu dvojili kad je trebalo braniti domovinu. Istaknuo je kako su od onih koji su je napadali gori samo oni koji je nisu branili.

Nakon otkrivanja spomen-obilježja blagoslov i molitvu predvodio je vojni ordinarij mons. Jure Bogdan. Zajednički vijenac položen je u ime Republike Hrvatske, udruga pretečkih iz Domovinskog rata, predstavnika Grada i Županije te obitelji poginulih. ■

**DOMOVINSKI RAT**

Prisjećajući se Domovinskog rata važno je spomenuti Šibenik, grad u kojem je Hrvatska vojska izvojevala jednu od prvih većih pobjeda. Šibenska bitka bila je uvelike borba Davida protiv Golijata. Nasuprot malobrojnim braniteljima bila je 221. motorizirana brigada 9. korpusa Jugoslavenske narodne armije pod zapovjedništvom Ratka Mladića, smještena ne samo na šibenskom području, nego i u Žečevo i Rogoznici te na otocima Žirju i Smokvici. Potporu su joj pružali i brodovi Jugoslavenske ratne mornarice s Visa te snage Jugoslavenskog ratnog zrakoplovstva iz Pule, Zadra, Splita i Mostara. Cilj je bio zauzeti Šibenik i spojiti se sa snagama 8. pomorskog korpusa.

Pripadnici 4. bojne 4. gardijske brigade, pripadnici 113. brigade Zbora narodne garde, policajci i lokalno stanovništvo činili su prve hrvatske snage

cijelu Općinu Šibenik. Oko 20 sati 40 je tenkova, transporter i drugih vozila uz brojne pješačke snage JNA zauzelo Šibenski most i nemilosrdno počelo granatirati Šibenik.

**Drugi dan: žrtva Marinka Karduma**

Napadi koji su počeli 16. rujna nastavljeni su i idućeg dana. Neprijatelj je pokazao svu svoju brutalnost: pripadnici JNA nisu gađali samo vojne ciljeve, nego i civilne objekte (bolnice, vodociplišta, stambene objekte, crkve itd.). Stradala je u tim napadima i znamenita katedrala sv. Jakova. Neprijatelju ništa nije bilo sveto.

Međutim, Šibenik i okolica nastavili su se braniti, a ključnu su ulogu pritom odigrali policajci i vojnici smješteni na otoku Žirju. Naime, tri dana

primicala tom mjestu, ali dugi pregovori na magistrali završili su povlačenjem JNA. Također, topnička bitnica sa Žirja i šibenski branitelji zajedničkim su snagama prisilili JNA na povlačenje sa Šibenskog mosta prema Zatonu. U tome su im pomogli branitelji iz Pirovca, specijalna policija iz Šibenika i dio 113. brigade Hrvatske vojske.

**Peti dan: dvije velike pobjede u jednom danu**

Zračni su napadi nastavljeni, ali to nije zaustavilo hrvatske bra-

Š

# ŠIBENSKA BITKA

BITKA

**RUJAN JE ZA HRVATSKU VOJSKU BIO MJESEC VAŽNIH DOGAĐAJA, MEĐU KOJIMA JE I OBILJEŽAVANJE 27. OBLJETNICE ŠIBENSKE BITKE. UPRAVO JE TA BITKA NA SAMOM POČETKU DOMOVINSKOG RATA ODREDILA NJEGOV TIJEK I OMOGUĆILA OBRANU DOMOVINE U GODINAMA KOJE SU SLIJEDILE...**

koje su se suprotstavile neprijatelju. Slabo naoružani, raspolagali su s tek desetak minobacača i protuzračnih topova, četrdesetak protuoklopnih bacača, dvama policijskim transporterima te nešto streljačkog pješačkog naoružanja i lovačkih puški, ali imali su ono što neprijatelj nije imao: želju za slobodom.

**Prvi dan: neprijatelj zauzima Šibenski most**

Šibenskoj bitki prethodila su tri dana neprekidnih neprijateljskih napada na području Velike Glave, Dubravice i Skradina, tijekom kojih se JNA polako približavala Šibeniku. Očekujući skri napad, u Šibeniku su 16. rujna ujutro počele obrambene pripreme. Do popodneva su snage JNA napredovale do svojeg cilja u dvama smjerovima: dio je išao iz Bribirskih Mostina preko Čiste Male i Zatona do Šibenskog mosta, dok se drugi dio Šibeniku primicao preko Drniša i Pakova Sela. Iako je u početku bila oglašena uzbuna samo za Šibenik i Vodice, ubrzo se opasnost proširila na

prije zapovjednik topničke bitnice JNA Željko Baltić prešao je na hrvatsku stranu, ali nastavio je komandi JNA do zadnjeg trenutka slati lažne izvještaje. Drugog dana bitke ta je topnička bitnica otvorila vatru na minolovce u šibenskoj luci i natjerala ih na uzmak.

Obrambene snage iskoristile su iznenađenost neprijatelja za još jedan manevr: zauzele su vojarne "Zečevo" i "Kruščica" u Rogoznici. No, dan je završio tragičnim događajem: u večernjim satima poginuo je 24-godišnji Marinko Kardum, prva žrtva Šibenske bitke, ali i simbol hrabrosti za sve Šibenčane.

**Treći i četvrti dan: odbijanje proboga prema Vodicama**

Neprijatelj se nastavio osvećivati za nanesene poraze. Iduća su dva dana zračne i morske snage JNA napadale Šibenik, Žirje i vojarnu "Zečevo". Ipak, pod najvećom su opasnosti bile Vodice. Kolona od pet tenkova i dvaju transporteru cijelog se dana

nitelje u postizanju dviju važnih pobjeda. Prva je bila zauzimanje Remontnog zavoda "Velimir Škorpik" i ratne luke "Kuline" u Šibeniku s ukupno 34 ratna broda, koji će poslije činiti osnovu Hrvatske ratne mornarice. One mogućivši JNA pristup ratnim brodovima, razbijena je blokada grada, a neprijatelj prisiljen na povlačenje.

Druga je pobjeda bila kod Pakova Sela, kad su vojne i policijske snage ondje zaustavile neprijatelja koji je iz pravca Drniša po-

BITKA  
TIJEK

Priredila: Iva GUGO, snimio Stanko FERIĆ



KA

# A KOJA JE ODREDILA DOMOVINSKOG RATA

kušavao ponovno prodrijeti u grad. Neprijatelj je bio uvjeren da slabo naoružani hrvatski branitelji ne mogu osujetiti njegove planove. No, njihova hrabrost i volja bili su dovoljni da unatoč nedostatku oružja neprijatelju nanesu velike gubitke.

## Šesti dan: "Oba su pala"

Od svih dana bitke najviše se pamti šesti, 21. rujna. Tijekom obrane vojarne "Zečevo" u Rogoznici, branitelji Goran Pauk i Neven Livajić pogodili su dva agresorska zrakoplova. Ivica Bilan ovjekovječio je kamerom taj trenutak, kao i usklik oduševljenja branitelja Filipa Gaćine: "Obadva, obadva, oba su pala!"

Taj je događaj uvelike motivirao branitelje šibenskog područja na daljnje djelovanje. Cijelog su dana topničke bitnice djelovale po neprijateljskim snagama na Šibenskom mostu, magistrali i benkovačkoj cesti, tjerajući pripadnike JNA na povlačenje prema Gaćezelima.

## Sedmi dan: oslobođenje Šibenskog mosta

U zoru sedmog dana bitke hrvatske su postrojbe iz Vodica i Šibenika krenule u akciju oslobođenja Šibenskog mosta, dok su topničke bitnice sa Žirja gađale neprijatelja na mostu i na magistrali. Neprijatelj se oko podneva konačno povukao prema Čistoj Maloj i most je oslobođen.

## Osmi dan: kraj opasnosti

Zadnjeg dana bitke označen je kraj opasnosti za Šibenik. Na hrvatskoj strani bilo je poginulih i zarobljenih. Neprijatelju je oduzet velik broj tenkova, borbenih vozila i zrakoplova, helikoptera, topova, minobacača, oružja i streljiva. Da Šibenik nije obranjen, Dalmacija bi bila podijeljena na više džepova i obrana juga Hrvatske bila bi nemoguća. No, ostvarivši pobjedu u Šibenskoj bitki, Hrvatska vojska dobila je vojni i moralni uzlet. Bila je to jedna od prvih većih pobjeda u Domovinskom ratu. Očuvana je teritorijalna cjelovitost Hrvatske, a zauzimanjem vojarni osigurana su sredstva za obranu u nastavku Domovinskog rata. ■



## PREDSTAVLJAMO

Ovogodišnji Highlander Velebit trajao je od 1. do 5. rujna, a na njemu su sudjelovali satnica Mirna Bajčetić Šijanski i pukovnik Damir Šijanski, oboje časnici Glavnog stožera Hrvatske vojske. Oni su 4. rujna, dan i pol prije roka završetka natjecanja, 104 kilometra prešli za 73 sata, a kroz cilj su prošli zajedno, dijeleći deseto mjesto u ukupnom poretku...



# VOJNI DREAM TEAM NA UT HIGHLAND

Highlander Velebit petodnevna je utrka tijekom koje natjecatelji trebaju u što kraćem vremenu prijeći stazu duljine 104 kilometra po zahtjevnom, često neprohodnom, vrlo teškom, planinskom terenu na stazi od Zavižana do Velike Paklenice. Nakon što je prošle godine održan prvi put, ovogodišnji Highlander Velebit trajao je od 1. do 5. rujna – a ono što časopis Hrvatski vojnik povezuje s Highlanderom Velebit 2018 jesu satnica Mirna Bajčetić Šijanski i pukovnik Damir Šijanski, oboje časnici Glavnog stožera Hrvatske vojske i natjecatelji na ovogodišnjoj utrci. Oni su 4. rujna, dan i pol prije roka završetka natjecanja, 104 kilometra prešli za 73 sata. Kroz cilj su prošli zajedno, dijeleći deseto mjesto u ukupnom poretku, dok je Mirna Bajčetić Šijanski tim rezultatom postala prva od svih natjecateljica koje su prošle kroz ciljnu ravninu ovogodišnje utrke. Nekoliko dana nakon tog događaja, dok čekamo naručenu kavu na nekoj terasi, a Mernini suveniri – modrice zarađene na natjecateljskim pentranjima, proklizavanjima i padanjima još nisu ni počele blijeti, nijih dvoje mi onako iskreno, kroz smijeh govore:

"Pa i mi smo se iznenadili rezultatom. Nismo to očekivali."

Nisu očekivali, kažu? Pokušavam im vjerovati.

Opća propisana pravila natjecanja Highlander Velebit, čiji je organizator Planinarski klub Goršak Osijek, definiraju jasne i čvrste odrednice kojih se natjecatelji moraju pridržavati kako ne bi bili penalizirani ili diskvalificirani. Tako je propisano da natjecatelji u osnovnoj opremi koju nose moraju imati šator ili nepromočivo šatorsko krilo, vreću za spavanje, prostirku-podmetač, kuhalo, odgovarajuću zamjensku odjeću, minimalnih tri litre vode po osobi, vreću za smeće, komplet za pružanje prve pomoći, astro-foliju, kompas ili GPS... Stanje opreme provjerava se na startu, a nedostatak bilo čega od propisanog kažnjava se – i, zaključuju moji sugovornici, to je otprilike 16-17 kilograma koje je u ruksacima svatko morao nositi. Osim toga, zabranjeno je paliti vatru, zabranjeno je za sobom u prirodi ostavljati smeće, zabranjeno je noćiti na području dvaju nacionalnih parkova kroz koje natjecateljska staza vodi – Sjevernog Velebita i Paklenice, obvezno je

proći četiri kontrolne točke postavljene na Skorpovcu, Baškim Oštarijama, Panosu i Velikom Rujnu prije nego što se, po pravilima, natjecanje završi prolaskom kroz cilj u Velikoj Paklenici.

Par Šijanski već je utvrđeno stabilna i funkcionalna kombinacija: na poslu, u vojsci su kolege i saveznici; kod kuće su životni suputnici i roditelji djevojčice Tare; a sad su se, eto, okušali i dokazali kao suborci, uzajamni bodritelji i čuvari u istraživanju vlastitih granica i dosezanju natjecateljskih ciljeva. Dok razgovaramo promatram ih i shvaćam da uglavnom jedan počne rečenicu, a drugi je završava, ili pričaju u isti glas i istogačno se smiju, ili jedan govori, a drugi sve to prati klimanjem glave.

Pričaju mi kako je Mirna, u svojim studentskim daniма, najmanje voljela one obvezne studentske hodnje na Sljemenu, i kako je dugo vremena ozbiljnija hodanja ili planinarenja zapravo uopće nisu zanimala – dok nije upoznala Damira kojeg je baš to oduševljavalо... i tako je počelo, malo-pomalo, izlet za izletom, planina za planinom.

Lada PULJIZEVIĆ, foto: Marija PUSTIČKI, osobna arhiva



Duljina staze Highlander Velebit iznosi 104 km. Najviša je točka na 1618 m, a najniža na 185 m nadmorske visine. Ukupna je razlika nadmorske visine na stazi 7861 m uz prosječan nagib terena +6,3 % i -7,3 %.

Natjecanje Highlander Velebit, koje se ove godine održalo drugi put, organizira Planinarski klub Gorštak Osijek. Od 98 prijavljenih sudionika, na start ih je došlo 65 među kojima je bilo i stranaca, a utrku je u zadanoj roku završilo njih 47. Za utrku je bilo prijavljeno 17 žena, a devet ih je uspjelo proći kroz cilj. Mirna je među njima bila prva. Uкупni je pobjednik ovogodišnjeg, kao i prošlogodišnjeg natjecanja Dražen Dugac iz Sesveta, član HPU-a Alfa & Omega, koji je cijelu trasu duljine 104 kilometara prešao za 34 sata i 15 minuta.

pokušam istražiti i onaj dio priče koji se čini kao da je prešaćen, kao i ono nešto malo što znam o planinarenju u kojem su za uspjeh – od tonusa mišića, kapaciteta pluća i kondicije često važniji volja, fokusiranost i stanje uma – tjeraju me da ispitujem dalje. Želim čuti što nije bilo dobro, što je bilo očajno teško, je li bilo kriza, jesu li se i u jednom trenu pokajali što su u to krenuli, jesu li putem pucali i kako su jedno drugom tad pomagali. Da, bilo je teško. Pričaju mi kako je najteži bio drugi dan natjecanja, onaj u kojem je trebalo prijeći dionicu između Baških Oštarija i Sugarske doline krećući se kroz Ramino korito. "To je prašuma, jedna od prašuma u Hrvatskoj. Tamo nema uređene staze, tamo nitko ne krči šumu, tamo nema čovjekova utjecaja na vegetaciju. Zato i je prašuma," objašnjava Damir i pokušava mi opisati koliko je na toj dioni-

# RCI ER VELEBIT

"A kako ste se ove godine našli na Highlanderu?" pitam.

Njih dvoje se pogledavaju, smiju se, a onda Mirna kaže: "Ma to sam nas ja prijavila. To je zapravo bio poklon Damiru, za godišnjicu braka i za njegov rođendan."

Prijavili su se u prosincu 2017. godine, i otad, od odlaska na Svetu Geru krajem siječnja, svaki slobodni vikend koristili su za zajednička uvježbavanja, treniranja, planinarenja. "Znali smo kuda će se kretati natjecateljska staza i odlazili smo na nju, planirali, izviđali rute, mjerili koliko se brzo njima možemo kretati, koliko često trebamo stati i napraviti predah, izračunavali smo kad izlazi i zalazi

Sunce, koliko dnevnog svjetla imamo za hodanje, vodili smo dnevnik tih ruta i staze, snimali točke GPS-om pa bismo poslje toga, kod kuće sve slagalici i analizirali," objašnjava Damir i zaključuje: "Svakako, u rezultatu koji smo postigli puno nam je pomoglo što smo oboje vojnici, što smo svemu pristupili vojnički precizno i potpuno disciplinirano." Osim toga, slažu se oboje, puno im je pomogla odlično opremljena teretana u Glavnom stožeru u kojoj su tijekom tjedna redovito vježbali, kao i razumijevanje i podrška kolega i šefova na poslu.

Mrva ljudske sumnjičavosti prema svemu što se čini idealnim, legitimno novinarsko pravo da

ci krivudanja, uspona, spustova, obilaženja oborenih debala. A Mirna kaže kako je ona tad dotaknula onu točku pucanja izazvanu jakim bolovima u koljenima, onu u kojoj se učini da je čovječja snaga premala i da je cilj predaleko.

"I kakav je Mirna kad puca?" pitam Damira, "Što radi? Viče? Lomi štapove za hodanje? Svađa se?"

"Ne," kaže on, "Mirna samo zašuti i ne govori ništa."

Onda pitam Mirnu:

"A kakav je Damir kad ti pukneš? Što radi? Priča? Uvjera te? Nagovara? Ljuti se?"

I opet se oboje pogledavaju, pa se smiju, a Mirna odgovara: "Ne. Damir napravi točno ono što je u toj situaciji stvarno najbolja stvar – on zašuti. Stalno je tu, korak je od mene, ali me pusti na miru. Zna da će proći. Jedino što mi je tad, u toj krizi rekao, a to mi je dalo dodatnu snagu, bilo je: 'Ajde, nemoj sad pasti, pa ti si bila pokretač svega ovoga.'"

Mirna će krajem listopada u šestomjesečnu vojnu misiju na sjever Poljske. "A što ćeš ti onda, Damire?" pitam. On slijedi ramenima i sa smijehom kaže: "A ja prelazim u šestomjesečni survival mode." Šijanski dream team, to je misao, okvir priče, zaključak koji mi se vrti u glavi dok se vraćam nakon razgovora s tim dragim ljudima, a i kasnije dok o njima razmišljam i pišem. Šijanski dream team. Navijam za njih. Vjerujem u njih. I neka im je još puno zajedničkih uspona, ciljeva, pobjeda – neka im je i kriza, mudrosti i snage da se iz kriza čupaju. Tako se, uostalom, jedino i postaje dream team. ■





**Poljski piloti dali su velik obol pobjedi Saveznika u Drugom svjetskom ratu, a ratno je zrakoplovstvo iiza željezne zavjese ostalo snažno. Ulazak u NATO značio je i postupan prelazak na zapadnu tehnologiju, no nabava najmodernijeg aviona tek se očekuje...**

# STO GODINA POLJSKOG RATNOG ZRAKOPLOVSTVA

Nakon sloma Francuske u lipnju 1940. poljski piloti izvlače se prema Velikoj Britaniji, gdje se brzo uključuju u ustrojavanje poljskih eskadrila u sklopu britanskog zrakoplovstva (RAF). Temelj za to bio je lipanjški sporazum između britanske vlade i poljske izbjegličke vlade na zapadu. RAF-u je bila potrebna pomoć, prije svega u ljudstvu, jer je već tijekom francuske kampanje imao velike gubitke. Suprotno predrasudama i ne-



**Višenamjenski  
borbeni avion  
MiG-29 koji nosi  
Kosciuszkovu oznaku.  
Uz F-16, taj je tip  
aviona još uvijek  
udarna snaga poljskog  
zrakoplovstva**

točnim podacima kako RAF-a nije bilo na francuskom nebu, posebice tijekom evakuacije kod Dunkerquea (operacija Dynamo, 26. svibnja – 4. lipnja 1940.), bio je ondje itekako aktivan i to uz velike žrtve. Britanska industrija uhodanom proizvodnjom razmjerno je brzo mogla odgovoriti na gubitke aviona. Međutim, brzo nadoknađivanje izgubljenog letačkog osoblja bilo je gotovo nemoguće. Borbeni piloti iz drugih zemalja bili su stoga kao dar s

neba, posebice oni koji su imali borbeno iskustvo. Posebno je zanimljiv bio doprinos poljskih pilotova jer je još prije rata bila poznata kvaliteta njihovih pilotskih škola. Usto, oni su već sudjelovali u borbama u Poljskoj i Francuskoj.

## DVIJE BOMBARDERSKE ESKADRILE

Tijekom srpnja 1940. prvo dolazi do ustrojavanja dviju bombarderskih

Igor SKENDEROVIC



(II. DIO)

# KOPLOVSTVA

eskadrila No. 300 (Polish) "Land of Mazovia" Bomber Squadron (300 Dywizjon Bombowy "Ziemi Mazowieckiej") i No. 301 Polish Bomber Squadron "Land of Pomerania" (301 Dywizjon Bombowy "Ziemi Pomorskiej").

Eskadrila No. 300 tijekom svojeg operativnog vijeka (do gašenja u siječnju 1947.), bila je opremljena različitim tipovima bombardera kao što su Fairey Battle, Vickers Wellington i Avro Lancaster.

Druga poljska bombarderska eskadrila, No. 301, ubrzo nakon ustrojavanja opremljena je prvo bombarderima Fairey Battle, potom Vickers Wellingtonima. Zbog velikih gubitaka tijekom zadaća iznad Europe, u ožujku 1943. eskadrila No. 301 ugašena je, a preostalo ljudstvo pripojeno eskadrili No. 300. U studenom 1944. dolazi do ponovnog ustrojavanja eskadrile No. 301, koju opremaju bombarderima Handley Page Halifax, Consolidated

B-24 Liberator i Vickers Warwick. Eskadrila je djelovala do konačnog gašenja u prosincu 1946. godine.

## LJUDI ZA PAMĆENJE

Tijekom srpnja i kolovoza 1940. dolazi do ustrojavanja prvih poljskih lovačkih eskadrila u sklopu RAF-a. Tako je 13. srpnja ustrojena eskadrila No. 302 (City of Poznan) Polish Fighter Squadron RAF (302 Dywizjon Myśliwski "Poznański"). Eskadrila je uz RAF-ova i poljska obilježja na avionima nosila i oznaku u koju je ukomponirana francuska zastava, odnosno oznaka I/145 eskadrile. Tijekom svojeg operativnog vijeka, do gašenja u prosincu 1946., bila je opremljena lovциma Hawker Hurricane, Supermarine Spitfire te North American P-51 Mustang.

Druga poljska lovačka eskadrila, No. 303 ("Kościuszko") Polish Fighter Squadron (303 Dywizjon Myśliwski „Warszawski im. Tadeusza Kościuszki“) ustrojava se 2. kolovoza 1940. godine. Njezino će ime njemački Luftwaffe vrlo brzo i dobro zapamtiti. Poljaci su odlučili kako će eskadrila No. 303 nastaviti tradiciju eskadrile "Kościuszko", te u skladu s tim na svoje avione stavljaju i njezino dodatno obilježje, tradicionalnu poljsku kapu s dvjema prekrivenim kosama na štitu s crveno-bijelim okomitim crtama (koje su izravna poveznica sa zastavom Sjedinjenih Američkih Država). Posebnost je eskadrile No. 303 i to što je jedan od njezinih istaknutih pripadnika bio Miroslav Ferić, pilot hrvatsko-poljskog podrijetla. Eskadrila No. 303 do gašenja u prosincu 1946. letjela je na raznim inačicama lovaca Hawker Hurricane, Supermarine Spitfire te North American P-51 Mustang.

## NA VRHU RAF-a

Ubrzo nakon ustrojavanja poljske su eskadrile uključene u glasovitu Bitku za Britaniju, i to u njezinu treću fazu, koja je počela u drugoj polovini kolovoza 1940. godine. Među njima posebno se istaknula eskadrila No. 303. Prvu zračnu pobjedu (obaranje njemačkog lovca-bombardera Messerschmitt Bf 110 iz sastava 4./ZG 76) ostvaruje 30. kolovoza 1940., dok još nije imala službeni status operativne eskadrile. Do 11. listopada 1940., kad se povlači na odmor, eskadrila No. 303 postiže ukupno 126 zračnih pobjeda, što je bilo najviše od svih RAF-ovih eskadrila koje su tad letjeli na avionima Hawker Hurricane. Smatra se četvrtom najuspješnijom RAF-om eskadrilom (prve tri letjele su na Spitfirema, i to No. 603, No. 609 i No. 41), od ukupno 66 eskadrila koliko ih je sudjelovalo u tim zračnim borbama. Tijekom Bitke za Britaniju poginulo je 29 Poljaka. U toj su bitki poljski piloti oborili 203 njemačka aviona. Eskadrila No. 303 tijekom Bitke za Britaniju imala je sedam poginulih i pet teško ranjenih pilota te 18 oborenih aviona. Takva statistika stavlja ih u sam vrh RAF-a po odnosu zračnih pobjeda i gubitaka. Slijedom toga, maršal britanskog zrakoplovstva William Sholto Douglas (1893. – 1969.), dodijelio je 15. prosinca 1940. Distinguished Flying Cross prvoj skupini pilota iz eskadrile No. 303, među kojima su bili Ludwik Witold Urbanowicz (1908. – 1996.), Zdzisław Henneberg (1911. – 1941.), Jan Zumbach (1915. – 1986.) i Miroslav Ferić (1915. – 1942.), te posmrtno Ludwik Paszkiewicz (1907. – 1940.). Do kraja rata u sklopu RAF-a bilo je ustrojeno 16 poljskih eskadrila s ukupno 19 400 pripadnika. Od toga bilo je osam lovačkih eskadrila, koje su zaslužne za 629 obo-

## RATNO ZRAKOPLOVSTVO



Oznaka poljske I/145 eskadrile koju su Poljaci nosili na avionima RAF-ove lovačke eskadrile No. 302 "Poznanski"

renih aviona iz sastava Sila osnovne. Najuspješnija poljska eskadrila iz sastava RAF-a bila je No. 303, s ukupno 297 oborenih aviona. Poljske bombarderske eskadrile, koje su u jednom trenutku činile šestinu RAF-ova Bombarderskog zapovjedništva (*RAF Bomber Command*), ukupno su na protivničke ciljeve bacile 14 708 tona bombi, pri čemu je poljska eskadrila No. 300 imala najviše gubitaka od svih RAF-ovih bombarderskih eskadrila. Ukupno je poginulo 929 Poljaka koji su bili pripadnici bombarderskih eskadrila.

### U SOVJETSKOM ZRAKOPLOVSTVU

Poput zapadnih zemalja, i Sovjetski Savez koristio je pripadnike drugih zrakoplovstava koji su izbjegli ili su se nalazili u njegovu zarobljeništvu. Uključio ih je u ustrojavanje zrakoplovnih postrojbi koje su služile obrani zemlje, odnosno pripremi napada prema Njemačkoj. Tako je 1943. ustrojeno Poljsko narodno zrakoplovstvo (*Ludowe Lotnictwo Polskie*), a krajem te godine dolazi do ustrojavanja 1. lovačke pukovnije "Warszawa" (opremljene lovciima Jakovljev Jak-1 i Jakovljev Jak-9), 2. pukovnije noćnih bombardera "Krakow" (opremljene

Foto: Igor SKENDEROVIC



MiG-15, poljski mlažni lovac koji je djelovao pedesetih godina prošlog stoljeća

lakim bombarderima Polikarpov Po-2), i 3. jurišne pukovnije (opremljene jurišnicima Iljušin Il-2 Šturmovik). Tijekom 1944. i 1945. nastavlja se ustrojavanje dodatnih poljskih zrakoplovnih postrojbi, koje u rujnu 1944. čine 1. mješoviti zrakoplovni korpus. Poljske zrakoplovne pukovnije tijekom kolovoza 1944. sljeću na poljske aerodrome te dobivaju dodatne tipove aviona poput lovaca Jakovljev Jak-3 i lakih bombardera Petljakov Pe-2. Poljske zrakoplovne

postrojbe sudjeluju u potpori Varšavskog ustanka, koji traje od 1. kolovoza do 2. listopada 1944. godine. Tad su poljski avioni na njemačke položaje izbacili ukupno 50 tona bombi, dok su svojim zemljacima iz zraka dostavili 33 tone hrane te 72 sanduka s naoružanjem i streličicom. U siječnju 1945. poljski 1. mješoviti zrakoplovni korpus preimenovan je u 4. mješoviti zrakoplovni korpus, a borbeni djelovanja završava tijekom Bitke za Berlin, u kojoj je pružao potporu postrojbama 1.

Poljski bombarderi Vickers Wellington Mk X iz sastava eskadrile No. 300 "Ziemi Mazowieckiej", snimljeni u lipnju 1943. u zrakoplovnoj bazi RAF Hemswell, Lincolnshire



Foto: Imperial War Museum via Wikivand



poljske armije (*Pierwsza Armia Wojska Polskiego – Ludowe Wojsko Polskie*), koju su također ustrojili Sovjeti.

### POSLJERATNO RAZDOBLJE

Postrojbe 4. mješovitog zrakoplovnog korpusa čine nakon Drugog svjetskog rata okosnicu poljskog zrakoplovstva. Iz operativne uporabe počinju se povlačiti stariji tipovi aviona, poput Po-2, Jak-1 i starije inačice Il-2. Stižu novi tipovi, poput transportnih aviona Li-senov Li-2T(sb) i Iljušin Il-12, bom-

bardera Tupoljev Tu-2, mlaznog lovca Jakovljev Jak-17 i školskih aviona Jakovljev Jak-18. Mjesto u floti zauzima i laki transportni avion Antonov An-2, koji se po licenciji počinje proizvoditi i u Poljskoj, a u operativnoj uporabi održao se do 2012. godine. Brojno stanje zrakoplovstva postupno se smanjivalo prema 12 000 pripadnika, uz istodobno ustrojavanje novih postrojbi za letačku obuku i tehničko održavanje. Pedesetih godina Poljska od Sovjetskog Saveza dobiva nove



**Pripadnici eskadrile No. 305 "Ziemia Wielkopolska" ispred bombardera Vickers Wellington Mk. II. Snimljeno 1942. u zrakoplovnoj bazi RAF Cammeringham, Lincolnshire**

mlazne lovce Jakovljev Jak-23 te Mikojan-Gurevič MiG-15 i Mikojan-Gurevič MiG-17, čija se licencijska proizvodnja uskoro pokreće i u Poljskoj.

Ubrzo stiže i prvi mlazni bombarder Iljušin Il-28 te novi borbeni avioni MiG-19 i MiG-21. Krajem 1970-ih Poljska nabavlja borbene avione MiG-23, a desetak godina poslije i MiG-ove 29. Od sredine 1960-ih u Poljsku stižu i jurišnici: Suhoj Su-7B, Suhoj Su-20 i Suhoj Su-22.

### PREUSTROJ I SMANJENJE

U tom desetljeću poljska tvornica PZL Mielec počinje proizvodnju prvog poljskog mlaznog školskog aviona PZL TS-11 Iskra. Od 1962. do 1987. ukupno je proizvedeno 420 Iskri, a osim za naprednu obuku borbenih pilota koristi se i u poljskom vojnom aerobatskom timu "Biało-Czerwone Iskry" (hrv. Bijelo-crvene iskre). Trideset godina poslije, tvornica PZL Warszawa-Okęcie predstavlja novi poljski ponos, turboelinski školski avion PZL 130 Orlik. Dosad je proizvedeno ukupno 50 Orlika, uz devet prototipova.

Transportnu flotu ojačavaju novi tipovi aviona Iljušin Il-14, Iljušin Il-18, Antonov An-12, Antonov An-26, Jakovljev Jak-40 i Tupoljev Tu-154.

Poljska sredinom 1950-ih nabavlja prve transportne helikoptere Mil Mi-1. Potom stižu Mil Mi-2, Mil Mi-4, Mil



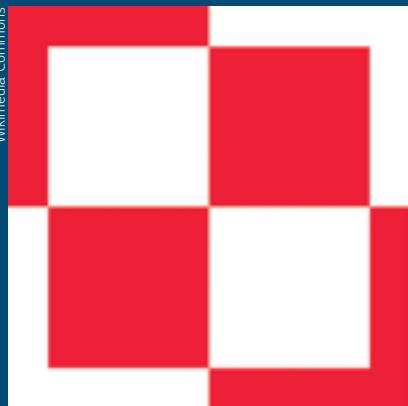
**Piloti lovačke eskadrile No. 315 "Deblinski" sa zapovjednikom Eugeniuszom Horbaczewskim ispred svojeg novog lovca North American Mustang Mark III. Snimljeno u ljeto 1944. u zrakoplovnoj bazi RAF Brenzett, Kent**

**Poljski lovac Supermarine Spitfire Mk IXb iz sastava lovačke eskadrile No. 306 "Torunski". Snimljeno 1943. u zrakoplovnoj bazi RAF Northolt**



## RATNO ZRAKOPLOVSTVO

Wikimedia Commons



**Poljska oznaka koja je standardizirana 1993. za sve tipove zrakoplova**

Mi-8, Mil Mi-17, i Mil Mi-6, a uskoro i amfibijski helikopteri Mil Mi-14 te borbeni helikopteri Mil Mi-24. Početkom 1980-ih u operativnu upotrebu počinje ulaziti poljski laki višenamjenski helikopter PZL W-3 Sokół, a dvadesetak godina poslije i PZL SW-4 Puszczyk.

Nakon demokratskih promjena u Poljskoj 1989. počinje preustroj ratnog zrakoplovstva, koje od 1. srpnja 1990. nosi naziv Wojska Lotnicze i Obrony Powietrznej. Preustroj rezultira postupnim višegodišnjim smanjenjem osoblja te broja zrakoplova. Iz operativne uporabe povlače se MiG-17 (Lim-6bis), MiG-21, MiG-23, Su-20, a udarnu borbenu snagu čine MiG-29 te Su-22. Od helikoptera zadržani su Mil Mi-2, Mil Mi-8/17 te Mil Mi-24. Tijekom 1995. od Češke nabavlja dodatne borbene



**Poljski F-16 tijekom nadopune goriva iz američkog aviona KC-135R Stratotanker nad Latvijom u lipnju prošle godine**



**Mil Mi-24 i danas je u poljskoj helikopterskoj floti**

Foto: Igor SKENDEROVIC



avione MiG-29, a 2004. od Njemačke avione MiG-29G.

### STOLJEĆE POČINJE MODERNIZACIJOM

Zanimljivo je napomenuti kako je Poljska tijekom komunističkog razdoblja uspjela na zrakoplovima zadržati prepoznatljive bijelo-crvene kocke, što nije uspjelo nekim drugim zemljama koje su također bile pod dominantnim sovjetskim utjecajem. Usto, izdana je

1993. nova zapovijed za standardiziranje poljske označke, kojom je određeno da će biti isključivo bijelo-crvena, a ne crveno-bijela polja.

U srpnju 2004. dolazi do novog preustroja zrakoplovstva, koje dobiva naziv Siły Powietrzne (hrv. Zračne snage). Tijekom 2014. brojno stanje činilo je 16 425 pripadnika, te 475 različitih zrakoplova, raspoređenih u deset zrakoplovnih baza širom zemlje. Ulazak Poljske u novo doba obilježava



Foto: Staff Sgt. Jonathan Snyder/USAF

strateška odluka donesena 2002. o nabavi 48 suvremenih višenamjenskih borbenih aviona Lockheed Martin F-16C/D Block 52+. Novi borbeni avioni dobili su i poljski naziv Jastrząb (hrv. Jastreb), isporučivani su od 2006. do 2008., a njima su opremljene tri eskadrile. Poljska je 2014. sklopila ugovor o nabavi osam suvremenih mlažnih školskih aviona Leonardo M-346 Master. Transportnu flotu danas čine Boeing 737-800, CASA C-295M, PZL M28 Skytruck, Lockheed C-130E Hercules i Gulfstream G550.

Poljska najavljuje kako nije završila nabavu suvremenih aviona. U sklopu programa "Harpia" od 2022. do 2030. namjerava zamijeniti postojeću flotu aviona MiG-29 i Su-22, kojoj se bliži kraj vijeka uporabe. Razmatra se nabava novog višenamjenskog borbenog aviona, pri čemu prednost imaju oni zadnjih generacija. Kao kandidati na natječaju spominju se Lockheed Martin s F-35 Lightningom II, Boeing s F/A-18E/F Super Hornetom, Saab AB sa Super Gripenom te Leonardo s Eurofighterom. ■

Foto: Igor SKENDEROVIC



**Poljski lovac-bombarder Su-22M3. Razmišlja se o njegovoj zamjeni nekim od najmodernejših tipova višenamjenskih borbenih aviona**



Foto: Imperial War Museum via Wikiwand

**Miroslav Ferić (desno)**

## MIROSLAV FERIĆ

Istaknuto ime u jednoj od najpoznatijih poljskih eskadrila tijekom Drugog svjetskog rata bio je Miroslav Ferić. Rođen je 17. lipnja 1915. u Travniku. Otac mu je bio Hrvat, a majka Poljakinja. Nakon Prvog svjetskog rata, u kojem mu je umro otac, s majkom 1919. odlazi u Poljsku. Kadetsku pilotsku školu završio je 1938. u Dęblinu, promaknut je u borbenog pilota u činu poručnika te raspoređen u 111. lovačku eskadrilu koja nastavlja tradiciju jedne od prvih poljskih eskadrila, 7. zrakoplovne eskadre.

Početak njemačkog napada na Poljsku njegova je postrojba dočekala na području Varšave, kao dio Potražne brigade (Brygada Pościgowa), u kojoj Ferić leti na poljskom lovcu PZL P.11c. Tijekom dvojtjednih zračnih borbi sudjelovao je u obaranju dvaju njemačkih aviona, izvidničkog Henschel Hs 126 te lovca-bombardera Messerschmitt Bf 110. Sredinom rujna pridružuje se izvlačenju poljskih snaga prema Rumunjskoj, gdje završava u internacijskom logoru. Uskoro uspijeva pobjeći iz Rumunjske te morskim putem stiže do Francuske, gdje se pridružuje ostalim poljskim zrakoplovima u sklopu francuskog zrakoplovstva. Tijekom njemačkog napada na Francusku letio je na francuskom lovcu M.S.406, i to uglavnom na području grada Nantesa.

U lipnju 1940. evakuiran je u Veliku Britaniju, gdje se pridružuje poljskoj eskadrili No. 303 koja je ustrojena u sklopu britanskog zrakoplovstva. Već prvi dan sudjelovanja u Bitki za Britaniju leteći na britanskom lovcu Hawker Hurricane uspijeva oboriti njemački Messerschmitt Bf 109. Do kraja sudjelovanja u toj bitki priznato mu je šest zračnih pobjeda, i to za četiri oborenja lovaca Messerschmitt Bf 109, lovac-bombardera Messerschmitt Bf 110 te bombardera Heinkel He 111.

Tijekom 1941. njegova je eskadra opremljena suvremenijim borbenim avionom Supermarine Spitfire Mk I. Miroslav Ferić njim postiže još dva priznata obaranja lovaca Messerschmitt Bf 109. U jesen 1941. godine Ferić je raspoređen u RAF OTU (Operational Training Unit), kao nastavnik letenja. Nakon tri mjeseca zatražio je povratak u svoju eskadrilu No. 303, što je realizirano u siječnju 1942. godine. Nažalost, 14. veljače 1942. tijekom testnog leta na području zrakoplovne baze RAF Northolt pogiba u padu svojeg Supermarine Spitfirea.

S ukupno osam priznatih pobjeda (i jednom nepriznatom), rangiran je kao 11. najuspješniji pilot eskadre No. 303. Tijekom letačke karijere u RAF-u dodijeljen mu je poljski Order Wojenny Virtuti Militari, Krzyż Walecznych (dva puta) te britanski Distinguished Flying Cross.

## STRELJAČKO NAORUŽANJE

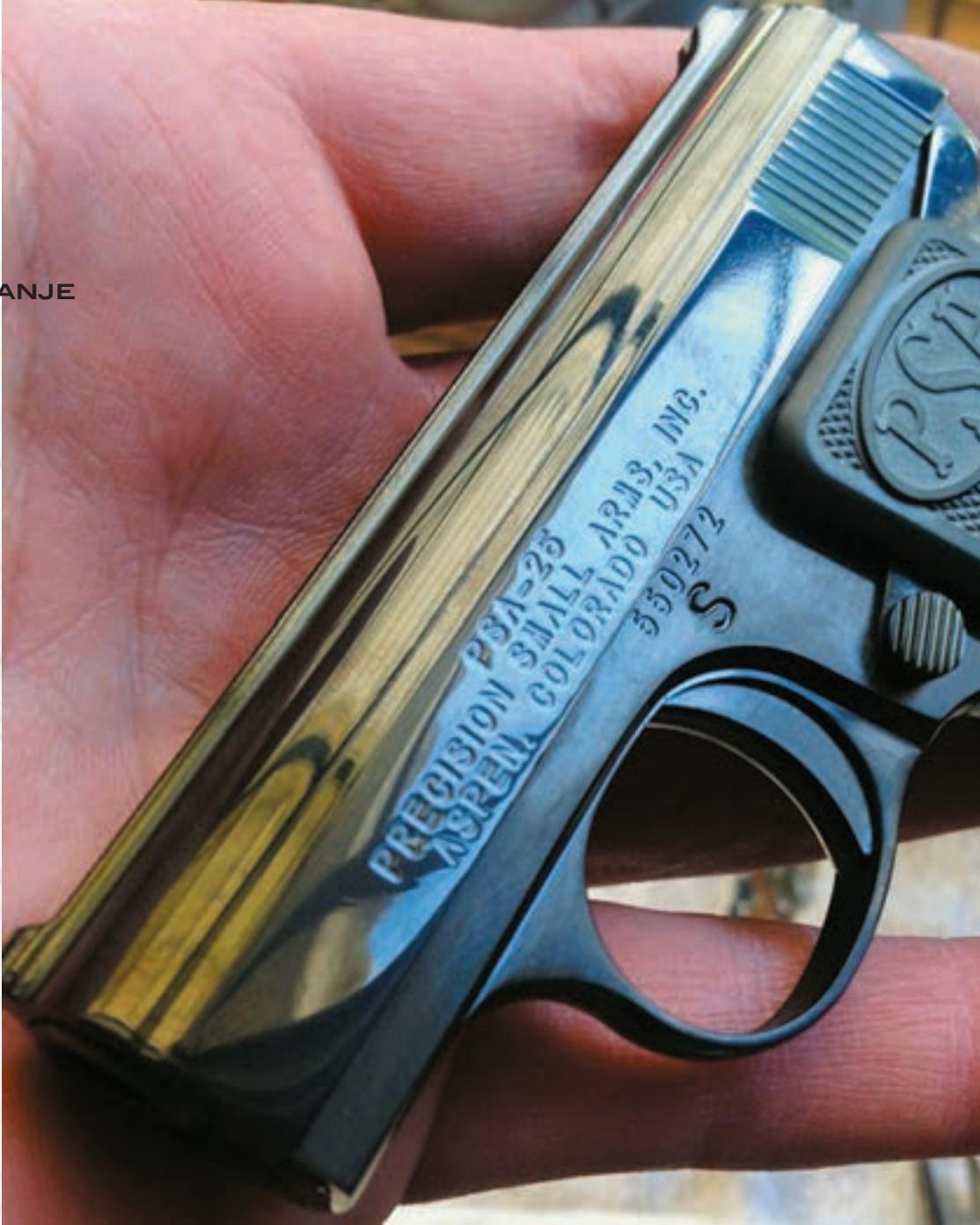
Razlog zbog kojeg se 1894. na tržištu našao prvi revolver zvan Velo-Dog za današnje bi se pojmove mogao smatrati bizarnim. Francuska tvrtka Galand konstruirala ga je za zaštitu biciklista od napada pasa, od čega mu i potječe naziv. Naime, Velo-Dog kombinacija je francuske riječi za bicikl (*vélocipède*) i engleske za psa (dog). Krajem XIX. stoljeća počelo je masovno korištenje bicikala, pri čemu su ih brojne profesije (npr. poštari, dostavljači i sl.) koristili kao optimalno prijevozno sredstvo. Velik broj pasa latalica, ali i onih koji su imali vlasnike, napadao je bicikliste. Kako je u to vrijeme svijest o zaštiti životinja bila vrlo niska, razvijen je mali džepni revolver kojim se ugroženi biciklist mogao štititi od napada pasa, pri čemu nije morao koristiti ozbiljno ručno oružje velikog kalibra.

Prvi revolver koristio je specifično streljivo kalibra 5,75 mm Velodog (5,75 mm x 30 mmR) sa središnjim paljenjem. Slijedila je paleta revolvara različitih proizvođača. Budući da su koristili jednak streljivo, dobili su naziv *velodog* i tako je stvorena nova vrsta revolvara. Iako je po dimenzijama metak Velodog bio sličan znatno kasnije razvijenom, a danas vrlo raširenom metku .22 WMR (Winchester Magnum Rimfire), po snazi mu nije bio ni blizu. Zapravo, po balističkim značajkama, početnoj brzini zrna te kinetičkoj energiji mogao se mjeriti s poznatim malokalibarskim metkom .22 LR. No, ta snaga metka bila je dovoljna da se revolveri sustava *velodog* počinju koristiti kao obrambeno džepno oružje, a ne samo za zaštitu biciklista od napada pasa. Nešto poslije razvijen je novi metak u kalibru 5,5 mm Velodog, po svemu sličan prethodnom i u zanemarivo većem kalibru 5,75 mm.

### IZRAVNO IZ DŽEPA

Velodog revolveri imali su razmjerno dug bubanj kako bi mogao primiti dugo streljivo, obično kapaciteta pet metaka. Znatno su rjeđi bili modeli s većim brojem komora za metke. Imali su i uglavnom prema naprijed sklopive okidače bez branika. Takvi su okidači služili i kao svojevrsno osiguranje. Revolver se, naime, nije mogao koristiti ako okidač nije bio sklopljen u položaj za okidanje te je tako djelovao kao vrlo učinkovita

Foto: Precision Small Arms



kočnica oružja. Velik broj modela tih revolvera imao je tzv. skriveni udarač, odnosno udarač ukomponiran u cijelovit okvir. To je osiguravalo ispaljivanje izravno iz džepa jer nije postojala mogućnost da se tkani na nađe između udarača i kapsule metka i time izazove zastoj. Tipični predstavnici *velodoga* tog tipa bili su, npr., kvalitetan revolver male belgijske tvrtke Manufacture Liégeoise des armes à feu, ili nešto robusniji njemački Pfund Revolver. Razvijeni su i modeli koji su imali otvoreni ili poluotvoreni udarač te razne vrste kočnica i drugih dijelova sigurnosnog mehanizma kako bi osigurali veći stupanj zaštite za korisnika i pouzdanost djelovanja oružja.

S vremenom se kalibr *velodog* revolvera postupno povećava na šest milimetara. U prvo vrijeme korišten je slabo poznati francuski metak

6 mm, nakon čega počinje konverzija na pištoljski metak 6,35 mm x 16 mm i samim tim dodatno smanjivanje dimenzija, pri čemu se razvijaju različiti mali džepni revolveri, poznatiji pod nazivom *puppy* (stene). Drugim riječima, *velodog* revolveri otvorili su prostor za razvoj malih džepnih revolvera raznih slabijih kalibara, koji su naišli na iznimno zahvalno komercijalno tržiste pa je počela njihova masovna proizvodnja i prodaja.

### ODVRAĆANJE NASILNIKA

Iako su *velodog* revolveri u velikoj mjeri inicirali i usmjerili daljnji razvoj malih džepnih revolvera, nastanak *puppy* revolvera počeo je nešto prije, odnosno nakon što je Smith & Wesson proizveo 1857. godine metak .22 Short i plasirao ga na komercijalno tržiste. Metak .22 Short (5,6 mm x 11 mm) ima obodno paljenje, a od



**Baby Browning**  
u više je navrata  
kopiran. Prema  
izvornoj licenciji i pod  
imenom PSA-25 Baby  
danas ga proizvodi  
tvrtka Precision  
Small Arms



# (II. DIO)

# MINIJATURNI

# PIŠTOLJI I

# REVOLVERI

UNATOČ NIZU NEDOSTATAKA MALOG RUČNOG ORUŽJA, A POGOTOVO NEDOVOLJNOJ ZAUSTAVNOJ MOĆI, DO DANAS NE JENJAVA INTERES TRŽIŠTA ZA NJIM...

danasmajpoznatijeg malokalibarskog metka .22 LR razlikuje se kraćom čahurom (10,7 mm prema 15,6 mm) i manjom masom zrna (1,8 g – 1,9 g u odnosu na 2,0 g – 2,6 g). Ima i slabije balističke značajke: početna brzina zrna iznosi oko 260 do 270 m/s, a energija na ustima cijevi od 61 J naviše, ovisno o tipu zrna, snazi punjenja, proizvođaču i slično. Metak .22 Short zbog razmjerno jednostavne proizvodnje i povoljne cijene i danas se masovno koristi uglavnom u sportskom streljaštvu i obuci gađanja. Prvi *puppy* revolveri u tom kalibru više su proizvođeni kao sredstvo odvraćanja potencijalnog napadača ili ozbiljna prijetnja potencijalnom nasilniku nego kao učinkovito obrambeno oružje. Kako bi se ciljanim korisnicima (uglavnom ženama), našli pri ruci u svakom trenutku, *puppy* revolveri bili su malih dimenzija, pogodni za nošenje u torbicama ili dijelovima odjeće, a nisu bili rijetki ni primjerici koji su mogli stati u pudrijeru.

#### SKLOPLJEN POPUT KORICA

Originalno smanjivanje dimenzija i inače malih *puppy* revolvera osmislio je konstruktor i začetnik klase *velodog* revolvera Charles-François Galand (1832. – 1900.), svojim revolverom pod komercijalnim nazivom Novo. Riječ je bila o *puppy* revolveru kojem se osim okidača mogao sklopiti i rukohvat prema naprijed, tako da se sklapanjem poput svojevrsnih korica mogao obuhvatiti okvir i djelomično bubanj revolvera. Taj mali revolver proizvođen je u dvjema inačicama – kao model Novo u pištoljskom kalibru 6,35 mm Browning i s bubenjem koji je imao ležišta za pet metaka, te kao model Le Novo u kalibru 5 mm Clement i s bubenjem za šest metaka.

Ostale dimenzije bile su jednake na oba revolverima – duljina 90 mm (sa sklopljenim rukohvatom), odnosno 110 mm u paljbenom položaju; cijev je bila duga 30 mm, a masa praznog oružja iznosila je 0,16 kg. Revolver je poslije počela proizvoditi i belgijska tvrtka HDH (Henrion, Dassy & Heuschen), preko koje su postali dosta popularni na europskom tržištu. Potrebno je naglasiti kako su *puppy* revolveri izrađivani u luksuznim inačicama: pozlaćeni, gravirani, niklani, sa srebrnim i zlatnim inkrustacijama, dršcima od plemenitih materijala... Takav je smjer postavljen prije svega zbog ciljanih korisnika (uglavnom žena), što je pridonijelo komercijalnoj orientaciji.

Na osnovi *puppy* revolvera pojedini su američki proizvođači, uglavnom za domaće komercijalno tržište, razvili male revolvere kao sekundarno oružje redovitih korisnika standardnog ručnog oružja, u nešto većim kalibrima i s jačom snagom. Nazvali su ih revolverima za čizmu (*boot guns*). Na tom se području posebno istaknula tvrtka North American Arms. Početak njezine proizvodnje *puppy* revolvera obilježio je mali, ali iznimno kvalitetan NAA-22S u kalibru .22 Short, koji se na američkom tržištu pojavio 1975. godine. Ubrzo je slijedio gotovo identičan model u kalibru .22 LR te model Freedom Arms Mini Revolver, koji je proizvo-

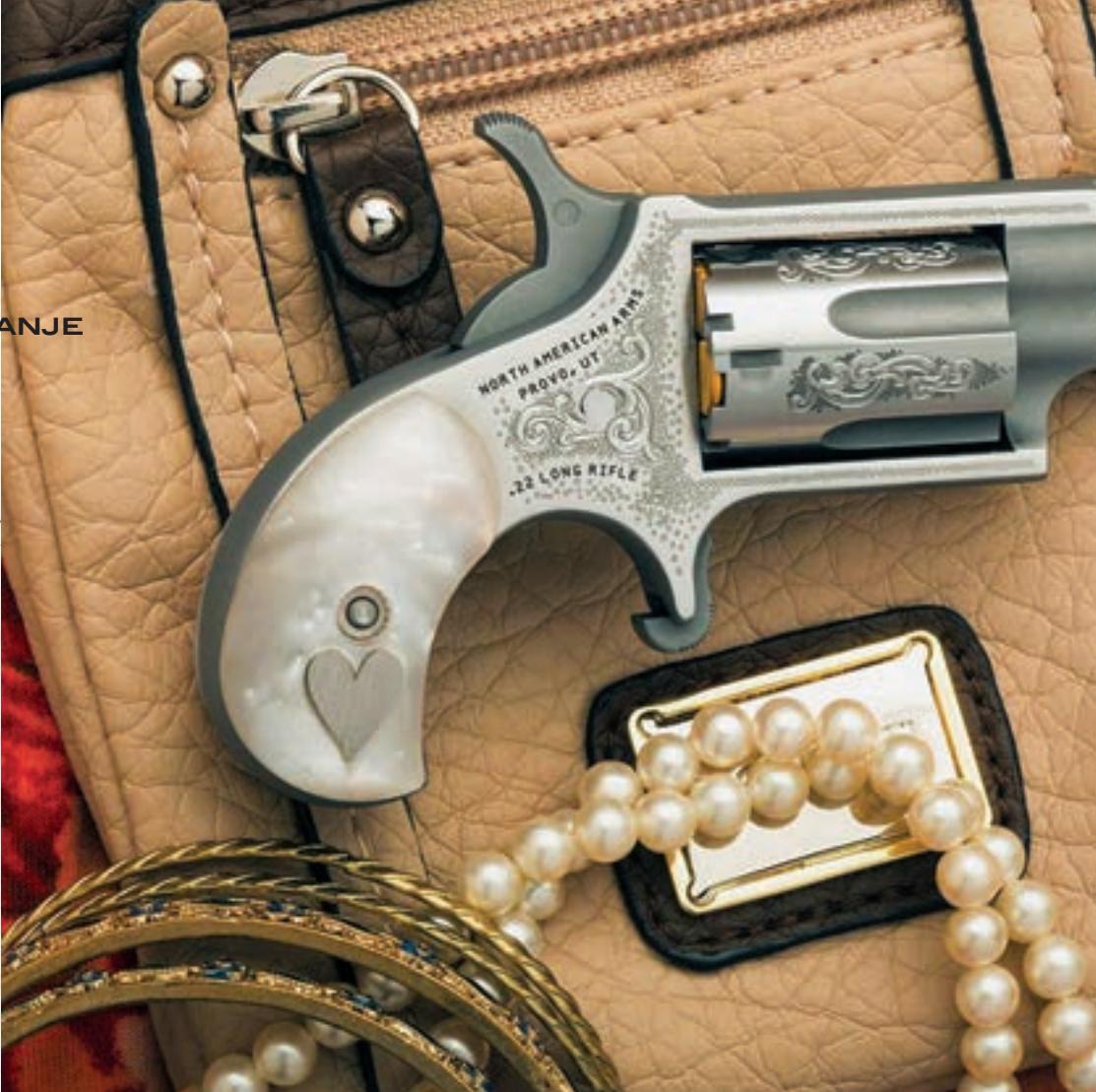
## STRELJAČKO NAORUŽANJE

đen u kalibrima od .22 Short do .22 WMR i postigao najveći komercijalni uspjeh. Njegov je nasljednik bio prvi revolver za čizmu koji se proizvodio pod nazivom Freedom Arms Boot Gun. Riječ je bila o nešto povećanoj inačici Mini Revolvera s duljom cijevi (76 mm u odnosu na cijev duljine 25 mm ili 44 mm kod modela Mini Revolver) i uglavnom u kalibru .22 WMR. U jednom je razdoblju North American Arms. proizvodio svoj Mini Revolver sa sklopivim rukohvatom, slično kao kod francuskog revolvera Novo, ali rukohvat je bio izrađen od kompozitnih materijala. Međutim, taj model nije ostvario veći uspjeh na komercijalnom tržištu.

### OBARANJE REKORDA

S razvojem tehnologije napredovalo je i smanjivanje revolvera, sve do absurdne situacije kad je bilo posrijedi oružje koje (osim po načinu djelovanja), više ničim nije zasluzilo taj naziv – švicarski mini revolver (Swiss Mini Gun). Zbog čega je napravljen vjerojatno znaju samo njegovi konstruktori i proizvođači, a po svemu sudeći bila je riječ o obaranju Guinnessova rekorda. Iako minijaturnih dimenzija (duljina ukupno 5,5 cm, visina 3,5 cm, masa samo 19,8 g) Swiss Mini Gun po konstrukcijskim je značajkama pravi revolver koji radi na načelu dvojnog djelovanja (Double Action) i ispaljuje streljivo kalibra 2,34 mm Rimfire (s obodnim paljenjem) konstruirano samo za njega. Metak 2,34 mm (2,34 mm x 6 mm) danas je najmanji metak za vatreno oružje, mase zrna 0,128 g (početna brzina zrna iznosi 122 m/s) i energije na ustima cijevi od 0,97 J, pa takav ne može biti ozbiljna (bolje rečeno: nikakva) prijetnja. Za usporedbu, diabolo projektil kalibra 4,5 mm, ovisno o vrsti i masi te početnoj brzini, ispaljen iz zračne puške ima energiju na ustima cijevi od oko 16,3 J do 17 J. U svakom slučaju, Swiss Mini Gun zasluzio je unatoč veličini osrednjeg privjeska za ključeve spominjanje u tekstu. Posrijedi je funkcionalan revolver, bez obzira na to što bi se teško mogao svrstati među oružje. SAD i Velika Britanija zabranili su njegov uvoz zbog mogućnosti prikrivenog nošenja i iznenadne uporabe (unatoč praktično zanemarivoj ubojnoj moći). Džepni revolveri svih vrsta i modela

Foto: North American Arms Company / Facebook



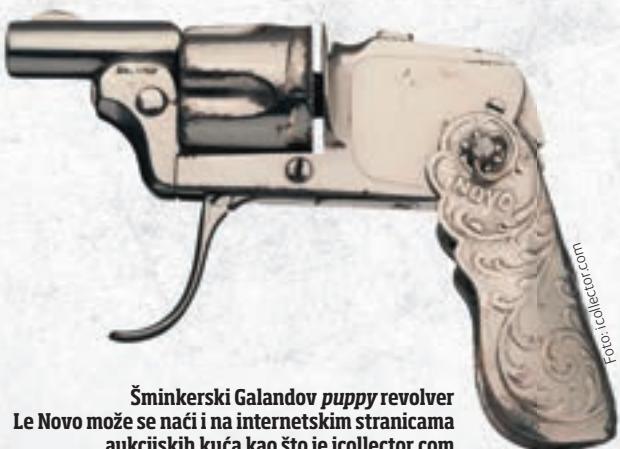
**Američka tvrtka North American Arms na web-stranicama i danas nudi puppy revolver NAA-22S u kalibru .22 Short, koji se na tržištu pojavio još 1970-ih, a ima i drugih sličnih modela, ponajprije namijenjenih ženama**

bili su korisno sredstvo krajne obrane ili zaštite korisnika, što se može zaključiti po iznimno velikoj prodaji, koja u pojedinim slučajevima premašuje prodaju revolvera standardnih dimenzija i kalibara. No, imali su i nedostatak – bubanj, čije dimenzije nisu omogućavale potpuno prikriveno nošenje, zbog čega su Derringeri bili puno praktičniji. S druge strane, u usporedbi s revolverima Derringeri su imali samo dva metka, što je mogao biti velik nedostatak ako sukob nije riješen u samom početku. Rješenje koje je moglo kombinirati malu širinu Derringera uz veći broj metaka na

raspolaganju jesu džepni automatski pištolji.

### NASTANAK I RAZVOJ DŽEPNIH PIŠTOLJA

Revolveri podnose veće oscilacije u snazi streljiva koje koriste i samim tim lakše ih je prilagoditi potrebama korisnika. U prvom dijelu teksta već je navedeno kako su Bulldog revolveri nastali jednostavnim skraćivanjem cijevi i rukohvata, bez većih posezanja u osnovnu konstrukciju. No, poluautomatski pištolji znatno su osjetljiviji pa se može zaključiti kako se pri konstrukciji revolvera metak formira na temelju postojećeg oružja, dok se pri konstrukciji poluautomatskog pištolja oružje formira na temelju postojećeg metka. Drugim riječima, kod poluautomatskih pištolja upravo kalibr i snaga streljiva određuju njihovu konstrukciju i načelo djelovanja, a samim tim i složenost proizvodnje te ukupnu prodajnu cijenu. Naime, pri konstrukciji poluautomatskog pištolja posebno je važno riješiti zabravljinje cijevi kako ne bi došlo do prijevremenog vraćanja zatvarača i nekontroliranog širenja barutnih plinova unazad, što bi moglo rezultirati ozljedivanjem korisnika. Najjednostavnije je rješenje tzv. slobodni trzaj zatvarača, s obzirom na to da je riječ o konstrukciji utemeljeno



**Šminkerski Galandov puppy revolver Le Novo može se naći i na internetskim stranicama aukcijskih kuća kao što je icollector.com**



Foto: Wikimedia Commons



**Lincoln-Bossu,  
velodog revolver  
proizведен početkom  
XX. st. u belgijskoj  
tvrtki HDH (Henrion,  
Dassy & Heuschen)**

strojnica. Povratna snaga barutnih plinova pritom se uglavnom kompenzira snagom povratne opruge i njezinim razmjerno dugim povratnim hodom te većom masom zatvarača.

Kod poluautomatskih pištolja to se načelo može primijeniti samo prilikom uporabe slabijeg streljiva. Inače, streljivom najveće snage kod mehanizma slobodnog trzaja zatvarača smatra se metak kalibra 9 mm K. Svakako snažnije streljivo zahtijeva dodatne mehanizme odgođenog odbravljuvanja zatvarača, počevši od načela tzv. kratkog trzaja zatvarača i dugog trzaja cijevi, preko rotacijskih valjaka ili padajućeg bloka (npr. kod britanskog

Webley & Scott Mk I). Tu je i načelo djelomičnog povrata barutnih plinova, rješenje koje je proslavilo

noj na zakonu akcije i reakcije – način opaljenja metka barutni plinovi potiskuju zrno kroz cijev i jednakom snagom vrše pritisak na dno čahure i samim tim na čelo zatvarača. Zrno svladava otpor prolaska kroz cijev i napušta je određenom brzinom, a kretanju zatvarača (i čahure) suprotstavlja se sila povratne opruge. Ako su te dvije sile uravnotežene, načelo slobodnog trzaja zatvarača djeluje vrlo dobro. Upravo zbog jednostavnosti, automatika oružja bazirana na slobodnom trzaju zatvarača široko se primjenjuje kod konstrukcije kratkih

**Swiss Mini Gun** zbog svojih dimenzija i moći nema previše razloga za serijsku proizvodnju, a neke su zemlje i zabranile njegov uvoz



Foto: Wikimedia Commons

gotovo cjelokupno naoružanje sustava Kalašnjikov te brojne druge modele jurišnih pušaka i pištolja najmoćnijih kalibara. Naravno, što je konstrukcija složenija, složenija je i proizvodnja koja u većoj mjeri poskupljuje konačni proizvod. Samim tim, najjeftinija je proizvodnja pištolja sa slobodnim trzajem zatvarača, ali za to je trebalo razviti i odgovarajuće streljivo slabije snage.

### POZNATI KONSTRUKTOR

Streljivo razmjerno male snage, koje omogućuje konstrukciju pištolja sa slobodnim trzajem zatvarača, prvi je 1899. razvio John Browning (1855. – 1926.). Riječ je o metku 7,65 mm x 17 mm (prema američkoj klasifikaciji .32 ACP), koji je danas jedan od najraširenijih pištoljskih kalibara u svijetu. Prvo oružje koje je koristilo taj metak bio je poznati pištolj FN Browning M1900. Međutim, po dimenzijama bio je klasičan pištolj i teško se mogao svrstati u kategoriju malih džepnih pištolja, jednakako kao i brojni drugi pištolji koji su koristili taj kalibr.

Prava proizvodnja džepnih pištoljčića počinje novim izumom tog konstruktora 1905. godine – metkom 6,35 mm Browning (6,35 mm x 16 mm), odnosno .25 ACP po američkoj klasifikaciji. Za njega je već iduće godine konstruiran mali pištolj FN Browning Model 1906, koji je proizvodila belgijska tvrtka FN (Fabrique Nationale) iz Herstala kod Liègea, a koji je za ono vrijeme imao izvanrednu modifikaciju – automatsku kočnicu na leđima rukohvata. Drugim riječima, pištolj nije mogao gađati ako korisnik nije čvrsto prihvatio rukohvat i tako pritisnuo polugu automatske kočnice. Mehanizam se pokazao toliko uspješnim da su ga ubrzo kopirali drugi proizvođači, a koristi se i danas na brojnim suvremenim vojnim, policijskim i komercijalnim pištoljima (npr. i na izvrsnom hrvatskom pištolju HS 2000).

### KOPIJE IZ ÉIBARA

FN Browning Model 1906 izrađivan je u dvjema inačicama, s mehaničkom kočnicom ili bez nje (ali obje su inačice imale automatsku kočnicu na rukohvatu), jednostrukog djelovanja (Single Action) i s radom automatike na načelu slobodnog trzaja zatvarača. Ukupna duljina pištolja iznosila je 113,6 mm (duljina cijevi 53,6 mm), visina 76 mm, debljina samo 23,5 mm, masa praznog 350 g. Punio se okvirom sa šest metaka kalibra 6,35 mm Browning, čija je početna brzina zrna iznosila oko 220 m/s, a energija na ustima cijevi 81 J. Iako se od pojave metka 6,35 mm x 16 mm do danas vode brojne rasprave o njegovoj (ne)učinkovitosti i više-manje slabom zaustavnom učinku, činjenica je da zrno tog metka ispaljeno iz pištolja Model 1906 probija dasku od mekog drva debljine 60 mm na udaljenosti od deset metara, a na udaljenosti od 100 m probija dasku debljine 40 mm. U svakom slučaju, metak 6,35 mm mogao je prouzročiti ozbiljne (pa i smrtonosne) ozljede na malim udaljenostima, a pištolj Model 1906 upravo je bio namijenjen za male udaljenosti, kao krajnje oružje obrane u bliskom sukobu.

Bez obzira na dvojbe i prepiske oko metka 6,35 mm x 16 mm, pištolj FN Browning Model 1906 doživio je iznimno komercijalni uspjeh pa je samo originalnog modela prodano više stotina tisuća komada. Smatra se i da je to pištolj koji su brojni proizvođači najviše kopirali.

## STRELJAČKO NAORUŽANJE

Posebno su aktivni bili oni oko grada Éibara na sjeveru Španjolske (Baskija), koji su (uglavnom bez licencije) proizvodili kopije pod raznim nazivima. Riječ je bila najčešće o oružju loše kvalitete: od korištenog materijala do konačnog proizvoda. To je potaknulo tvrtku FN na upozoravanje korisnika o mogućim lošim kopijama i rizicima koje preuzimaju na sebe korištenjem takvih pištolja. S druge strane, FN je sklopio ugovor s renomiranim američkim proizvođačem Coltom, koji je proizvodio licencijske kopije za američko tržište. Taj je mali pištolj i na američkom tržištu postigao iznimani uspjeh.

### PREŽIVLJAVANJE NEUSPJEHA

Potaknuti uspjehom Modela 1906, brojni renomirani europski proizvođači usvajaju proizvodnju malih pištolja u kalibru 6,35 mm x 16 mm, prije svega zbog jednostavnosti i jeftine proizvodnje koju je omogućavalo načelo slobodnog trzaja zatvarača. Neke poznate tvrtke postigle su uspjeh upravo na malim pištoljima, a među njima najpoznatija je bila tadašnja mala manufaktura Carl Walther GmbH. Ona je 1908. na tržište plasirala svoj prvi automatski pištolj Walther Modell 1 i zahvaljujući njegovoj kvaliteti postigla značajan uspjeh. Sljedećih nekoliko modela te tvrtke također je obuhvaćalo male pištolje kalibra 6,35 mm Browning, jednako uspješne i tražene na tržištu. Potrebno je napomenuti kako je tvrtka Walther u tom razdoblju gotovo bankrotirala, nastojeći za njemačku vojsku stvoriti pištolj sa slobodnim trzajem zatvarača u tadašnjem službenom vojnom kalibru 9 mm Para. Budući da je taj pištolj (Walther Modell 6) bio nepouzdan i opasan za korisnike, njemačka vojska odbaciла је mogućnost njegova uvođenja u naoružanje. To je išlo na račun tvrtke, ali unatoč svemu, Walther je preživio taj neuspjeh.

Tridesetih je godina belgijski FN u većoj mjeri modernizirao Browningov Model 1906, koji se od 1940. proizvodio pod nazivom Baby Browning. Kod tog pištoljčića uklonjena je automatska kočnica na rukohvatu i zamjenjena mehaničkom kočnicom na okviru odmah iza okidača. Smanjene su i dimenzije ionako malog pištolja pa je duljina iznosila svega 104 mm, visina 72 mm i debljina 20 mm, a



Foto: icollector.com

**Walther Modell 1 (dolje) u društvu mladeg, ali većeg Modella 8. Oba su se primjerka 2010. našla na stranici icollector.com i prodana su za 1400 dolara plus 273 dolara različitih pristojbi**

masa praznog oružja svedena je na 275 g. Ostale su taktičko-tehničke značajke zadržane kao na Modelu 1906. Usto, Baby Browning postao je nakon Drugog svjetskog rata jedan od najpopularnijih malih pištolja i na europskom i na američkom tržištu, te, kao i prethodnik, jedan od najviše kopiranih malih pištolja u svijetu, a proizvodi se još uвijek u brojnim oružarskim tvrtkama po svijetu. Velik broj više ili manje renomiranih proizvođača usvojio je proizvodnju malih džepnih pištolja u kalibru 6,35 mm Browning pa se može zaključiti kako i danas postoji razvijeno tržište za takvo oružje.

### ZAŠTO STE GA RAZVILI?!

Kalibr malih džepnih pištolja uglavnom se svodi na metak 6,35 mm Browning, za razliku od puppy ili ve-

lodog revolvera koji su ipak koristili razmjerno veći assortiman streljiva. Postojali su pištolji koji su koristili i drugo streljivo male snage, kao npr. belgijski pištoljčić Clement u kalibru 5 mm Clement. Inače, taj je metak razvijen 1897. za razmjerno malo poznat, ali prilično velik španjolski automatski pištolj Charola-Anitura. Međutim, Clement je proizведен u razmjerno malom broju komada, koji nisu odigrali značajnu ulogu u povijesnom razvoju kratkog oružja. Među istaknutijima takva oružja potrebno je uvrstiti austrijski pištoljčić Erika u kalibru 4,25 mm Liliput, koji je Franz Pfannl (1866. – 1961.) konstruirao prije Prvog svjetskog rata.

Zbog čega je uopće nastao pištolj Erika vjerojatno bi danas teško obrazložio i njegov konstruktor. Metak 4,25 mm Liliput (4,25 mm x 10 mm) imao je tek četvrtinu snage poznatijeg, ali također slabog metka 6,35 mm Browning (kod metka 4,25 mm Liliput zrno čija je masa iznosila tek gram postizalo je početnu brzinu od oko 250 m/s i ostvarivalo energiju na ustima cijevi od 23 J). Tako slab metak nije imao dovoljnju zaustavnu moć potrebnu kod obrambenog oružja (iako je na maloj udaljenosti mogao probiti jelovu dasku debljine 20 mm). Osim toga, Erika je bila preveliko oružje, duljine 10,5 cm i mase 225 g, za tako mali kalibar.

### AUSTRIJSKI LILIPUTANAC

Za razliku od većine poluautomatskih pištolja, okvir se kod Erike usađiva u prostor ispred rukohvata, što je dodatno utjecalo na nezgrapan izgled. Vjerojatno je sve navedeno utjecalo i na slab komercijalni uspjeh, a izbjiga-

**Austrijski pištoljčić Erika u kalibru 4,25 mm Liliput konstruiran je prije Prvog svjetskog rata**



Screenshot: YouTube/Forgotten Weapons



Foto: Wikimedia Commons

njem Prvog svjetskog rata prestala je i njezina proizvodnja jer se industrija preorientirala na vojno naoružanje. Tvrta August Menz razvila je i proizvodila od 1920. do 1927. pištolj u nekadašnjem Erikinu kalibru 4,25 mm Liliput, pa je i svoj pištolj prozvala Liliput. Za razliku od Erike, pištolj Liliput proizvođen je i u kalibrima 6,35 mm Browning i 7,65 mm Browning, pri čemu je imao i dimenzije koje zahtijevaju navedeni kalibri. Po tome, kao i po izgledu, nije se razlikovao od brojnih drugih modela malih pištolja koji su doslovno preplavili komercijalna tržišta u XX. stoljeću. U kalibru 4,25 mm, pištoljčić je bio dug 18 cm. Slično kao i Erika nije ostvario komercijalni uspjeh, a pre-stankom njegove proizvodnje nestao je i kalibar 4,25 mm Liliput.

### PRAVI KURIOZITET

Među rekorderima malih poluautomatskih pištolja prvo mjesto ima

svakako pištoljčić Kolibri kalibra 2,7 mm x 9 mm, koji je 1914. dizajnirao i proizveo Franz Pfannl (konstruktor Erike), a proizvodila ga je manufaktura Georga Gräbnera iz danas austrijskog grada Rehberga. Kolibri je bio najmanji poluautomatski pištolj ikad proizveden, duljine 67 mm i visine 56 mm, a metak 2,7 mm x 9 mm imao je zrno mase 0,2 g koje je razvijalo početnu brzinu od oko 200 m/s (prema nekim izvorima tek 150 m/s) i energiju na ustima cijevi od oko 4 J. Zaustavni učinak bio je gotovo nikakav jer zrno nije moglo probiti ni zimsku odjeću

(kaput i sako), a kamoli ozbiljnije ozlijediti pogodjenu osobu (bez obzira na to što se okvir pištolja punio s pet metaka), pa se postavlja pitanje zbog čega je uopće i proizведен. Ako je trebao biti primarno žensko oružje (na što ukazuje veći broj proizvedenih komada s dršcima od bjelokosti), potrebno je naglasiti kako je u to vrijeme tržište već bilo doslovno preplavljeno nešto malo većim, ali puno učinkovitijim poluautomatskim pištoljima kalibra 6,35 mm Browning. U svakom slučaju, Kolibri je ostao u povijesti naoružanja zabilježen kao svojevrstan kuriozitet i jedan od najmanjih funkcionalnih poluautomatskih pištolja, a metak 2,7 mm x 9 mm definitivno je najmanji i najslabiji metak s centralnim opaljenjem u povijesti. Unatoč nizu nedostataka malog ručnog oružja, u prvom redu nedovoljnoj zaustavnoj moći, interes tržišta za njim ne slabi pa se i dalje mali pištolji i revolveri prodaju na svim većim tržištima, posebno američkom. Sukladno tome, može se očekivati da će interes i dalje rasti, a samim tim i konstrukcijske inovacije koje će ići najvjerojatnije prema daljnjem smanjivanju dimenzija oružja uz zadržavanje prihvatljive zaustavne moći te povećanje sigurnosti i jednostavnosti rukovanja. ■

Pištoljčić Kolibri kalibra 2,7 mm x 9 mm, koji je 1914. dizajnirao i proizveo konstruktor Franz Pfannl





# GODINA KNEZA BRAN

Već činjenica da je došao na vlast nasilnim prevratom, ubivši svojeg prethodnika, dovoljna je da glavni junak, srednjovjekovni vladar, zaintrigira i one koji nešto tako zanimljivo kao što je vlastita nacionalna povijest gledaju isključivo kroz događaje pogodne za ekranizaciju. No, čini se da među Hrvatima i danas bolji status od vlastitih vladara imaju povijesne osobe iz drugih zemalja, čije je priče ispričao Hollywood, primjerice William Wallace. A što tek reći o onima koje teško i da su postojale? "Da, imamo dojam da ljudi više znaju o kralju Arturu nego o knezu Branimiru," govore nam viša kustosica Maja Bunić i kustosica Anita Dugonjić iz Arheo-



**Kamen s natpisom na kojem se spominje knez Branimir i godina 888. jedan je od najdragocjenijih nalaza iz vremena samostalne hrvatske kneževine i kraljevstva**

loškog muzeja u Zagrebu. Gotovo je očito da je to što tvrde istina, no još je veća istina da u hrvatskoj arheologiji i historiografiji ima instituciju te mlađih i obrazovanih istraživačica i istraživača, znanstvenica i znanstvenika koji se brinu da Branimir i svi ostali junaci rane srednjovjekovne hrvatske povijesti dobiju među štrom publikom mjesto koje zasluzu. Dakle, ako niste znali, za Arheološki muzej u Zagrebu 2018. je Branimirova godina i njoj je u zgraditi na zagrebačkom Zrinjevcu posvećen cjelogodišnji program. Hrvatski vojnik obišao je dvije izložbe u AMZ-u. Prva nosi naziv *Graditeljstvo Branimirovog vremena i materijalna kultura u ran-*

*srednjovjekovnoj Kneževini Hrvatskoj* (može se posjetiti do 31. listopada), a druga *Hrvatska u vrijeme kneza Branimira – pisana svjedočanstva o knezu Branimiru i arheološka istraživanja Gornjeg Muća* (do 30. prosinca).

## ŽUPNIKOVO OTKRICÉ

Upravo je potonje mjesaće u Split-sko-dalmatinskoj županiji, gotovo na raskrižju putova koji će vas iz Splita odvesti prema Drnišu ili Sinju, lokacija na kojoj je pronađen ulomak oltarne grede s natpisom u kojem se spominje knez Branimir i godina 888., koji je, dakle, nastao prije 1130 godina. Taj je kamen jedan od najdragocjenijih

Domagoj VLAHOVIĆ, snimio Mladen ČOBANOVIĆ



# IMIRA

**Ulomak crkvene oltarne grede nastao prije 1130 godina povod je da Arheološki muzej u Zagrebu izložbama, predavanjima, radionicama i drugim događanjima posveti cijelu 2018. jednom od najuspješnijih vladara hrvatskog srednjovjekovlja...**

nalaza iz vremena samostalne hrvatske kneževine i kraljevstva te jedan od prepoznatljivijih eksponata Arheološkog muzeja. I pronalazak tog kamena filmska je priča, kažu nam kustosice: 1871. godine našao ga je mjesni župnik don Mijo Jerko Granić koji je, žečeći proširiti crkvu svetog Petra apostola, počeo obavljati građevinske rade. Već iduće godine kamen je poslan u Zagreb, a onda je... No, vrijeme je da se tu zaustavimo! Na dvjema izložbama, kroz predmete iz ranog hrvatskog srednjovjekovlja i pane s pričama i podacima o Branimiru i otkrićima vezanim uz njega, objašnjeno je puno od onoga što biste željeli sazнати o knezu

i njegovu dobu. Izložbe, koje traju do kraja godine, nisu velike, ne treba zaboraviti da je to razdoblje i područje *pod ingerencijom* Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu, koji ima iznimno bogatu zbirku iz tog vremena. Prema podacima na internetskim stranicama te ustanove, samo u ovom trenutku u tijeku su četiri istraživačka projekta. Naravno, splitski je muzej u ovom slučaju pomogao zagrebačkom, a u postavljanju izložbi bila je uključena i njegova djelatnica Maja Petrinec.

## **ZNAMO LI DOVOLJNO?**

Izložbe koje je Arheološki muzej organizirao izvanredne su i svakako ih

treba razgledati. No, one su samo dio ponude kojom Muzej vraća slavu hrvatskog kneza s kraja IX. stoljeća, ratnika koji je bio dovoljno hrabar i odlučan da izvede prevrat, ali i vještog političara koji je Hrvatskoj osigurao samostalnost od velikih sila. Dokazi iz njegova vremena pokazuju i da je snažno podržavao Crkvu, koja je u doba koje mnogi nazivaju mračnim bila jedini nositelj pismenosti, a time i kulture. Dakle, povodom Branimirove godine Muzej organizira i predavanja, radionice te kampove s različitim predavačima i temama, namijenjene i djeci i mladima i starijima, ali uvijek na neki način bliske knezu i/ili njegovu dobu. Program se intenzivira od kraja rujna, a ljubitelje vojne povijesti svakako će zanimati predavanje *Oružje i ratovanje u doba kneza Branimira*, koje će 27. rujna u 18 sati u Arheološkom muzeju održati dr. sc. Goran Bilogrivić. Riječ je o još jednom mladom znanstveniku, s Odsjeka za povijest riječkog Filozofskog fakulteta. Zanimljivo, stručnjaci koji

## VOJNA POVIJEST

**Hrvatski knez Branimir (Branimerus, Branimirus, Brannimerus, Breanimir)**, u ispravama i u natpisima na kamenim spomenicima naziva se *princeps, comes i dux*. Na vlast je došao svrgnuvši probizantskog kneza Zdeslava u svibnju 879. Želeći osigurati Hrvatskoj političku samostalnost i od Bizanta i od Franaka, iskazuje vjernost papi Ivanu VIII., pa ga ovaj priznaje zakonitim vladarom, a Hrvatsku neovisnom državom. Nakon krunidbe u Ravenni 880., njemački kralj Karlo III. Debeli pokušao je prisiliti Branimira da prizna njegov suverenitet, a kad u tome nije uspio, sklopio je s Venecijom petogodišnji savez protiv Hrvata. Mlečani su 887. napali Neretvane i bili potučeni, a datum odlučujuće bitke kod Makarske (18. rujna) danas slavimo kao Dan Hrvatske ratne mornarice. Za Branimira počinje snaženje hrvatske srednjovjekovne države, kojoj Bizant za svoje interese u dalmatinskim gradovima plaća danak mira (*tributum pacis*), a Mleci pristojbu (*census*) za slobodnu plovidbu duž istočne jadranske obale. God. 886. sjedaju se hrvatska i dalmatinska crkva pošto je ninski (hrvatski) biskup Teodozije preuzeo upravu i nad Splitskom biskupijom, a posvećenje je obavljeno u Akvileji. Za Branimirove vladavine uvedeno je, najvjerojatnije, hrvatsko bogoslužje u Crkvi i proširila se djelatnost Metodovih učenika. Vrijeme njegove vladavine obilježeno je i velikom crkvenom graditeljskom aktivnošću, o čemu svjedoče sačuvani epigrafski natpisi. Datum Branimirove smrti nije poznat, zna se da je vladao do 892. godine. (Izvor: Hrvatska enciklopedija / Leksikografski zavod Miroslav Krleža)



Jedan od panoa koji podacima i slikama upotpunjuju izložbe o Branimiru



Maja Bunčić, viša kustosica (desno) i Anita Dugonjić, kustosica Arheološkog muzeja u Zagrebu, autorice su izložbi posvećenih Branimiru

sudjeluju u obilježavanju Branimirove godine po instituciji koju predstavljaju obuhvaćaju četverokut Zagreb – Split – Rijeka – Slavonski Brod (jedno će predavanje održati dr. sc. Marija Karbić s podružnice Hrvatskog instituta za povijest iz tog slavonskog grada). I doktor Bilogrivić, s kojim smo kontaktirali, smatra da Branimir i druge osobe iz hrvatske srednjovjekovne povijesti nisu dovoljno poznati široj javnosti: "Naravno, vjerojatno je svatko čuo za kneza Branimira, no pitanje je koliko se o njemu zna u širim krugovima. Svakako je jedan od uzroka to što su izvori o njemu oskudni, unatoč tomu što su brojniji od onih za njegove prethodnike pa i neke popularnije nasljednike, poput Tomislava."

### ČINJENICE, A NE LEGENDE

Pa, kako to da kralj Artur *pobjeđuje* Branimira u njegovoj Hrvatskoj? Bilogrivić kaže da o hrvatskim ranosrednjovjekovnim vladarima uglavnom ne postoje opširnije priče ili legende, kao

što postoje o nekim drugim europskim vladarima ili ratnicima, a koje bi ih činile zanimljivijima i popularnijima. No, naši se sugovornici slažu da je dobar put prema popularizaciji hrvatskih vladara utrla dokumentarna serija *Hrvatski kraljevi*. Podsjetimo, interes hrvatske publike bio je prilično velik, a nedavno je HRT objavio podatak da su seriju otkupile televizijske kuće iz više od trideset zemalja! Sumnjamо da su takav uspjeh postigle naše brojne TV sapunice koje se tako izdašno prikazuju u hrvatskom eteru. Isto tako, vrlo je dobro bila prihvaćena znanstveno-popularna serija *Zapisano u kostima*, u kojoj je prikazivana forenzičko-antropološka i bioarheološka analiza kostiju pronađenih na hrvatskim arheološkim lokalitetima. A zašto ne snimiti i kakvu igranu priču? "Svakako bi bilo lijepo vidjeti kakav igrački film ili seriju koji bi se bavili hrvatskim ranim srednjim vijekom, no opet, realni izvori na kojima bi se tako nešto moglo bazirati doista su malobrojni," dodaje Bilogrivić.



**Dr. sc. Goran Bilogrivić, arheolog s Odsjeka za povijest riječkog Filozofskog fakulteta, proučava hrvatsku srednjovjekovnu ratnu i vojnu povijest**

Zato su tu projekti poput Branimirove godine. Oni nisu dostupni na prvu, u svakoj kući, ali iznimno su značajni te izvrsno prihvaćeni. Kustosice Bunčić i Dugonjić vrlo su zadovoljne posjećenošću izložbi, kao i predavanja, s tim da ciklus još ni izbliza nije gotov. Doktor Bilogrivić pak potvrđuje da su njegova javna predavanja uvijek bila iznimno dobro posjećena, a komentari publike pozitivni. "Nadam se da će tako biti i ovaj put i da će svima koji dođu prezentacija biti zanimljiva te da će možda saznati i nešto novo," kaže arheolog.

#### JE LI SVE VEĆ ISKOPANO?

Zanimalo nas je ima li šanse da u skroj budućnosti dođe do nekog novog velikog arheološkog otkrića iz razdoblja hrvatske kneževine i kraljevine, koje bi odjeknulo Hrvatskom i dodatno potaknulo interes javnosti? Nije li u Hrvatskoj sve već pronađeno i iskopano? Ima li šanse za novu Baščansku ploču, Jelenin sarkofag, Branimirov

kamen...? Hoćemo li ostati samo na izvorima koje imamo? "Sigurno je da postoji još mnogo toga," objašnjava nam viša kustosica Bunčić, "evo, ni lokalitet u Muću nije dokraja istražen." Naravno, arheološka istraživanja vrlo su kompleksan proces, koji danas ipak olakšavaju moderna metodologija i tehnologija, ali i zapreke su mnogobrojne. Kustosica Dugonjić nabrojila je samo neke: financije, vrijeme, vlasništva lokaliteta... Primjerice, na temeljima starih crkava danas su nove, jednak je slučaj i sa starim grobnicama, a to su najčešća mjesta nalaza. Bilogrivić je optimističan, podsjeća na činjenicu da je najnoviji natpis koji spominje Branimira otkriven prije nekoliko godina: "Mesta za brojna nova i zanimljiva otkrića itekako ima. Nove se tehnologije sve više koriste i daju fantastične rezultate. Nadam se da će nas dovesti i do kakvog naselja s područja ranosrednjovjekovne Hrvatske jer bismo tek tad spoznali puno više o životu ljudi tog vremena." ■

## ORUŽJE I RATOVANJE U DOBA KNEZA BRANIMIRA

Na predavanju koje će dr. sc. Goran Bilogrivić održati 27. rujna u 18 sati u Arheološkom muzeju u Zagrebu bit će ukratko riječi o Branimiru i položaju njegove države u suvremenom političkom kontekstu. Nadalje, arheolog će prikazati konkretnе nalaze oružja i opreme konjanika tog vremena s područja ranosrednjovjekovne Hrvatske te govoriti o širem značenju koje su ti predmeti imali, osim same uloge u borbama. Osvrnut će se i na pokolu bitku tog vremena te nastojati predočiti načine ratovanja.

#### Koje izvore koristite za istraživanja?

Pisani izvori vrlo su rijetki, posebno za područje ranosrednjovjekovne Hrvatske. Stoga je nužno komštenje prikladnih analogija s drugih područja Europe. Iznimno su važni arheološki nalazi, dakle sami primjerici oružja pronađeni u grobovima, u rijekama, jezerima i sličnim kontekstima. Važan su prilog i vizualni prikazi ratnika tog vremena, u kodeksima ili na kamenom crkvenom namještaju.

#### Kakvo je oružje korišteno?

Najvažnije i najcjenjenije oružje bio je mač, duljine do otprilike 1 m, s drškom za jednu ruku i relativno širokim sjećivom s dvjema oštalicama. Mačevi su, međutim, bili skupi i nije si ih svatko mogao priuštiti. Vrlo su raširena bila kopla, a korištene su i sjekire. Naravno, tu su i lukovi i strijele. Velik dio ljudi bio je ipak naooružan i puno jednostavnijim predmetima – u bitki se koristilo i poljoprivredno i drugo oruđe, pračke, kameće. Glavno obrambeno oružje bio je štit, dok su kacige i oklopi također bili dostupni samo manjem broju ljudi.

#### Kakav je bio ustroj vojski?

Za to razdoblje, kasno IX. stoljeće, teško je govoriti o strožem ustroju vojske u smislu u kakvom govorimo o vojsci danas. Ponegdje bismo mogli govoriti o konjici i pješaštvu, no nerijetko se na konjima dolazio do bojnog polja, a potom češće borilo na tlu. Pojedine skupine, poput Avara i Ugra, poznate su po uporabi konjice, konjanici su korišteni i u Karolinškom Carstvu, no najveći teret ratovanja u tadašnjoj središnjoj i zapadnoj Europi bio je ipak na pješaštvu. Od dobrog ratnika očekivalo se, uostalom, da zna rukovati različitim oružjem i da je vješt u različitim oblicima borbe. Svakako, kod država uz more, kao što je i Hrvatska, velik je značaj imalo i brodovlje, no nikako ne možemo govoriti o specijaliziranoj mornarici.



**Srednjovjekovni mač privlači veliku pozornost na AMZ-ovo izložbi**

**VZ-9-AV Avrocar tijekom testiranja. Prvi je poletio 12. studenog 1959., ali program je krajem 1961. službeno ukinut**

## PODLISTAK

### Povijest VTOL aviona (VIII. DIO)

Izvan domaća nacističkih bombardera, tehnološki napredna i u sastavu Commonwealtha, kanadska se industrija tijekom Drugog svjetskog rata naglo razvila, prije svega zbog potreba proizvodnje naoružanja za Ujedinjeno Kraljevstvo.

To se jasno vidi na primjeru državne tvrtke Victory Aircraft Limited, koja je tijekom rata proizvodila bombardere Avro Lancaster Mk

**Tijekom razvoja VTOL letjelice Project Y, koja je trebala imati oblik letećeg krila, inženjer John Frost u laboratoriju je otkrio da bi letjelica u obliku diska imala znatno bolje letne značajke...**

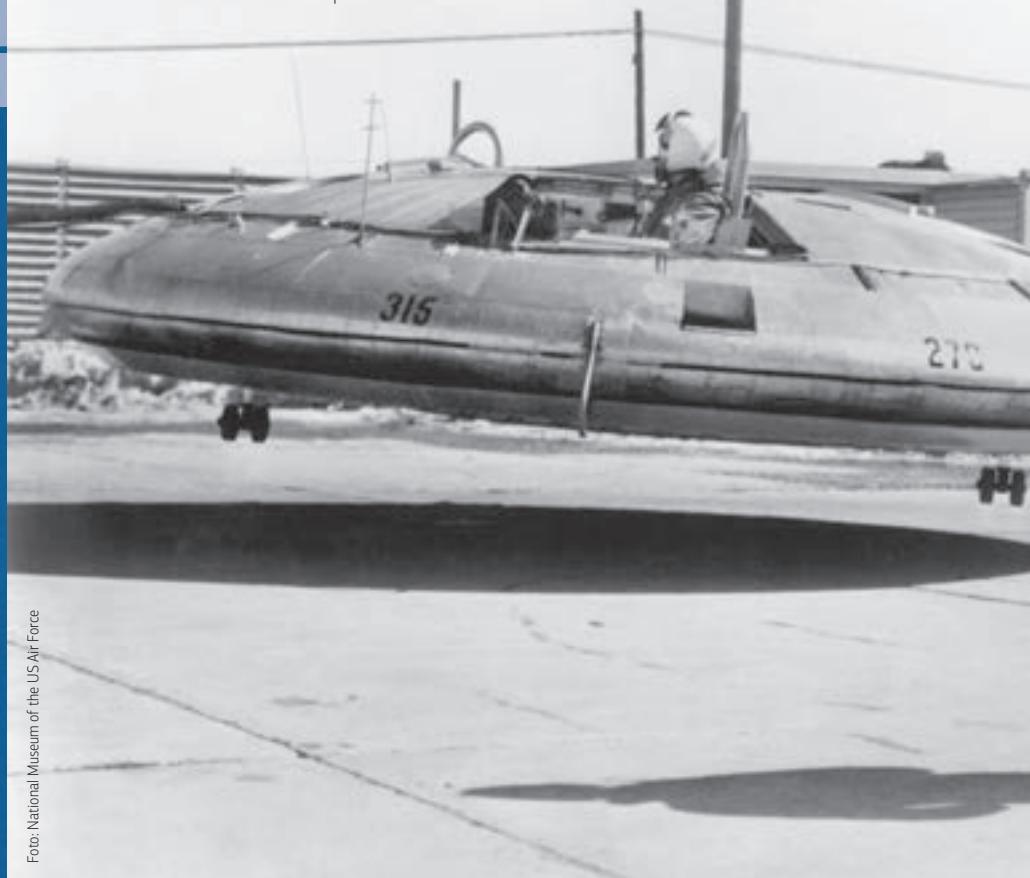


Foto: National Museum of the USAF Force

# TAJNA LETEĆIH

X i višenamjenske avione Avro Anson. Tvrta je 1942. imala 3300 zaposlenih, da bi se već 1944. taj broj povećao na 9521. Kanadska vlada bila je svjesna da će nakon rata prestati i narudžbe. Kako ne bi došlo do potpunog gашenja proizvodnje, odlučeno je da se Victory Aircraft Limited proda britanskoj tvrtki Hawker Siddeley Group. Tako je nastala kanadska tvrtka A. V. Roe Canada Ltd, poznatija kao Avro Canada. Hawker Siddeley nije u Avru vidio izravnog konkurenta te je kanadskim stručnjima dopustio razvoj samostalnih projekata.

#### ODUSTAJANJE I GAŠENJE

Već u siječnju 1950. prvi je put poletio prototip lovačkog aviona CF-100 Canuck. Ukupno 54 prodana su Belgiji, a ostali su isporučeni kanadskom zrakoplovstvu. Canuck je sa svojim ravnim krilima kasnio za vremenom, ali se pokazao pouzdanim lovcem doleta čak 3200 km. Znatno napredniji bio je projekt lovca-prestretača CF-105 Arrow, koji je trebao letjeti

brzinama većim od 2000 km/h i djelovati na visinama iznad 15 000 m. Osnovna namjena bilo bi presretanje i obaranje sovjetskih bombardera. Napravljen je pet prototipova, a prvi je prototip prvi put poletio u ožujku 1958. godine. Iako su letna testiranja pokazala da će Arrow dostići sve zadane značajke, brzo su se javile dvojbe oko isplativosti projekta. Nakon što je Ujedinjeno Kraljevstvo odustalo od kupnje, program je u veljači 1959. ugašen. Kako je zaustavljanje projekta ujedno značilo i gašenje Avro Canade 1962. godine, taj događaj još i danas izaziva žučne rasprave u Kanadi, zadnji put kad se razmatralo kanadsko sufinanciranje razvoja F-35 Lightninga II.

#### ODBOR ODOBRAVA SREDSTVA

Avro Canada bila je 1950-ih tehnološki visokorazvijena zrakoplovna tvrtka. Ne čudi stoga da ju je američka vojska uključila u tajne projekte razvoja revolucionarnih letjelica koje su trebale imati mogućnost okomitog polijetanja i

slijetanja te postizati brzine veće od tri maha. Avro Canada u taj se proces uključila projektom VTOL letjelice VZ-9 Avrocar. Utemeljen je na istraživanjima britanskog inženjera Johna Frost-a (1915. – 1979.), poznatog kao Jack, koji se bavio razvojem naprednih aerodinamičkih rješenja. U tvrtku Avro Canada došao je 1947., kako bi pomoćao u razvoju Canucka, a potom je osnovao skupinu za razvoj naprednih eksperimentalnih projekata (Special Projects Group). Tvrta je Frostu dala slobodu da se bavi ne samo aerodinamikom nego i razvojem novih pogona. Osmislio je tako znatno pojednostavljen mlazni motor s velikim centrifugalnim kompresorom koji bi istodobno napajao komore za izgaranje i davao potisak. Takav bi kompresor omogućio dovoljan protok zraka, ali i stvorio previelik potisak, zbog čega nije bio primjerjen za ugradnju u klasične avione. Jedino rješenje bio je razvoj potpuno nove letjelice prilagođene novom motoru. Tako je nastao Project Y – leteće krilo. Zahvaljujući vektoriranju potiska Project Y trebao je imati mogućnost okomitog slijetanja i polijetanja.



u vodoravan let. Tijelo letjelice u obliku diska davalо bi mali uzgon i ako bi se usisnici zraka turbomlaznog motora postavili na gornjoj strani. Najveći je problem što je sve to bila tek teorija koja nikad nije dokazana u praksi. Frost je stoga predložio izradu demonstratora tehnologija Project Y-2. Američko ratno zrakoplovstvo odlučilo je 1955. sufinancirati projekt sa 750 000 američkih dolara, a jedan od uvjeta bio je da ostane tajan. Od ožujka 1957. cijeli je projekt dobio i službenu američku oznaku Weapon System 606A.

Ali, teorija je bila jedno, a praksa sasvim drugo. Frost je namjeravao odmah napraviti veliku letjelicu kojom bi demonstrirao sve značajke svojeg revolucionarnog koncepta. Prvi problem koji se javio bio je pogonski sustav. Upravljanje letom trebalo se obavljati preko mlaznica s vektoriziranim potiskom smještenih na obodu letjelice. Kako bi se izvedivost koncepta dokazala i u praksi, Frost je predložio izradu znatno manje letjelice – demonstratora tehnologija koji je nazvao Avrocar. Dok je Avrocar za Frosta trebao biti tek eksperimentalna letjelica, američka vojska u njemu je vidjela letjelicu za program Flying Jeep (v. podlistak, HV 560, op. ur.). Avro Canada dobio je dva milijuna

vrlo brzo odbačena. Letna testiranja dovela su do brojnih modifikacija i testiranja kako bi se povećala stabilnost leta i upravljivost. No, činjenica da je Avro Canada propao te da američka vojska financira kanadski program doveli su u prosincu 1961. do ukidanja programa. Oba su prototipa sa svom tehničkom dokumentacijom prebačena u SAD. Iako je službeno objavljeno da je projekt okončan bez rezultata, nije bilo baš tako.

Naime, iza programa VZ-9-AV skriva se znatno napredniji, u cijelosti tajni program razvoja napredne letjelice nazvan Project 1794. Oznaka tajnosti skinuta je tek 2001. i tako je javnosti postala dostupna tehnička dokumentacija. Ona pokazuje vrlo naprednu letjelicu koja je trebala letjeti brzinama većim od 3000 km/h te okomito slijetati i polijetati. Operativni vrhunac leta trebao je biti na 28 000 metara. Pri brzini krstarenja od 2,5 maha dolet je trebao biti 1850 km. Za pogon je bilo namijenjeno šest turbomlaznih motora Armstrong Siddeley Viper 8. Spomenute letne značajke jednake su onima najsvremenijih borbenih aviona. Promjer letjelice trebao je biti samo 10,76 m, a najveća poletna masa oko 12 250 kg. Upravljanje letom osiguravalo bi se preko mlaznica na rubu diska.

# TANJURA

Nije imao klasične upravljačke površine, nego se i let trebao nadzirati vektorizacijom potiska preko mlaznica na rubu letjelice. U letu je Y trebao stvarati uzgon s pomoću Coandina efekta (tendencija mlaža fluida da prati konturu zakrivljene površine u čijoj se blizini nalazi). Kanadska državna agencija za obrambena istraživanja odobrila je 1952. tada prilično veliku svotu od 400 000 kanadskih dolara za sufinanciranje nastavka razvoja.

## AMERIČKA OZNAKA

Frost je tijekom razvoja Projecta Y u laboratoriju otkrio da bi letjelica u obliku diska postizala znatno bolje letne značajke. Takav bi oblik omogućavao letenje podzvučnim i visoko nadzvučnim brzinama. Kad bi letjelica imala oblik diska, upravljivost bi bila na puno višoj razini nego kod aviona, tj. mogla bi letjeti naprijed, natrag te bočno. Jedino je trebalo razviti i ugraditi pogonski sklop koji bi snagu potrebnu za okomito podizanje letjelice sa zemlje poslijepreusmjerio

američkih dolara za izradu dvaju prototipova, a Avrocar oznaku VZ-9-AV.

## PROJEKT U SJENI

Iako uvelike finansiran američkim dolarima, cijeli je projekt doveden u pitanje 20. veljače 1959., kad je kanadska vlada objavila prekid razvoja lovca CF-105 Arrow. No, upravo činjenica da je razvoj Avrocaru bio finansiran iz SAD-a omogućila je Frostu da očuva svoju skupinu za napredne projekte, pa i da je dopuni odabranim stručnjacima koji su ostali bez posla nakon ukidanja Arrowa. Prvi je Avrocar poletio, ili bolje rečeno, podignuo se sa zemlje, 12. studenog 1959. godine. Za pogon su korištena tri turbomlazna motora Continental J69-T-9, svaki potiska 2,9 kN. Letna testiranja pokazala su da letjelica nije najstabilnija, iako samo upravljanje nije bilo posebno zahtjevno. Naravno, letjelicom su morali upravljati vrlo iskusni probni piloti. Tako je ideja da se Avrocar pretvoriti u Flying Jeep

## PARALELNI RAZVOJ

Činjenica je da bi letjelica koja leti nadzvučnom brzinom u letu bila znatno stabilnija od Avrocaru koji je lebdio na zračnom jastuku jedva koji metar iznad zemlje.

Njezin je razvoj tekao istodobno s razvojem VZ-9-AV. Dostupna dokumentacija pokazuje da je Project 1794 tijekom 1957. još uvijek bio u razvoju. U dokumentu Program Planning Report Project 1794 Extension Program čak se spominje i razvoj namjenskih sustava za izviđanje (izvidnička inačica), zračnu borbu (lovačko-prestreljačka inačica) i uništavanje ciljeva na zemlji (lovačko-bombarderska inačica). Fotografije u dokumentu pokazuju da je Avro do 1957. pojedinačno testirao sve komponente letjelice. Precizno se navode svi dotadašnji troškovi pa se tako vidi da je Special Projects Group tad imao samo 66 zaposlenih inženjera i tehničara. Navodi se i cijena satnice, koja je 1957. za inženjera iznosila 2,75, a za tehničara 2,10 dolara.

Jedan od dokumenata s kojih je skinuta oznaka tajnosti, ali je objavljen bez naslovne stranice tako da se ne zna njegovo ime i oznaku letjelice, pokazuje planove za izradu manje letjelice koju bi pokretala četiri turbomlazna Rolls Royceova motora RB108.

U dokumentima se tvrdi da se sva izvješća i tehnička dokumentacija redovito dostavljaju i američkoj strani. Zasad ostaje otvoreno što se s Projectom 1794 dogodilo nakon 1961. godine. ■

Točno pola tisućljeća nakon Bitke na Krbavskom polju, u kojoj su Osmanlije porazile hrvatske snage i izazvale demografsku katastrofu koja će u sljedećem stoljeću zahvatiti Hrvate u Lici, Hrvatska vojska i policija oslobođidle su 9. rujna 1993. munjevitom akcijom okupirani prostor ličkih mjesta Divosela, Počitelj i Čitluka, odnosno područje tzv. medačkog džepa. Srpske snage potom su protuudarima više dana neuspješno pokušavale vratiti izgubljeno područje, a međunarodna zajednica zatražila je od hrvatskih snaga prestanak bojnog djelovanja i povlačenje

### STANJE NA OKUPIRANOM PODRUČJU UOĆI AKCIJE MEDAČKI DŽEP (DŽEP-93)

Oružanom agresijom velikosrpskih snaga od ljeta 1991. okupirana je gotovo trećina teritorija Republike Hrvatske, uključujući i dijelove Like. Ipak, zbog upornog i odlučnog oružanog otpora hrvatskih branitelja, neprijatelj nije u cijelosti ostvario zamisljene planove, niti je ostvario uspjeh od strateškog značaja u Hrvatskoj. Na Ličkom su bojištu hrvatske snage u žestokim borbama uspjele obraniti gradove Gospic i Otočac.

cija obrane na Velebitu, prisilili su hrvatsko vodstvo na poduzimanje ograničene napadne vojne akcije taktičke razine s ciljem sprečavanja napada na Gospic i okolicu te osiguravanja uvjeta za potpunu kontrolu važnih točaka na Velebitu.

O prilikama na okupiranom području RH uoči akcije hrvatskih snaga u medačkom džepu govore izvori srpske provenijencije. Tako dokumenti "Republike Srpske Krajine" ("RSK") iz sredine 1993., kao i oni iz prethodnih godina, svjedoče da SR Jugoslavija, zapravo Srbija, i Vojska Jugoslavije nisu prestale pružati pomoć pobunjen-

Milošević je priznao da hrvatski predsjednik Franjo Tuđman "vrši pritisak na njega da prizna Republiku Hrvatsku, a da će je on priznati ali izvan granica RSK", te da je postojanje Republike Srpske stvarnost koju Tuđman mora respektirati jer je Srbija sad povezana s Kninom.

Vodstvo (i političko i vojno) pobunjenih Srba i dalje je odbijalo mirnu reintegraciju u ustavno-pravni poredak RH, ističući da Hrvati "moraju shvatiti da Srbi iz RSK ne žele i nikad neće živjeti u Hrvatskoj", te da su RSK i Hrvatska "dvije posebne države", jer "RSK ima sve atribute države

**HRVATSKI MEMORIJALNO-DOKUMENTACIJSKI CENTAR DOMOVINSKOG RATA U SURADNJI S HRVATSKIM VOJNIKOM OBJAVLJUJE AUTENTIČNE DOKUMENTE I MEMOARSKO GRADIVO VEZANO UZ DOMOVINSKI RAT**

# PRILOZI ZA RAZUMIJEVANJE U VOJNO-REDARSTVENE AKCIJE M

na položaje koje su držale prije 9. rujna 1993. godine. U idućim brojevima Hrvatskog vojnika navest će se podaci iz izvora važni za razumijevanje okolnosti u kojima je provedena akcija Medački džep (Džep-93), odnosno podaci važni za razumijevanje uzroka i posljedica spomenute akcije. Primjerice, podaci koji su zanimljivi za razumijevanje stanja na okupiranom području Hrvatske uoči akcije Medački džep, posebice naoružavanje i uključivanje u obrambene aktivnosti stanovništva koje nije imalo vojni raspored i nije podlijegalo vojnoj obvezi (muškarci stariji od 60 i žene starije od 50 godina) ili podaci koji mogu pomoći u procjeni koliko su negativni natpisi u medijima o toj akciji objektivni.

Tijekom 1993. srpske snage, odnosno 15. korpus Srpske vojske Krajine, učestalim topničkim napadima i djelovanjem diverzantskih skupina u zahvatu bojišta, koje je pojačano krajem kolovoza i početkom rujna, nastoje preuzeti inicijativu na vitalnom dijelu Ličkog bojišta. Djelovanje srpskog topništva po Gospicu i okolicu sustavno je narušavalo normalizaciju života i onemogućavalo povratak prognanika na šire područje grada. Životi stanovnika Gospica svakodnevno su bili ugroženi, što se odražavalo i na njihovo psihičko stanje i na strpljivost, koja je bila pri kraju. Teško, zapravo neizdrživo stanje na bojištu, u kojem se Gospic nalazio u poloukruženju i bio izložen napadima srpskog topništva te vrlo složena situa-

nim Srbima u Hrvatskoj. Tome u prilog govori i izjava komandanta SVK generala Mile Novakovića da se "ni jednog trenutka ne smije zaboraviti veliko naprezanje SRJ i VJ u pomoći koju nam pružaju". Vodstvo "RSK" i dalje je odlazilo u Beograd po upute. Na sastanku s predsjednikom Srbije Slobodanom Miloševićem i predsjednikom Vlade Srbije Nikolom Šainovićem u kolovozu 1993., S. Milošević je "odoao priznanje borcima RSK na hrabrom otporu Tuđmanovoj agresiji", a potom im je u 40-minutnom govoru rekao da se ugledaju na rukovodstvo Republike Srpske, da nema nikakve trgovine s teritorijem RSK i da ih Srbija nikad neće ostaviti, te da UN treba iskoristiti za tampon-zonu između SVK i HV-a. U pregovorima s dužnosnicima UN-a vodstvo "RSK" nastojalo je onemogućiti primjenu odredbe iz Rezolucije 815 o "RSK" kao integralnom dijelu Republike Hrvatske, a iz Rezolucije 820 pokušalo je izbaciti točku 12, kojom su uvedene sankcije protiv "RSK". "Velikodusno" je ponudilo i mogućnost rasprave o dopuštanju izgradnje

Masleničkog mosta, ali uz uvjet da "RSK" naplaćuje putarinu (!) i da na korištenje dobije neku od luka ili neke druge ustupke (!). No, međunarodna zajednica ignorirala je zahtjeve "RSK" za međunarodno priznanje.

Na unutarnjem planu vodstvo pobunjenih Srba pripremalo se "za praktičnu integraciju s Republikom Srpskom (u BiH) na osnovu rezultata referendumu" održanog u lipnju 1993. (više od 90 % izlilih na referendum podržalo je ujedinjenje Srba iz RH i BiH u jednu državu). "Vrhovni savet odbrane donio je odluku za formiranje profesionalne SVK i vojnih škola, te vojnog pravosuđa." Glavni štab SVK pokušavao je od početka 1993. uvesti profesionalnu vojsku, ali nikako nije uspijevao naći dovoljan broj zainteresiranih pa je ta

od 60 i žene starije od 50 godina, koji prema "Zakonu o odbrani Krajine (čl. 21)" više nisu podlijegali vojnoj obvezi i nisu imali vojni raspored. To potvrđuje "Rješenje o prestanku obveze služenja u rezervnom sastavu lica iz člana 229. Zakona o Srpskoj Vojsci Krajine", koje je 3. kolovoza 1993. potpisao "komandant pukovnik Jovo Kordić (Vojna pošta 9068 Gračac)". Nai-me, u "Obrazloženju" spomenutog "Rješenja" navodi se, među ostalim: "Lica koja ne podležu vojnoj obavezi svoja prava i dužnosti u odbrani zemlje izvršavaju učešćem u civilnoj odbrani i zaštiti. (...) U ratnom stanju i slučaju neposredne ratne opasnosti od lokalnog stanovništva organizuju se jedinice civilne odbrane radi zaštite od napada na civilno stanovništvo i njegovu imovinu,

štite civilnog stanovništva i materijalnih dobara i kontrolisati ih u zoni svoje odgovornosti."

S vojskom Republike Srpske u BiH izrađeni su zajednički ratni planovi, a dio jedinica i ojačanja upućen je na prostore "RSK", posebice raketne jedinice iz Vojske Republike Srpske, jer je njihova "obučenost, borbena gotovost i disciplina za primer, a iste su u gotovosti za dejstvo po svim vojnim ciljevima sa naše teritorije po Zagrebu i okolini". I političko i vojno vodstvo "RSK" bilo je suglasno da se Zagreb napadne u slučaju eskalacije sukoba, ali su smatrali da u razdoblju uoči otvaranja pontonskog mosta na Maslenici to nije politički mudro. Međutim, nisu imali nikakve dvojbe da do ispunjenja ultimatuma za povlačenje hrvatskih snaga treba nastav-

\*Podaci u tekstu preuzeti su iz serije zbornika dokumentirani u izdanju Hrvatskog memorijalno-dokumentacijskog centra Domovinskog rata, pod nazivom *Republika Hrvatska i Domovinski rat 1990. – 1995.* – dokumenti (ur. Mate Rupić i drugi):

- knjiga 7: Dokumenti vojne provenijencije "Republike Srpske Krajine" (siječanj – lipanj 1993.), ur. Mate Rupić – Ilija Vučur, Zagreb, prosinac 2009.

- knjiga 8: Dokumenti institucija pobunjenih Srba u Republici Hrvatskoj (siječanj – lipanj 1993.), ur. Mate Rupić – Janja Sekula, Zagreb – Slavonski Brod, veljača 2010. (u suzidavaštvu s Hrvatskim institutom za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Slavonski Brod)

- knjiga 9: Dokumenti vojne provenijencije "Republike Srpske Krajine" (srpanj – prosinac 1993.), ur. Mate Rupić – Josipa Maras Kraljević, Zagreb, prosinac 2010.

- knjiga 10: Dokumenti institucija pobunjenih Srba u Republici Hrvatskoj (srpanj – prosinac 1993.), ur. Mate Rupić – Slaven Ružić, Zagreb – Slavonski Brod, rujan 2011. (u suzidavaštvu s Hrvatskim institutom za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Slavonski Brod).

# UZROKA I POSLJEDICA VEDAČKI DŽEP (DŽEP-93)

odлуka stalno odgađana. Krajem kolovoza odlučeno je da profesionalizacija SVK počne 1. listopada 1993., a da se zbog nemogućnosti povećanja novčane naknade svakom vojniku za kolovoz osigura još i 20 kg pšeničnog brašna. Profesionalizacija, odnosno kriteriji primjera u profesionalni sastav, prilagođavani su uvjetima na terenu. Ljudstvo do 65 godina raspoređeno je u "rezervne jedinice", a kao gornja starosna granica za profesionalizaciju određena je 55. godina.

Brojni primjeri govore u prilog zaključku da je tijekom 1993., kako bi izgradilo sustav totalne obrane, vodstvo "RSK" u obrambene aktivnosti uključilo sveukupno sposobno civilno stanovništvo. Tako su naoružavani čak i muškarci stariji

obezbjedjenje objekata u opštoj upotrebi i drugih objekata i dobara koji služe civilnoj nameni. U ove jedinice se uključuju v/o (vojni obveznici) koji nemaju ratni raspored i građani koji ne podležu vojnoj obvezi ili nisu raspoređeni odnosno uključeni u jedinice i organe civilne zaštite. Građani uključeni u straže, patrole i jedinice civilne odbrane naoružavaju se lakim ličnim oružjem za održavanje reda i za odbranu civilnog stanovništva i za samoodbranu. Ovim jedinicama komanduju državni organi nadležni za poslove civilne odbrane i zaštite, u saglasnosti sa vojnim organima kao i sa organima Unutrašnjih poslova. Starešina ranga komandanta bataljona može jedinicama CZ izdavati posebne zadatke u pogledu odbrane i za-

viti "energično i što preciznije tući sve ostalo po čitavoj Hrvatskoj" (gospodarske objekte, naftna polja kod Kutine i sl.), smatrajući da će to imati gotovo jednak učinak kao da je pogoden Zagreb, a da će se tim izbjegći mnoge političke zamke. Procijenjeno je da "SVK nema uslova za uspješnu odbranu na celoj granici, ukoliko bi 'ustaše' krenule svom silinom i svim potencijalom". Prema evidenciji ministarstva obrane, RSK je u drugoj polovini 1993. imao 71 000 vojnih obveznika, a prema evidenciji Glavnog štaba SVK njih 60 800, pa je postavljeno pitanje što je s razlikom od 10 000 vojnih obveznika i zatraženo preispitivanje svrhovitosti rasporeda 1/3 vojnih osoba (34 000) "na ratni raspored van SVK". ■



Najnoviji podsjetnik na jubilarno izdanje hrvatskih maraka iz 1918., čija je svrha bilo čuvanje uspomene na oslobođenje Hrvatske od mađarskog jarma

Ivo AŠČIĆ

# MARKE - PROGLAŠENJE NEOVISNOSTI

Marke su zbilja glasnogovornice zemlje koja ih izdaje. Potvrđuje to i prva hrvatska poštanska marka: "29. listopad 1918." od 29. studenog 1918. godine. Svrha joj je bila čuvati uspomenu na oslobođenje Hrvatske od mađarskog jarma, odnosno na proglašenje neovisnosti Hrvatske od Austro-Ugarske. Neovisnost se temeljila na zaključku Hrvatskog sabora sa sjednice održane 29. listopada 1918. prema kojem se: "Svi dosadašnji državno-pravni odnosa i veze kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije s jedne strane, te kraljevine Ugarske i carevine Austrijske s druge strane, razrešavaju (...)" te "Dalmacija, Hrvatska, Slavonija s Rijekom proglašuju se posve nezavisnom državom prema Ugarskoj i Austriji, te prema modernom načelu narodnosti, a na temelju narodnog jedinstva Slovenaca, Hrvata i Srba pristupaju u zajedničku narodnu suverenu Državu Slovenaca, Hrvata i Srba na cijelom etnografskom području toga naroda, bez obzira na male koje teritorijalne i državne granice u kojima narod Slovenaca, Hrvata i Srba danas živi."

Idejno rješenje marke dali su akademski slikari Srećko Sabljak (crtež roba koji kida lance) i Rudolf

Valić (okvir marke sa simbolima narodne ornamentike, grb Hrvatske, Slavonije i Dalmacije), te tekstova: u gornjem dijelu pokrate SHS između kojih je riječ HRVATSKA; 29. listopad 1918.; te u donjim kutovima nominalna vrijednost. Marke su u tehniči kamenotiska otisnute u Zemaljskoj tiskari Zagreb u arcima od 100 komada. Izdane su u različitoj nakladi i vrijednostima, od 10 do 45 filira (1/100 krune, novčane jedinice Austro-Ugarske), u ukupnoj nakladi od 100 000 primjeraka. Marke su prodavane u dvjestotinjak poštanskih ureda diljem Hrvatske i Slavonije, bez Dalmacije. O tom su izdanju ondašnje novine pisale: "U Zagrebu se u osam sati u jutro počelo prodavati marke, a već u sedam sati u jutro stajale su na stotine ljudi pred glavnom i drugim poštama. Red se protezao od ulaza u poštu pa do današnje kavane Johann Franck na Trgu bana Josipa Jelačića 9. O podne morali su se zatvoriti poštanski uredi jer je navala postala po život pogibeljna. Prodaja je nastavljena uz asistenciju Narodne straže i Akademске garde. U četiri sata poslije podne nisu se više ni na jednoj pošti mogle dobiti jubilarne marke." ■

Prva hrvatska poštanska marka izdana je krajem 1918. godine. Na njoj je velikim slovima bio naziv HRVATSKA



Nakon sloma Austro-Ugarske u Hrvatskoj su se koristila posebna izdanja s pretiskom na dotadašnje marke



## DAD'S ARMY

Britanska pošta pustila je početkom ljeta u promet seriju od osam maraka kojima je obilježila 50 godina od početka emitiranja kultne humoristične serije Dad's Army. Marke prikazuju glavne likove s njihovim omiljenim frazama. Seriju je prema zamisli Davida Crofta i Jimmyja Perryja, legendi britanskog televizijskog humora, snimio BBC. Osim u Velikoj Britaniji, prikazivala se i u brojnim drugim zemljama sve do 1977., a imala je 80 epizoda. Procjenjuje se da ju je 70-ih godina pratilo 18 milijuna gledatelja. Također, 1971. i 2016. na tu su temu snimljeni i filmovi, a i radio i kazalište imaju svoje inačice. Godine 2004. proglašena je četvrtom najboljom britanskom humorističnom serijom svih vremena iza, primjerice, Mučki.

Radnja je smještena u izmišljeni obalni grad Walmington u južnoj Engleskoj tijekom Drugog svjetskog rata. Glavni su likovi prilično nespretni pripadnici Domovinske garde (engl. Home Guard), dragovoljci koji

su bili prestari, nesposobni za vojsku ili na neki drugi način spriječeni sudjelovati u ratu kao pripadnici redovitih oružanih snaga te su radili u civilnoj službi. Od osam glumaca prikazanih na markama danas je živ samo Ian Lavender. Uz kraljicu Elizabetu, on je jedina živa osoba prikazana na britanskoj marki.

Brojne su poštanske marke na kojima je prikazivana filmska industrija, od kamera, preko glumaca pa sve do scena iz filmova. U zadnje vrijeme dominiraju marke s prikazom planetarno popularnih filmova kao što su Ratovi zvijezda i Igra prijestolja. Na nekoliko hrvatskih maraka prikazani su također filmovi i njihovi likovi te povijestigranog filma ("100 godina filma u Hrvatskoj", 1997., "100. obljetnica prikazivanja prvog hrvatskog igranog filma", 2017. i dr.). Ratni filmovi i serije u kojima dominiraju vojnici također su predmet maraka nekih zemalja: Ne plači, Petre (Slovenija, 2014.), Izgubljeno bratstvo (Južna Koreja, 2010.) i dr.



Američki filmski glumac australskog podrijetla Errol Flynn u ratnom filmu Cilj: Burma iz 1945.



Uz kraljicu Elizabetu, glumac Ian Lavender jedina je živa osoba prikazana na britanskim markama



Južnokorejski film Izgubljeno bratstvo iz 2004. priča je o sudbinama vojnika tijekom Korejskog rata



**REPUBLIKA HRVATSKA  
MINISTARSTVO OBRANE  
UPRAVA ZA LJUDSKE POTENCIJALE**

Na temelju članka 52. stavka 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16 i 30/18) i točke VIII. Odluke o osnivanju Povjerenstva Ministarstva obrane za utvrđivanje prijedloga kandidata za imenovanje odnosno upućivanje na dužnosti vojnog izaslanika i druge vojno-diplomatske dužnosti te dužnosti u međunarodnim organizacijama i vojnim predstavništvima, KLASA: 023-03/16-03/1, URBROJ: 512-01-16-169 od 13. travnja 2016., objavljuje

**INTERNI OGLAS  
za popunu dužnosti**

**1. Nacionalno vojno predstavništvo Republike Hrvatske pri Savezničkom zapovjedništvu za transformacije, ACT, Norfolk, Sjedinjene Američke Države**  
**Dužnost: nacionalni vojni predstavnik Republike Hrvatske, ustrojbeni čin: brigadir**

Uvjeti:

- osobni čin: brigadir ili kapetan bojnog broda
- znanje engleskog jezika: STANAG 3332 ili ALCPT 85 %
- završena ratna škola
- sigurnosni certifikat: NATO SECRET.

Dopunski (poželjni) uvjeti:

- obnašanje zapovjednih i voditeljskih dužnosti na operativnoj i strategijskoj razini
- tečaj strategijskog planiranja
- završena međunarodna izobrazba strategijske razine.

Predviđeno vrijeme upućivanja na dužnost: ožujak 2019.

Kandidati osim propisanih uvjeta moraju ispunjavati uvjete iz članka 34. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske.

S kandidatima koji ispunjavaju uvjete provest će se individualni razgovor na hrvatskom i engleskom jeziku s pitanjima vezanim uz dužnost.

Prijave s dokazima o ispunjavanju navedenih uvjeta za interesirani kandidati mogu dostaviti na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Uprava za ljudske potencijale, Sektor za razvoj i upravljanje potencijalima, Stančićeva 6, 10 000 Zagreb.

**Rok za podnošenje prijava je 14 (četrnaest) dana od dana objave oglasa u Hrvatskom vojniku.**



**REPUBLIKA HRVATSKA  
MINISTARSTVO OBRANE  
UPRAVA ZA LJUDSKE POTENCIJALE**

Na temelju članka 62. stavka 3. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16 i 30/18) i točke VIII. Odluke o osnivanju Povjerenstva Ministarstva obrane za utvrđivanje prijedloga kandidata za imenovanje odnosno upućivanje na dužnosti vojnog izaslanika i druge vojno-diplomatske dužnosti te dužnosti u međunarodnim organizacijama i vojnim predstavništvima, KLASA: 023-03/16-03/1, URBROJ: 512-01-16-169 od 13. travnja 2016., objavljuje

**INTERNI OGLAS  
za popunu dužnosti u RACVIAC-u – Centru za sigurnosnu suradnju sa sjedištem u Rakitju**

**1. Zamjenik direktora, OF-5 – OF-7**

Uvjeti:

- osobni čin: brigadir – general-bojnik
- znanje engleskog jezika SLP 3333 ili ALCPT 85 %
- završena intergranska zapovjedno-stožerna izobrazba ili ratna škola
- odgovarajuće diplomatske vještine i iskustvo rada u međunarodnom okružju
- iskustvo rada na poslovima vezanim uz obrambenu politiku
- iskustvo rada na zapovjednim i stožernim dužnostima ili drugim čelnim dužnostima
- sigurnosni certifikat: NATO SECRET.

Predviđeno vrijeme upućivanja na dužnost: srpanj 2019.

**2. Čelnik administrativno-financijskog odjela, OF-3 – OF-4**

Uvjeti:

- osobni čin: satnik – pukovnik
- znanje engleskog jezika: SLP 3232 ili ALCPT 85 %
- voditeljsko iskustvo na poslovima finansijske i logističke struke ili administrativnim poslovima
- sigurnosni certifikat: NATO SECRET.

Predviđeno vrijeme upućivanja na dužnost: kolovoz 2019.

Dužnosti se popunjavaju u trajanju od tri godine.

Kandidati osim propisanih uvjeta moraju ispunjavati uvjete iz članka 34. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske.

S kandidatima koji ispunjavaju uvjete provest će se individualni razgovor na hrvatskom i engleskom jeziku s pitanjima vezanim uz dužnost.

Prijave s dokazima o ispunjavanju navedenih uvjeta za interesirani kandidati mogu dostaviti na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Uprava za ljudske potencijale, Sektor za razvoj i upravljanje ljudskim potencijalima, Stančićeva 6, 10 000 Zagreb.

**Rok za podnošenje prijava je 14 dana od dana objave oglasa u Hrvatskom vojniku.**

# 5G kuca na vrata

**ŠTO DONOSI NOVA MREŽA? VEĆU BRZINU PRIJENOSA PODATAKA PREKO MOBILNIH MREŽA, ALI I ŠTOŠTA DRUGO. U HRVATSKOJ SU NEKI OD PRUŽATELJA USLUGA VEĆ POČELI PRIPREME ZA IMPLEMENTACIJU, A VRHUNAC UPORABE PLANIRAN JE DO 2025...**

5G kraći je naziv za petu generaciju mobilnih mreža koja bi trebala donijeti znatno brži download i upload podataka putem mobilnog interneta, bolju pokrivenost i stabilniju poveznost. Temelji se na učinkovitijem korištenju radijskog spektra, što bi, u odnosu na danas, trebalo omogućiti povezivanje većeg broja uređaja na internet.

Može se očekivati znatno veća brzina uređaja. Primjerice, 5G mreža omogućit će lako korištenje virtualne stvarnosti na mobilnim uređajima, *gadgetima* putem pametnih naočala, prijenos videa veće kvalitete, povezivanje velikog broja uređaja, sve uz brzine prijenosa po korisniku oko 1,4 Gbit/s uz kašnjenje od oko

3 ms na radijskom sučelju. Usaporeli li se 5G tehnologija s mrežama starije generacije, ključna je razlika kašnjenje.

## PROBNA FAZA PA TEK ONDA PRAVA IGRA

5G iduća je generacija komunikacijskih mreža i vjerojatno se neće isprva primijetiti razlika u brzini. Telekomi će u početku 5G koristiti za povećanje kapaciteta postojećih 4G LTE mreža kako bi osigurali dostupnost usluga. Naglasak će biti isključivo na povezivanju ljudi, a potom će se proširiti na povezivanje milijuna uređaja.

Danas najbrže 4G mreže omogućuju prijenos podataka prosječnom brzinom od 45 megabita



po sekundi. Još uvijek se nastoji postići prijenos od gigabita po sekundi. Qualcomm je nedavno predstavio opremu ključnu za mobitele koji će podržavati 5G mreže: procjenjuje se kako bi mreže te generacije mogle ponuditi 10 do 20 puta brže preuzimanje i upload podataka u stvarnim uvjetima. Na primjer, cijelovečernji film u visokoj razlučivosti mogao bi se preuzeti za samo nekoliko minuta. To vrijedi za 5G mreže koje će funkcionirati uz postojeće 4G LTE. Samostalne 5G mreže moguće bi lako ostvarivati prijenose podataka brže od gigabita po sekundi. No, na njih valja pričekati još koju godinu. Nije poznato točno vrijeme uvođenja 5G mreža, ali većina zemalja usluge temeljene na njima vjerojatno neće ponuditi prije 2020. godine. U međuvremenu regulatorne agencije širom svijeta na dražbama prodaju dijelove radijskog spektra telekomima, koji s proizvođači-

ma mobilnih uređaja testiraju nove usluge.

## PREZENTACIJE U HRVATSKOJ

U Hrvatskoj su neki od pružatelja usluga već počeli pripreme za implementaciju, ali vrhunac uporabe 5G mreže planira se do 2025. godine. Osim toga, neki su već održali i prezentacije. Prilikom jedne pokazana je potpuno funkcionalna 5G radijska oprema koja primjenom nove tehnologije donosi novu paradigmu komuniciranja. Umjesto da korisnik traži signal, signal traži korisnika. 5G naprednom primjenom novih funkcionalnosti donosi se stalno poboljšanje u pokrivanju (*beamforming*) i gigabitne brzine (MIMO). Tehnologija je posebno korisna na moru, gdje nema toliko gustog sklopa baznih stanica. Primjerice, signal s jedne bazne stanice na moru prati plovilo koje tako dobiva iznimno kvalitetnu uslugu dok se ne prebací na sljedeću baznu stanicu, a istodobno,



Pripremio Ivan HORVAT



kombinacijom višestrukog odašiljanja, prema potrebi osigurava gigabitne performanse. Drugi je pružatelj usluga prikazao kako je moguće bez gotovo ikakvog *delaya* i samo s pomoću VR načalaigrati nogomet.

## PRIMJENA TEHNOLOGIJE U MEDICINI I PROMETU

Operacije koje izvode roboti danas nisu rijetkost. Međutim, isključivo su vezane uz lokaciju robota i nije moguće osjetiti fizički dodir kao kod klasične operacije. 5G tehnologija na tom primjeru donosi mogućnost operacije uz udaljenu kontrolu robota putem VR tehnologije. Još važnije: uz korištenje posebnih robotskih ruku liječnici i studenti imaju mogućnost pri-

manja povratnog osjeta dodira putem tehnologije, čime se osigurava realistično iskustvo operacije. Taj slučaj pokazuje kako 5G omogućuje prijenos vještina s udaljenih lokacija.

Kombiniranjem 5G povezivosti, strojnog gledanja i umjetne inteligencije demonstrira se kako lokalne aplikacije mogu biti primijenjene tako da prate kretanje objekata u trima dimenzijama. Npr. vozilo prije ulaska u zavoj dobiva informaciju o tome ima li zapreka na pruzi ili približava li joj se neki objekt. Tako se u realnom vremenu dobiva informacija o položaju objekta (pješak, biciklist, automobil). Konkretno, vozilo dobiva informaciju o zapreći na putanji te je šalje u oblak. Informacija se ondje obrađuje te procesor šalje povratnu informaciju vozilu i obavlještava ga je li riječ o opasnosti. 5G tehnologija omogućuje realizaciju tih procesa u djeliču sekunde kako bi vozač na vrijeme mogao reagirati.

## IGRANJE NA MREŽI - IZNIMNE MOGUĆNOSTI

Zahvaljujući 5G tehnologijama velikih brzina i niske latencije, igrači mogu primijeniti bežične VR setove i doživjeti iskustvo *open spacea*, neovisno o tome je li riječ o sportskim igrama ili FPS-u. Dodatna je pogodnost što 5G tehnologija igrače ne

ograničava lokacijom, a igrati mogu kod kuće, na livadi ili s prijateljima koji su na drugom kraju svijeta. Dosad su igrači bili vezani uz hardver koji je imao fiksnu poziciju, a dolaskom 5G tehnologije neće biti potrebe za kupnjom vrhunskih računala. Bit će dovoljna VR oprema i oblak za igre, a svaki će igrač moći iskusiti neograničenu mobilnost.

## KAD DOLAZE 5G MOBİTELİ?

Qualcomm je ime bez kojeg neće biti moguće koristiti 5G mrežu na mobilnom uređaju. S brojnim je vrhunskim brendovima pametnih telefona potpisao ugovor kojim je dogovorena suradnja i ugradnja čipa Snapdragon X50 5G u mobilne uređaje. Iako će neki vrhunski modeli s podrškom za 5G mrežu možda biti dostupni

već iduće godine, to ne znači da će njihovi kupci moći koristiti takve iznimne brzine. Naime, uređaj s podrškom za 5G samo je pola puta, a druga je polovina pružatelj telekomunikacijskih usluga koji svoj dio posla treba kvalitetno obaviti.

Neka od imena koja su se svrstala među prve koji će biti s 5G podrškom jesu Honor, OPPO, LG, ZTE, Motorola, Huawei, Xiaomi, Vivo... Azijski proizvođači preuzeли su čelno mjesto na tržištu mobilnih uređaja. Osim toga, neki od najpopулarnijih proizvođača, kojih ćete se lako sjetiti, nisu na tom popisu. Nećemo ulaziti u to imaju li svoju taktiku, ali svakako će krajnji korisnik imati adut to da je neki od navedenih proizvođača bio među prvima koji je ponudio mobilni uređaj s podrškom za 5G.



[www.kinenkan-mikasa.or.jp/en](http://www.kinenkan-mikasa.or.jp/en)

Stari ratni brodovi među omiljenim su izlošcima mornaričkih muzeja širom svijeta. Naravno, oni moderniji toliko su veliki da čine muzej sam za sebe. Kad govorimo o bojnim brodovima, na te danas izumrle divovske ploveće bitnice s golemim topovima možemo naići u SAD-u, njih čak osam raspoređenih u nekoliko luka na objema obalama. No, bitke, oluje i rezališta *preživio* je samo jedan bojni brod iz neke druge zemlje, i to glasoviti japanski *pre-dreadnought* "Mikasa". Taj je junak Rusko-japanskog rata bio u operativnoj uporabi od 1902. do 1923. godine. No, stanimo: preporučujemo posjet web-stranici muzeja na adresi [www.kinenkan-mikasa.or.jp/en](http://www.kinenkan-mikasa.or.jp/en). Nažalost, stranica je daleko od atraktivne, treba joj osvježenje, i to temeljito. Nešto upornije klikanje ipak će vam ispričati priču o tom važnom brodu, a ima i fotografija koje objašnjavaju pojedine njegove dijelove. Vjerujemo da će stranica uskoro ipak biti osvježena jer ni odlazak na inačicu na izvornom jeziku (mi nudimo poveznice na onu na engleskom) neće vam pružiti puno više.

D. VLAHOVIĆ

WEB-INFO

The screenshot shows the homepage of the MIKASA Memorial Museum website. The header includes the MIKASA logo and links for Home, About Us, MIKASA, Tour Map, Access, Welfare, and Links. The main content area features a large image of the battleship at sea during the Battle of Tsushima. Below the image, there is a section titled "Latest News" with several news items listed, such as "MIKASA 100th Anniversary 2010/2011 July to 2011 August", "Home", and "MIKASA 100th Anniversary 2010/2011 July to 2011 August".

Časopis HRVATSKI VOJNIK s vama je od 1991.

Odsad i na društvenim mrežama.

Pratite naše  
objave...



facebook.com/HrvatskiVojnikMagazin  
twitter.com/HrvVojnik

Gledajte naše  
filmove...



Čitajte nas  
i pronadite  
najveći izbor  
fotografija iz  
OSRH...



www.**hrvatski-vojnik**.hr



Sve što vas zanima pitajte nas...  
hvojnik@msh.hr